

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Σταυρίδη Ευαγγελία   A.M. 7331
Τσιφάκης Ευάγγελος   A.M. 9126
Ψυχαλή Μαρία   A.M. 9484

"Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος στις χώρες-μέλη της Ευρωζώνης"

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Επιβλέπων: Αν. Καθηγητής Θ.Β. Σταματόπουλος

Ηράκλειο

Μάρτιος, 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ABSTRACT.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	10
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ (Ο.Ν.Ε.).....	10
1.1 Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση.....	10
1.2 Οι λόγοι δημιουργίας της ΟΝΕ.....	15
1.3 Τι είναι η ΟΝΕ.....	17
1.4 Βέλτιστη Νομισματική Ζώνη;.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	23
ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ.....	23
2.1 Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών.....	23
2.2 Έννοια Δημοσίου Χρέους.....	25
2.3 Παράγοντες που Επηρεάζουν την Μεταβολή του Δημοσίου Χρέους.....	26
2.4 Τα αίτια δημιουργίας του χρέους στις πληγείσες χώρες.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	33
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.....	33
3.1 Έννοια Γενικής Κυβέρνησης.....	33
3.2 Ορισμός Ελλείμματος Γενικής Κυβέρνησης.....	35
3.3 Έσοδα και Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης.....	36
3.4 Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος και Θεσμικό Πλαίσιο.....	40
3.5 Σύμφωνα Σταθερότητας και Ανάπτυξης.....	45
3.6 Κανονισμός (ΕΚ) 1056/2005 του Συμβουλίου για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της ΔΥΕ.....	50
3.7 Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοοικονομικής Σταθεροποίησης.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	56
Δ.Υ.Ε ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩ- ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2010.....	56
4.1 Ιστορικό και εναλλακτικές λύσεις.....	56
4.2 Προϋπάρχοντα προβλήματα – Η αντιμετώπιση της Ελλάδας.....	58
4.3 Μεταρρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την Ευρώ- Κρίση του 2010.....	60
4.4 Συστάσεις ανά χώρα.....	66
ΜΕΡΟΣ Β'.....	70

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ.....	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	71
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΛΕΟΝ ΠΡΟΣΦΑΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΣΤΑΤ	71
5.1 Η κατάσταση της Ελλάδας	71
5.2 Ανάλυση δεδομένων από την ΕΛΣΤΑΤ.....	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	87
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ. ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ	87
6.1 Σύγκριση στοιχείων της Ελλάδας και των άλλων χωρών της Ευρωζώνης.....	87
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	97
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	99

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Η Προσαρμογή ανάμεσα στο Έλλειμμα και στην Μεταβολή του Χρέους	28
Πίνακας 2: Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης	38
Πίνακας 3: Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης	38
Πίνακας 4: Καθαρό Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης.....	39
Πίνακας 5: Καθαρό Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη ΔΥΕ	40
Πίνακας 6: Επισκόπηση συστάσεων ανά χώρα	68
Πίνακας	7:
Αναφορά ελλείμματος /πλεονάσματος , επίπεδο χρέους και παροχή σχετικών στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης (Απρίλιος 2014)	76
Πίνακας	8:
Αναφορά ελλείμματος /πλεονάσματος , επίπεδο χρέους και παροχή σχετικών στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης (Οκτώβριος 2014).....	77
Πίνακας 9: Επίπτωση της υποστήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στο έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης.....	77
Πίνακας	10:
Επίπτωση της υποστήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στο έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης 2010-2013.....	78
Πίνακας 11:	79
ΑΕΠ , Ισοζύγιο, Δαπάνες, Έσοδα, Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	79
Πίνακας 12:	80
Τριμηνιαίοι μη Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί της Γενικής Κυβέρνησης 1 ^ο Τρίμηνο 2012 – 3 ^ο Τρίμηνο 2014 (εκατ. ευρώ).....	80
Πίνακας 13:	83

Τριμηνιαίοι μη Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί Γενικής Κυβέρνησης 1 ^ο Τρίμηνο 2012- 3 ^ο Τρίμηνο 2014- Ποσοστιαία Συμμετοχή	83
Πίνακας 14:	83
Πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με την Μεθοδολογία του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής (εκατ. ευρώ).....	83
Πίνακας 15:	84
Τριμηνιαίο Χρέος της Γενικής Κυβέρνησης 1 ^ο Τρίμηνο 2012- 3 ^ο Τρίμηνο 2014	84
(εκατ. ευρώ)	84
Πίνακας 16: Βασικό Σενάριο Εξέλιξης Δημόσιου Χρέους και οι Παραδοχές του.....	85
Πίνακας 17: Εξέλιξη Χρέους της Γενικής Κυβέρνησης (ΜΠΔΣ) (εκατ. ευρώ)	86
Πίνακας 18: Τόκοι Κεντρικής Διοίκησης (ΜΠΔΣ) (εκατ. ευρώ)	86
Πίνακας 19: Βασικά Μακροοικονομικά μεγέθη της Ευρωζώνης	89
(ποσοστιαίοι ετήσιοι ρυθμοί εξέλιξης).....	89

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Μέσα ετήσια Ελλείμματα & Πλεονάσματα τρεχουσών συναλλαγών σε 12 χώρες της ΟΝΕ, 2002-9 (%).....	31
Διάγραμμα 2: Ελλείμματα Γενικής Κυβέρνησης και Κρατικού Προϋπολογισμού	76
Διάγραμμα 3: Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης ανά τρίμηνο για την περίοδο 2012- 2014	81
Διάγραμμα 4: Συνολικές Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης ανά τρίμηνο για την περίοδο 2012- 2014	82
Διάγραμμα 5: Ισοζύγιο και Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	82
Διάγραμμα 6: Τριμηνιαίο Χρέος της Γενικής Κυβέρνησης	84
Διάγραμμα 7: Πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης ΑΕΠ, έτος βάσης 2008.....	87
Διάγραμμα 8: Ρυθμοί Ανάπτυξης του ΑΕΠ στις χώρες της ΕΕ, Περίοδος 2012-2014	88
Διάγραμμα 9: Εξέλιξη Δημοσίου Ελλείμματος, σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωζώνη	90
Διάγραμμα 10: Εξέλιξη Δημοσίου Ελλείμματος στην Ευρωζώνη, 2012 – 2013.....	90
Διάγραμμα 11: Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωζώνη	92
Διάγραμμα 12: Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους στην Ευρωζώνη	92
Διάγραμμα 13: Εξέλιξη ρυθμού ανεργίας σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωζώνη	93
Διάγραμμα 14: Εξέλιξη ρυθμού ανεργίας στην Ευρωζώνη	94
Διάγραμμα 15: Ρυθμοί Ανάπτυξης του ΑΕΠ,2000-2014, Ευρωζώνης –Ελλάδας- Γερμανίας	95
Διάγραμμα 16: Ρυθμός ανεργίας, 2000- 2014, Ευρωζώνης –Ελλάδας –Γερμανίας	95

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια η οικονομική κρίση έχει πλήξει τις χώρες της Ευρωζώνης και έχει προκαλέσει μεγάλες ανισότητες στις οικονομίες των χωρών που την απαρτίζουν. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται η Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος στις χώρες μέλη της Ευρωζώνης.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι, πέρα από την παράθεση των στατιστικών στοιχείων και την σύγκριση της Ελλάδας με τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης, να αναλυθεί η ακολουθούμενη οικονομική πολιτική από την ΟΝΕ και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κατά την εκπόνηση της εργασίας αντιμετωπίσαμε δυσκολία στην εύρεση των Ευρωπαϊκών Κανονισμών που ισχύουν σήμερα, και γενικά της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας, δεδομένου ότι τα τελευταία χρόνια έχουν υπάρξει αρκετές τροποποιήσεις.

ABSTRACT

In recent years the economic crisis has hit the Eurozone countries and has caused great disparities in the economies of the countries that compose it. This paper presents the Excessive Deficit Procedure in member countries of the Eurozone.

The purpose of this work is beyond the list of the statistical data and the comparison between Greece and other Eurozone countries to analyze the economic policy followed by the EMU and the European Union.

When preparing the working face difficulties in finding on the European regulations currently in force, and in general the European legislation, given that in recent years there have been several changes.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2001 η Ελλάδα εντάχθηκε στην ΟΝΕ, από το 2001 έως και το 2009 η πορεία της ελληνικής οικονομίας για πολλούς φάνταζε διαχειρίσιμη, παρόλο που υπήρχαν συχνές αποκλίσεις, όμως η παγκόσμια οικονομική κρίση η οποία ξεκίνησε το 2008 πολύ σύντομα εξαπλώθηκε στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αυτό είχε ως αποτέλεσμα, λόγω της κρίσης δημόσιου χρέους, το 2010 η Ελλάδα να έρθει στο προσκήνιο. Το 2010 η Ελλάδα εντάχθηκε στους μηχανισμούς της ευρωζώνης. Έκτοτε, η χώρα βρίσκεται υπό συνεχή επιτήρηση στα πλαίσια της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος. Το 2010, προχώρησε στην θεσμοθέτηση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής, στόχος του οποίου είναι η απεικόνιση της δημοσιονομικής στρατηγικής της Γενικής Κυβέρνησης ως ενιαίο σύνολο.

Η Ελλάδα δεν ήταν η μόνη χώρα η οποία παρουσίασε μεγάλες αποκλίσεις από τα οριζόμενα μεγέθη της ΟΝΕ, στην ίδια θέση βρέθηκαν και άλλες χώρες μέλη της Ευρωζώνης οι οποίες εντάχθηκαν στην Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος όπως είναι η Ισπανία και η Ιρλανδία, όμως όπως θα παρουσιαστεί και στην συνέχεια της εργασίας, για την Ελλάδα το δημόσιο χρέος συνεχώς αυξάνεται και τα μέτρα λιτότητας οδηγούν σε αύξηση της ανεργίας με ταχύτατους ρυθμούς, μείωση της παραγωγής, μείωση των δαπανών του δημοσίου και όλα αυτά οδηγούν σε μια ανθρωπιστική κρίση η οποία ιδίως τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε έξαρση.

Η παρούσα εργασία απαρτίζεται από το θεωρητικό μέρος το οποίο περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με την Ευρωζώνη, την Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος και το δημόσιο χρέος. Στο δεύτερο μέρος της εμπειρικής διερεύνησης παρουσιάζονται και αναλύονται όλα τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με την Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος της Γενικής Κυβέρνησης για την Ελλάδα. Επίσης γίνεται σύγκριση του ελλείμματος και του χρέους τη Ελλάδας με αυτά των άλλων χωρών της Ευρωζώνης.

Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο κεφάλαιο αφορά την Οικονομική και Νομισματική Ένωση, εκτός από την παρουσίαση της ως έννοια, το εν λόγω κεφάλαιο περιλαμβάνει και τους λόγους τους οποίους οδήγησαν στην δημιουργία της ΟΝΕ.

Το δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζει το δημόσιο χρέος, το τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζει και αναλύει την Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος της Γενικής Κυβέρνησης, το τέταρτο κεφάλαιο περιέχει όλες τις εξελίξεις μετά την κρίση του 2010, στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται και αναλύονται όλα τα πρόσφατα στατιστικά δεδομένα για την Ελλάδα και τέλος στο έκτο κεφάλαιο γίνεται σύγκριση μεταξύ της Ελλάδας και των άλλων χωρών της Ευρωζώνης.

Για την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας εργάστηκαν οι φοιτητές ως εξής: η Σταυρίδη Ευαγγελία ανέλαβε το πρώτο κεφάλαιο "Οικονομική και νομισματική ένωση" και το δεύτερο κεφάλαιο "Δημόσιο χρέος". Ο Τσιφάκης Ευάγγελος επιμελήθηκε το τρίτο κεφάλαιο "Διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος Γενικής Κυβέρνησης", ενώ η Ψυχάλη Μαρία συνέβαλε στην Πτυχιακή Εργασία ολοκληρώνοντας το τέταρτο κεφάλαιο αυτής "Δ.Υ.Ε. Εξελίξεις μετά την ΕΥΡΩ-ΚΡΙΣΗ του 2010", καθώς και το πέμπτο κεφάλαιο "Ανάλυση των πλέον πρόσφατων δημοσιευμένων στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ". Τέλος, για την επιμέλεια του έκτου κεφαλαίου της εργασίας με τίτλο "Μελέτη Περίπτωσης σύγκρισης Ελλάδας και των άλλων χωρών της Ευρωζώνης" εργάστηκαν συλλογικά οι τρεις σπουδαστές, προκειμένου να αποδώσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα οικονομικά στοιχεία δημοσίου ελλείμματος της Ελλάδας σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ (Ο.Ν.Ε.)

1.1 Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1870, καθιερώθηκε ο κανόνας του χρυσού συναλλάγματος, σύμφωνα με τον οποίο λειτουργούσε η διεθνή οικονομία. Ο κανόνας του χρυσού συναλλάγματος υπαγόρευε ότι «η αξία του χρήματος που κάθε οικονομική δύναμη έθετε σε κυκλοφορία, αντικριζόταν πλήρως από την αξία των αποθεμάτων νομισματικού χρυσού που διατηρούσε η χώρα». Έτσι κάθε νομισματική μονάδα είχε μια περιεκτικότητα χρυσού και με αυτό τον τρόπο εξασφαλιζόταν ο προσδιορισμός των ισοτιμιών ανάμεσα στα νομίσματα που συμμετείχαν στο σύστημα αυτό. Έστω ότι, για παράδειγμα, ένα δολάριο των Η.Π.Α. «αντικατόπτριζε» 0,889 γραμμάρια χρυσού, μια στερλίνα Ηνωμένου Βασιλείου «αντικατόπτριζε» 2,133 και ένα γερμανικό μάρκο 0,243 γραμμάρια χρυσού, τότε οι ισοτιμίες των Ευρωπαϊκών νομισμάτων έναντι του δολαρίου θα διαμορφωνόταν ως εξής, $(0,889/2,133)=0,417$ στερλίνες και $(0,889/0,243)=3,658$ μάρκα, και η ισοτιμία της στερλίνας προς το μάρκο θα ήταν $(2,133/0,243)=8,778$.

Παρόλο που ο κανόνας του χρυσού συναλλάγματος ήταν αρκετά απλός ως προς την εφαρμογή του, παρουσίαζε και μειονεκτήματα τα οποία είναι:

- Για να υπάρχει φυσική σύνδεση της ποσότητας του χρυσού με την πραγματική προσφορά χρήματος, θα πρέπει τα φυσικά αποθέματα χρυσού να αυξηθούν ανάλογα με την ζήτηση, διαφορετικά θα υπάρξει επηρεασμός τόσο στο επίπεδο των τιμών όσο και στο ρυθμό ανάπτυξης.
- Για να υπάρχει ένα αυτόματο σύστημα διόρθωσης θα πρέπει η μεταβολή στην προσφορά του χρήματος να μπορεί να επηρεάζεται μόνο από τις μεταβολές του ισοζυγίου πληρωμών. Για να συμβεί όμως αυτό θα πρέπει τόσο οι τιμές όσο και οι μισθοί να μπορούν να μεταβάλλονται άμεσα και με ευελιξία, πράγμα το οποίο οι οικονομολόγοι που ασπάζονται την Κεϋνσιανή προσέγγιση το αντιμετωπίζουν με πολύ σκεπτικισμό.
- Όταν μια χώρα κατέχει κυρίαρχη θέση εντός του συστήματος, τότε αυτό μπορεί να οδηγήσει στον πειρασμό της απόκλισης, υπό την έννοια ότι ο

κανόνας του χρυσού συναλλάγματος απαιτεί τα αποθέματα χρυσού μιας χώρας να καλύπτουν σχεδόν το 100% της αξίας του χρήματος επομένως όταν μια κυρίαρχη χώρα αποκλίνει από το ποσοστό αυτό, μπορεί να οδηγήσει το σύστημα σε κρίση αξιοπιστίας και επιπλέον να οδηγήσει τις υπόλοιπες χώρες του συστήματος σε ανάλογες επιθετικές ή αμυντικές κινήσεις.

Με την έναρξη του πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου έλαβε τέλος και η εποχή του κανόνα του χρυσού συναλλάγματος, κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου υπήρξε η μετάβαση πολλών νομισμάτων σε σύστημα ελεύθερης διακύμανσης και σε συνεχείς προσαρμογές των ισοτιμιών. Υπήρξαν πολλές αποτυχημένες προσπάθειες επαναφοράς του κανόνα του χρυσού συναλλάγματος και οι οικονομικές συνθήκες σε παγκόσμιο επίπεδο χειροτέρευαν. Κατά την οικονομική κρίση του 1929 (Κραχ 1929), η κίνηση των κεφαλαίων και τον εμπορευμάτων επηρεάστηκε λιγότερο στις περιοχές που χρησιμοποιούσαν κοινό νόμισμα, αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αναδειχθεί ένα πλεονέκτημα το οποίο θα επέφερε η χρήση κοινού νομίσματος. Κατά την δεκαετία του 1930 η Η.Π.Α. προχώρησε σε υποτίμηση του δολαρίου σε σχέση με το χρυσό κατά 60%, την ίδια περίοδο είχαν ξεκινήσει συνεχείς υποτιμήσεις των ευρωπαϊκών νομισμάτων, με αποτέλεσμα να υπάρχουν εμπόδια στην διεξαγωγή του εμπορίου και οι ανάλογες επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη. Οπότε η ανάγκη δημιουργίας ενός νέου συστήματος ήταν εμφανής.

Η λύση δόθηκε το 1944 με το σύστημα συναλλακτικών ισοτιμιών του Bretton Woods, το οποίο προέβλεπε σταθερές ισοτιμίες με δυνατότητα αναπροσαρμογής σε περίπτωση ύπαρξης σοβαρών λόγων. Το σύστημα του Bretton Woods αποσκοπούσε στην αποκατάσταση της διεθνούς νομισματικής σταθερότητας και καθιέρωνε την υπεροχή του δολαρίου. Το κύριο σημείο αναφοράς ήταν ο χρυσός, με την διαφορά ότι το δολάριο ήταν πλέον το κύριο σημείο του συστήματος και καθιερώθηκε μια σταθερή ισοτιμία ως προς το χρυσό η οποία ήταν 35\$/ουγγιά, κατά την συγκεκριμένη περίοδο οι Η.Π.Α. συγκέντρωναν περίπου το 70% των παγκόσμιων αποθεμάτων χρυσού. Για όλα τα υπόλοιπα νομίσματα αν και εξακολουθούσε τυπικά να εκφράζονται σε χρυσό, καθορίστηκε επιπλέον μια σταθερή ισοτιμία ως προς το δολάριο. Το δολάριο ήταν το μόνο νόμισμα που μπορούσε να μετατραπεί άμεσα σε χρυσό.

Για να υπάρχει ομαλή λειτουργία του συστήματος την ίδια περίοδο έγινε η δημιουργία της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ). Το ΔΝΤ ήταν αρμόδιο για την έγκριση ή όχι των αιτήσεων για αναπροσαρμογή των ισοτιμιών, για την παροχή δανείων και την κάλυψη μη διαρθρωτικών ελλειμμάτων του ισοζυγίου πληρωμών και για την λήψη διαρθρωτικών μέτρων πολιτικής για την παροχή δανείων πέρα από το αυτόματο δικαίωμα της χώρας. (Καραβίτης, 2008, σελ. 125-128)

Μετά την λήξη του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου προέκυψε η ανάγκη για μια καλύτερη διεθνή συνεργασία και για αποφυγή ενός ακόμα πολέμου. Για να συμβεί αυτό οι χώρες θα έπρεπε να συνδεθούν οικονομικά αλλά και πολιτικά. Εν συνεχεία παρατίθενται οι κυριότερες χρονολογίες που συνέβαλαν στην Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, όπως αυτές παρουσιάζονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ):

1950: «Ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών, Robert Schuman, προτείνει να τεθούν υπό κοινή διαχείριση οι βιομηχανίες άνθρακα και χάλυβα της Δυτικής Ευρώπης.

1951: Έξι χώρες ιδρύουν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ): το Βέλγιο, η Γαλλία, η Δυτική Γερμανία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και οι Κάτω Χώρες. Μετά από πενήντα χρόνια, το 2002, λήγει η ισχύς της Συνθήκης ΕΚΑΧ, όπως προβλεπόταν.

1957: Υπογράφονται οι Συνθήκες της Ρώμης, οι οποίες θεσπίζουν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ) και την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Σκοπός των κρατών μελών είναι η άρση των εμπορικών και δασμολογικών φραγμών μεταξύ των χωρών αυτών και η δημιουργία μιας κοινής αγοράς.

1967: Τα θεσμικά όργανα των τριών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ και Ευρατόμ) συγχωνεύονται. Δημιουργούνται τρία νέα θεσμικά όργανα: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο Υπουργών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1970: Με απόφαση που λαμβάνει το 1969 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (δηλ. οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της ΕΟΚ), η Έκθεση Werner αποτελεί την πρώτη προσπάθεια δημιουργίας μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης που θα απαρτιζόταν από τα έξι κράτη μέλη της ΕΟΚ. Το σχέδιο αποτυγχάνει στις αρχές της δεκαετίας του '70 για διάφορους λόγους.

1973: Η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία γίνονται μέλη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Η ΕΟΚ έχει πλέον εννέα κράτη μέλη.

1979: Οι κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες των εννέα κρατών μελών δημιουργούν το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ). Κύριο χαρακτηριστικό του είναι ο μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών (ΜΣΙ), ο οποίος καθορίζει σταθερές αλλά προσαρμόσιμες συναλλαγματικές ισοτιμίες μεταξύ των νομισμάτων των συμμετεχουσών χωρών.

1981: Η Ελλάδα γίνεται μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

1986: Η Ισπανία και η Πορτογαλία γίνονται μέλη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

1986: Η ιδέα μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης επανέρχεται στο προσκήνιο με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη.

1988: Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαιώνει τον στόχο επίτευξης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ). Μια επιτροπή εμπειρογνομόνων, υπό την προεδρία του Jacques Delors, Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εξετάζει τους τρόπους υλοποίησης της ΟΝΕ. Η έκθεση αυτής της επιτροπής (Έκθεση Delors) προτείνει μια διαδικασία μετάβασης που θα ολοκληρωθεί σε τρία στάδια.

1989: Αρχίζουν οι διαπραγματεύσεις για την υπογραφή της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με τη συνθήκη αυτή ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και τροποποιείται η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Συγκεκριμένα, η νέα συνθήκη περιλαμβάνει διατάξεις για την εισαγωγή της ΟΝΕ και την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Είναι γνωστή ως "Συνθήκη του Μάαστριχτ".

1992: Υπογράφεται η Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία θεσπίζει νέες μορφές συνεργασίας μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών – π.χ. στους τομείς της άμυνας, της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων. Με την προσθήκη αυτής της διακυβερνητικής συνεργασίας στο υπάρχον "κοινοτικό" σύστημα, η Συνθήκη του Μάαστριχτ δημιουργεί την Ευρωπαϊκή Ένωση.

1993: Η Συνθήκη του Μάαστριχτ τίθεται σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου μετά την κύρωσή της και από τα 12 κράτη μέλη.

1995: Η Αυστρία, η Σουηδία και η Φινλανδία γίνονται μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1990-99: Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση υλοποιείται σε τρία στάδια.

2002: Τίθενται σε κυκλοφορία τα τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα ευρώ.

2004: Η Εσθονία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Σλοβακία, η Σλοβενία και η Τσεχική Δημοκρατία γίνονται μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 1η Μαΐου.

2007: Η Βουλγαρία και η Ρουμανία γίνονται μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 1η Ιανουαρίου.

2009: Η Συνθήκη της Λισαβόνας τίθεται σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου.

2011: Ξεκινούν τη λειτουργία τους τρεις νέες ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές του χρηματοπιστωτικού τομέα. Πρόκειται για την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, την Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων και την Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών. Μαζί με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστηματικού Κινδύνου, το οποίο επίσης ιδρύθηκε το 2011, οι αρχές αυτές διασφαλίζουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και βελτιώνουν το εποπτικό πλαίσιο της ΕΕ.

2013: Η Κροατία γίνεται μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 1η Ιουλίου.

2014: Η ΕΚΤ αναλαμβάνει πλήρως καθήκοντα και αρμοδιότητες εποπτείας των τραπεζών στα κράτη μέλη που συμμετέχουν στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό»

Στην εικόνα που ακολουθεί παρουσιάζεται η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το έτος κατά το οποίο εισήχθη η κάθε χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι η πολιτική της ολοκλήρωσης, που στην συγκεκριμένη περίπτωση αφορά την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (Θαλασσινός- Σταματόπουλος, 1998, σελ. 151), μεταβαίνει από διάφορα στάδια τα οποία είναι τα εξής :

➤ 1^ο Στάδιο Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών

Κατά το συγκεκριμένο στάδιο όλα τα κράτη μέλη της ένωσης προβαίνουν στην κατάργηση των περιοριστικών μέτρων του εξωτερικού εμπορίου που αφορούν τις μεταξύ τους συναλλαγές, ενώ το κάθε κράτος συνεχίζει να διατηρεί τους δικούς του περιορισμούς και τα δικά του μέτρα τα οποία ισχύουν για τις χώρες που δεν ανήκουν στην ένωση.

➤ 2^ο Στάδιο Τελωνειακή Ένωση

Η τελωνειακή ένωση αποτελεί μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών και επιπρόσθετα οι χώρες που την απαρτίζουν συμφωνούν σ' ένα κοινό προστατευτικό πλαίσιο έναντι των τρίτων χωρών.

➤ 3^ο Στάδιο Κοινή Αγορά

Η κοινή αγορά συγκροτεί μια τελωνειακή ένωση και επιπρόσθετα επιτρέπει την ελεύθερη διακίνηση όλων των συντελεστών παραγωγής εντός των κρατών μελών.

➤ 4^ο Στάδιο Οικονομική Ένωση

Η οικονομική ένωση είναι μια κοινή αγορά στην οποία απαιτείται ο συντονισμός και η εναρμόνιση των εθνικών οικονομικών πολιτικών.

➤ 5^ο Στάδιο Πλήρης Οικονομική Ολοκλήρωση

Ουσιαστικά πρόκειται για μια οικονομική ένωση με την διαφορά ότι η εποπτεία των κοινών πολιτικών που την αφορούν, γίνεται από υπερεθνικούς θεσμούς και όργανα.

1.2 Οι λόγοι δημιουργίας της ΟΝΕ

Η έλλειψη κοινού νομίσματος σε μια ενιαία αγορά δημιουργεί πολλούς κινδύνους, τόσο νομισματικούς όσο και οικονομικούς. Όσον αφορά το νομισματικό τομέα όταν κάθε κράτος μέλος μιας ένωσης και συγκεκριμένα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαθέτει το δικό του νόμισμα, οποιαδήποτε ώρα μπορεί να προχωρήσει σε υποτίμηση ή σε υπερτίμηση του νομίσματος του, αυτό συνεπάγεται ότι μπορεί να

προκύψει συναλλαγματικός κίνδυνος στις πωλήσεις επί πιστώσει σε εταίρο άλλου κράτους μέλους, κάτι το οποίο θα έχει άμεσο αντίκτυπο στις συναλλαγές μεταξύ των κρατών. Οποιοδήποτε είδους μεταβολή στις ισοτιμίες συναλλάγματος, μπορεί να επιφέρει σημαντική μεταβολή στην ισορροπία των συμβάσεων μεταξύ των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, επίσης ενδεχομένως να έχει επίδραση στον σχετικό πλούτο των πολιτών και στην αγοραστική δύναμη των καταναλωτών.

Οι επενδυτές επίσης πλήγονται από τις νομισματικές διακυμάνσεις. Οι επιπτώσεις των νομισματικών διακυμάνσεων πλήττουν εξίσου τους επενδυτές που χρηματοδοτούν τις επενδύσεις τους στο εξωτερικό με την εξαγωγή κεφαλαίων από τη χώρα τους, αλλά και τους επενδυτές που χρησιμοποιούν χρηματοδοτικές πηγές της χώρας προορισμού. Για τους μεν επενδυτές οι οποίοι χρηματοδοτούν τις επενδύσεις τους στο εξωτερικό, η υποτίμηση του νομίσματος της χώρας όπου έγινε η επένδυση ή η υπερτίμηση του νομίσματος της χώρας τους «δεσμεύουν» μέρη του κεφαλαίου ή των επαναπατριζόμενων κερδών. Για τους δε επενδυτές οι οποίοι χρησιμοποιούν χρηματοδοτικές πηγές της χώρας προορισμού, η υποτίμηση στη χώρα τους ή η υπερτίμηση στη χώρα προορισμού σημαίνουν υψηλότερες αποσβέσεις και επομένως υψηλότερο κόστος των επενδύσεων από το αρχικά αναμενόμενο.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα αυτά είναι ευνόητο ότι οι επιχειρήσεις οι οποίες θα δραστηριοποιούνταν σε μια αγορά που δεν διαθέτει κοινό νόμισμα, λόγω του αυξημένου επιχειρηματικού και οικονομικού κινδύνου δεν θα μπορούσαν να κάνουν επενδύσεις άλλες χώρες της ένωσης ή να δανειστούν από αυτές κεφάλαια για τις επενδύσεις τους.

Στον οικονομικό τομέα, σε περίπτωση όπου μια ενιαία αγορά χωριζόταν σε επιμέρους μικρότερες αυτόνομες αγορές δεν θα μπορούσε να υπάρξει ανάπτυξη και σταθερότητα της ενιαίας αγοράς και αυτό θα οφειλόταν στην διαφορετική οικονομική πολιτική που θα ασκούσαν από κάθε κράτος μέλος της ένωσης. Δεδομένου ότι υπάρχει αλληλεξάρτηση μεταξύ των οικονομιών που είναι μέλη μιας ενιαίας αγοράς και επιφέρει την επιτάχυνση της μετάδοσης των κυκλικών διακυμάνσεων καθώς και των αποτελεσμάτων των μέτρων που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση τους. Η αλληλεξάρτηση αυτή μεταξύ των οικονομιών των κρατών μελών μπορεί εύκολα να κατανοηθεί λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική κατάσταση που επικρατεί τα τελευταία χρόνια λόγω της οικονομικής κρίσης, όπου η οικονομία κάθε κράτους

μέλους έχει άμεσα αντίκτυπο στις οικονομίες των άλλων κρατών μελών, αλλά και την γενική οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι διαφορές μεταξύ των εθνικών συγκυριακών πολιτικών επίσης επιφέρουν αρνητικά αποτελέσματα στην ενιαία αγορά. Για παράδειγμα έστω ένα κράτος μέλος επιθυμούσε να ασκήσει αντιπληθωριστική πολιτική υψώνοντας τα επιτόκια, και ένα άλλο κράτος μέλος εφάρμοζε μια επεκτατική πολιτική με χαμηλά επιτόκια, αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα κεφάλαια να μπορούν να μεταναστεύσουν για βραχυπρόθεσμες τοποθετήσεις από το δεύτερο κράτος προς το πρώτο, κάτι το οποίο θα είχε ως συνέπεια να παρεμποδίσουν την επίτευξη των στόχων του ενός και του άλλου κράτους.

Η ατελής ολοκλήρωση μιας ενιαίας αγοράς, έχει ως μακροχρόνια συνέπεια την δημιουργία δυσβάστακτων καταστάσεων για τις οικονομικές πολιτικές των κρατών μελών που την απαρτίζουν. Με την ύπαρξη αλληλοδιείσδυσης μεταξύ των οικονομιών εντός μιας ενιαίας αγοράς, επέρχεται εξασθένηση της αυτοδυναμίας των εθνικών συγκυριακών πολιτικών και συγκεκριμένα των μέσων οικονομικής πολιτικής που σχετίζονται με τους τελωνειακούς δασμούς, τον περιορισμό των εισαγωγών και τα κίνητρα των εξαγωγών. Αυτό συνεπάγεται ότι οι οικονομίες των κρατών μελών μιας ενιαίας αγοράς δεν μπορούν να ρυθμίζονται αποτελεσματικά από τις εθνικές αρχές, δηλαδή από τα αρμόδια υπουργεία και τις κεντρικές τράπεζες αυτών των κρατών.

Για να συμβαδίσουν οι συνθήκες μιας ενιαίας αγοράς, με τις συνθήκες μιας εσωτερικής αγοράς, θα πρέπει να εξαφανιστούν οι συναλλαγματικές μεταβολές, οι οποίες επιδρούν αρνητικά στις συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων αλλά και στις επενδύσεις. Για να υπάρξει μια νομισματική ένωση όλα τα κράτη μέλη της ενιαίας αγοράς όφειλαν να καθορίσουν τις συναλλαγματικές ισοτιμίες των νομισμάτων τους ή να καθιερώσουν ένα κοινό νόμισμα. Όλα αυτά οδήγησαν στην επιτακτική ανάγκη δημιουργίας της Οικονομικής Νομισματικής Ένωσης. (Europedia, 2015)

1.3 Τι είναι η ONE

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή «η απόφαση για τη δημιουργία μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης ελήφθη από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Μάαστριχτ της Ολλανδίας το Δεκέμβριο 1991 και στη συνέχεια περιελήφθη στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη του Μάαστριχτ). Με την Οικονομική και

Νομισματική Ένωση η Ευρωπαϊκή Ένωση έκανε ένα βήμα μπροστά στη διαδικασία οικονομικής ολοκλήρωσης που ξεκίνησε το 1957 με την ίδρυσή της.»

Η αρχή έγινε το 1988 όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαίωσε τον στόχο της σταδιακής υλοποίησης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) και ανέθεσε σε μια επιτροπή υπό την προεδρία του τότε Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο οποίος ήταν ο Jacques Delors, να μελετήσει και να προτείνει τα στάδια μέσω των οποίων θα επερχόταν η δημιουργία της ΟΝΕ. Την επιτροπή αποτελούσαν οι διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών της τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΚ), ο Alexandre Lamfalussy, που κατείχε τη θέση του γενικού διευθυντή της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, ο Niels Thygesen καθηγητής Οικονομικών στη Δανία και ο Miguel Boyer πρόεδρος της Banco Exterior de España.

Οι εργασίες της επιτροπής κατέληξαν στην «Έκθεση Delors», η οποία προέβλεπε ότι η δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης θα έπρεπε να γίνει σε τρία ξεχωριστά στάδια. (ΕΚΤ, ΟΝΕ)

Κατά πρώτο στάδιο υλοποίησης της ΟΝΕ που ξεκίνησε την 1η Ιουλίου 1990, έγιναν τα εξής:

- Πλήρης απελευθέρωση των συναλλαγών κεφαλαίου.
- Αύξηση της συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών τραπεζών.
- Ελεύθερη χρήση του ECU (Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα, πρόδρομος του ευρώ).
- Βελτίωση της οικονομικής σύγκλισης.

Κατά δεύτερο στάδιο που ξεκίνησε την 1η Ιανουαρίου 1994, έγιναν τα εξής:

- Ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ).
- Απαγόρευση της χορήγησης δανείων από τις κεντρικές τράπεζες στον δημόσιο τομέα.
- Αυξημένος συντονισμός των νομισματικών πολιτικών.
- Ενίσχυση της οικονομικής σύγκλισης.
- Ολοκλήρωση της διαδικασίας με σκοπό την ανεξαρτησία των εθνικών κεντρικών τραπεζών το αργότερο μέχρι την ημερομηνία ίδρυσης του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών.
- Προπαρασκευαστικές εργασίες για το Τρίτο Στάδιο.

Κατά το τρίτο στάδιο που ξεκίνησε την 1η Ιανουαρίου 1999, έγιναν τα εξής:

- Αμετάκλητος καθορισμός των συντελεστών μετατροπής.
- Εισαγωγή του ευρώ.
- Άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών.
- Έναρξη ισχύος του ενδοκοινοτικού μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών (ΜΣΙ ΙΙ).
- Έναρξη ισχύος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Με την δημιουργία της ΟΝΕ επήλθε οικονομική ολοκλήρωση η οποία συνδέεται άμεσα με μια σειρά πλεονεκτημάτων, τόσο για την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και για το κάθε κράτος, όπως είναι η αύξηση του μεγέθους και η ευρωστία της οικονομίας, η εσωτερική αποδοτικότητα, τα οποία συμβάλλουν στην ενίσχυση της οικονομικής σταθερότητας, στην τόνωση της ανάπτυξης και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης – αποτελέσματα που ωφελούν άμεσα τους πολίτες της Ευρώπης. Ουσιαστικά, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η ΟΝΕ σημαίνει τα εξής:

- «Συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών.
- Συντονισμό των δημοσιονομικών πολιτικών, κυρίως με τον περιορισμό του δημόσιου χρέους και του ελλείμματος
- Ανεξάρτητη νομισματική πολιτική την οποία διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ)
- Ενιαίο νόμισμα και ευρωζώνη»

1.4 Βέλτιστη Νομισματική Ζώνη;

Η υιοθέτηση του κοινού νομίσματος ενδέχεται να θεωρηθεί κατά κύριο λόγο ένα πολιτικό εγχείρημα, δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μέρος του εγχειρήματος της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, η οποία έχει την δική της δυναμική με κύριο άξονα τις πολιτικές ταυτότητας καθώς και τις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών. Ως γνωστόν, κυριότερη επιδίωξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η σταθερότητα αλλά και η προβλεπτικότητα μέσα από την οικονομική και την δημοσιονομική ένωση, όμως τίθεται το εξής ερώτημα κατά πόσο η Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση είναι βιώσιμη;

Το ερώτημα αυτό υπήρξε θέμα συζήτησης τόσο πριν όσο και μετά την δημιουργία της ΟΝΕ και συνεχίζεται να εξετάζεται ακόμα από την άποψη της βέλτιστης νομισματικής θεωρίας. Η θεωρία τη βέλτιστης νομισματικής ζώνης

διατυπώθηκε από τον Ρόμπερτ Μάντελ την δεκαετία του 1960. Μετά από το πέρασμα σχεδόν τριών δεκαετιών υπήρξε διαμάχη για το αν η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορούσε να σχηματίσει μια λειτουργική ενοποιημένη νομισματική ζώνη.

Η νομισματική πολιτική σύμφωνα με τα προβλεπόμενα θα οριζόταν από μια ανεξάρτητη κεντρική τράπεζα, η οποία δεν θα συνδεόταν με την πολιτική και με τις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης η προσαρμογή για τις εσωτερικές και για τις εξωτερικές μεταβολές έπρεπε να επιτυγχάνεται μέσα από τους μηχανισμούς της αγοράς, εφόσον δεν είχαν γίνει σχέδια για κάποια κοινή οικονομική πολιτική για την Ευρωζώνη.

Η κύρια αρχή της θεωρίας του Μάντελ είναι ότι ο παράγοντας ο οποίος καθορίζει το βέλτιστο μέγεθος των νομισματικών ζωνών, είναι οι αυτόνομοι μηχανισμοί των ιδιωτικών καπιταλιστικών αγορών και όχι οι περιφερειακές, χρηματοπιστωτικές ή κοινωνικές πολιτικές των κρατών. Η θεωρία του Μάντελ υποστηρίζει ότι μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή δύναται να σχηματίσει μια λειτουργική νομισματική ζώνη μόνο αν το κεφάλαιο, η εργασία και τα αγαθά κινούνται μέσα στο σύστημα με επαρκή ελευθερία με βάση τα σήματα της αγοράς (υψηλή κινητικότητα συντελεστών παραγωγής) και εφόσον οι δομές παραγωγής εντός της ζώνης είναι αρκετά ομογενείς έτσι ώστε οι οικονομικοί κύκλοι να μπορούν να εξελίσσονται λίγο πολύ συγχρονισμένα εντός του συστήματος και με την ίδια ένταση.

Όμως σύμφωνα με την θεωρία του Μάντελ το πρόβλημα βρίσκεται στο γεγονός ότι υπάρχει αυξομείωση της ζήτησης των προϊόντων και των υπηρεσιών, και κάθε χώρα ή περιφέρεια διαθέτει την δική της δομή παραγωγής. Αυτό συνεπάγεται ότι οι οικονομικοί κύκλοι των διαφόρων χωρών ή περιοχών συγχρονίζονται μόνο για κάποια διαστήματα ή και καθόλου. Προβλήματα μπορούν να υπάρξουν όταν οι εργαζόμενοι δεν αλλάζουν τόπο διαμονής προς αναζήτηση εργασίας, καθώς και τα ποσοστά απασχόλησης μεταβάλλονται σε διαφορετικά μέρη μια νομισματικής ζώνης και όταν δεν υπάρχει μετακίνηση του κεφαλαίου έτσι ώστε να υπάρξει ανταπόκριση στις αλλαγές ζήτησης της παραγωγικότητας.

Οι αυτόματοι μηχανισμοί σταθεροποίησης των τιμών στις αγορές τίθενται σε λειτουργία μόνο κατά την περίπτωση που οι τιμές και οι συντελεστές παραγωγής χαρακτηρίζονται από μεγάλη ευελιξία και κινητικότητα εντός της νομισματικής ζώνης. Σε περίπτωση που κάτι τέτοιο δεν ισχύει τότε ενδεχομένως τα επίπεδα ανεργίας σε

ένα μέρος της ζώνης να αυξηθούν, ενώ σε κάποιο άλλο μέρος μπορεί να υπάρξει αύξηση του πληθωρισμού. Επίσης μπορεί ένα μέρος την ζώνης να μπει σε ύφεση, ενώ ένα άλλο να εμφανίσει ραγδαία ανάπτυξη.

Αρκετοί ήταν οι οικονομολόγοι οι οποίοι διαφώνησαν με τις απόψεις του Μάντελ σε σχέση με την προοπτική ενός ενιαίου νομίσματος, υποστηρίζοντας ότι η Ευρώπη στο σύνολο της δεν αποτελεί βέλτιστη νομισματική ζώνη. Υπήρξαν και άλλες διαφωνίες σχετικά με τις προοπτικές της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης, οι οποίες βασίζονταν στις διαφορετικές δομές παραγωγής που διαθέτει η κάθε χώρα και στην ασυμμετρία των οικονομικών κύκλων. Οι επικριτές της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης υποστήριζαν ότι με την δημιουργία της ΟΝΕ η κάθε χώρα θα είχε αυτονομία στην οικονομική πολιτική μόνο σε ότι αφορούσε τον τομέα της δημοσιονομικής πολιτικής, η οποία και πάλι θα έπρεπε να λειτουργεί εντός των ορίων που επιβαλλόταν από τα κριτήρια σύγκλισης της ΟΝΕ.

Όμως πολλοί ήταν αυτοί που πίστευαν ότι με το πέρασμα του χρόνου οι δημοσιονομικές πολιτικές των διαφόρων κρατών μελών θα γινότουσαν όμοιες, όπως όριζαν και οι απαιτήσεις της Συνθήκης του Μάαστριχτ, αυτό θα είχε ως συνέπεια την δημιουργία ενός πλαισίου ενοποίησης μέσα και από τις ορθολογικές προσδοκίες των παραγόντων της αγοράς. Αυτό σημαίνει ότι οι χώρες που θα ήθελαν να ενταχθούν στην ΟΝΕ όφειλαν να επιτύχουν χαμηλό πληθωρισμό, χαμηλό δημόσιο έλλειμμα και χαμηλό επίπεδο χρέους, καθώς επίσης και σύγκλιση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων τους με εκείνα των γερμανικών ομολόγων. Αυτό όμως συνεπάγεται την κυριαρχία μιας συγκεκριμένης οικονομικής νοοτροπίας, η οποία συνοψίζεται σε τρεις στόχους:

- i. Υγιές χρήμα
- ii. Πληθωρισμός και
- iii. Δημόσια χρηματοδότηση

Συνέπεια είναι αυτή η νοοτροπία εξαπλώθηκε σε διαφορετικές χώρες και με διαφορετικούς ρυθμούς, ιδίως στις πιο μικρές ευρωπαϊκές χώρες η αποδοχή του ήταν περισσότερο πιθανή:

- όσο ισχυρότερη ήταν η θέση του χρηματοπιστωτικού τομέα στην χώρα,
- όσο πιο αδύναμα ήταν τα συνδικάτα και όσο λιγότερο προσπαθούσε η επιχειρηματική τάξη να τηρήσει τη δική της πλευρά της κοινωνικής συμφωνίας,

- όσο λιγότερο ανεξάρτητη ήταν η κεντρική τράπεζα της χώρας,
- όσο μεγαλύτερη ήταν η εξάρτηση της χώρας από την γερμανική οικονομία.

Με την οικονομική κρίση του 2010 πολλοί επικριτές της ΟΝΕ πείστηκαν ότι οι υποψίες τους σχετικά με την ορθότητα της νομισματικής ένωσης αποδείχτηκαν ορθές. Τα γεγονότα έδειχναν ότι όντως πολλές και απόλυτα διαφορετικές οικονομίες είχαν μπει πρόχειρα σε μια ενιαία νομισματική ένωση, εφόσον πλέον υπήρχε διαχωρισμός μεταξύ των κρατών μελών της ένωσης. Από την μια πλευρά ήταν οι «ανεύθυνες οικονομίες» οι οποίες ήταν υπερχρεωμένες και η φερεγγυότητα τους ξεκίνησε να αμφισβητείτε σοβαρά από της αγορές ομολόγων και από την άλλη πλευρά βρισκόταν οι «υπεύθυνες οικονομίες» που ήταν σε θέση να έχουν τον έλεγχο του ελλείμματος τους, καθώς και να διατηρούν σε λογικά επίπεδα τα επιτόκια των ομολόγων τους (Patomaki, 2013, σελ.104 -109).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

2.1 Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών

Το κάθε κράτος για τα δημοσιονομικά και τα νομισματικά του μεγέθη έχει αναπτύξει το δικό του σύστημα λογαριασμών. Μεταξύ τους τα συστήματα λογαριασμών των διαφόρων κρατών, παρουσιάζουν πολλές διαφορές, δεδομένου ότι έχουν αναπτυχθεί σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, κάτω από ανόμοιες συνθήκες και εντός των διαφορετικών οικονομικών, πολιτικών και δημοσιονομικών συνθηκών που επικρατούσαν στο κάθε κράτος.

Όμως εντός των πλαισίων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) θα πρέπει να υπάρχει διεθνής και διαχρονικής συγκρισιμότητα, αυτό οδήγησε στην ανάπτυξη της μεθοδολογίας των εθνικών λογαριασμών, την οποία καθορίζει το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών (ΣΕΛ). Η τελευταία εκδοχή του Συστήματος Εθνικών Λογαριασμών είναι αυτή του 1993, που είναι γνωστή ως SNA'93 ή ΣΕΛ'93.

Όλες οι χώρες που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιούν μια νεότερη έκδοση του ΣΕΛ'93, το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ESA'95 ή ΕΣΛ'95). Το εν λόγω σύστημα λογαριασμών ναί μεν είναι συμβατό με τα διεθνή πρότυπα, αλλά επιπλέον έχει προσαρμοστεί στις ανάγκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προσφέρει μια κοινή βάση τόσο για τον ορισμό, όσο και για την μέτρηση διαφόρων δημοσιονομικών και μη μεγεθών.

Για πρώτη φορά παγκοσμίως, εφάρμοσε υποχρεωτικά εθνικολογιστικά πρότυπα η Ευρωπαϊκή Ένωση, κάτι το οποίο επιβαλλόταν λόγω του μεγάλου αριθμού κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και της ευρωζώνης. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι χώρες εγκατέλειψαν τα δικά τους δημοσιονομικά και χρηματοπιστωτικά συστήματα λογαριασμών, απλά χρησιμοποιούνται μόνο για εσωτερική χρήση. Όταν γίνεται παρουσίαση λογαριασμών εκτός χώρας τότε είναι απαραίτητο οι λογαριασμοί να ανάγονται σε ESA'95.

Ο κλάδος των Εθνικών Λογαριασμών ή Κοινωνικής λογιστικής πραγματεύεται την μέτρηση της οικονομικής δραστηριότητας καθώς και των κρίσιμων μεγεθών της, με στόχο την επίτευξη της «ισορροπίας» μεταξύ του εθνικού εισοδήματος, του

επιτοκίου της χρηματαγοράς και του γενικού επιπέδου των τιμών. Σύμφωνα με τον Σταματόπουλο ο κλάδος των εθνικών λογαριασμών είναι η «οικονομική λογιστική», «δηλαδή τη χρήση λογιστικών μεθόδων (καταγραφής, αποτίμησης και παρουσίασης αξιών), σε συνδυασμό με στατιστικές τεχνικές (συλλογής, ανάλυσης, ταξινόμησης) για την μέτρηση της εθνικής οικονομικής δραστηριότητας. Το αποτέλεσμα αυτό καταγράφεται ως Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών». Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών και Περιφερειακών Λογαριασμών (ESA'95 ή '10) περιλαμβάνει: (Σταματόπουλος, 5/1/2014, σελ. 1/3)

- i. τους λογαριασμούς και τα ισοζύγια του εθνικού εισοδήματος,
- ii. τους πίνακες εισροών –εκροών,
- iii. την ανάλυση ροών κεφαλαίων, και
- iv. τους εθνικούς ισολογισμούς.

Το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών μετράει αλγεβρικά τα εισοδηματικά μεγέθη μιας οικονομίας. Η εθνική οικονομία συντίθεται από τρεις τομείς το ιδιωτικό, τον δημόσιο και τον εξωτερικό, οι οποίοι αναλύονται ανάλογα με το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών. Το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών του ΟΗΕ του 1993 περιλαμβάνει:

1. Τον ιδιωτικό τομέα,
2. τον δημόσιο τομέα,
3. τον εξωτερικό τομέα,
4. τον παραγωγικό τομέα,
5. τον καταναλωτικό τομέα και
6. τον σχηματισμό κεφαλαίου.

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών και Περιφερειακών Λογαριασμών του '95 ή '10 περιλαμβάνει:

- Ιδιωτικό Τομέα: που είναι τα νοικοκυριά, οι μη- χρηματοδοτικές εταιρείες, οι χρηματοδοτικές εταιρείες και τα μη κερδοσκοπικά ιδρύματα που εξυπηρετούν νοικοκυριά (ΜΚΙΕΝ).
- Δημόσιος Τομέας ή Γενική Κυβέρνηση: που είναι η Κεντρική Διοίκηση, η Ομοσπονδιακή Διοίκηση, η Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΟΤΑ) και η Κοινωνική Ασφάλιση
- Εξωτερικός Τομέας ή Αλλοδαπή: που είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι τρίτες χώρες.

2.2 Έννοια Δημοσίου Χρέους

Ως δημόσιο χρέος νοείται το σύνολο των συσσωρευμένων απαιτήσεων τρίτων προς το δημόσιο. Ένας διαχωρισμός του χρέους είναι σε ακαθάριστο και καθαρό. Ακαθάριστο χρέος είναι το σύνολο των υποχρεώσεων του δημοσίου και καθαρό χρέος είναι οι υποχρεώσεις του δημοσίου μείον τις απαιτήσεις που έχει έναντι τρίτων. Ανάλογα με τον τόπο της μόνιμης κατοικίας των πιστωτών, το χρέος μπορεί να χωριστεί σε εγχώριο ή προς την αλλοδαπή, ή ο διαχωρισμός μπορεί να γίνει ανάλογα με το νόμισμα στο οποίο έχει γίνει η έκδοση του χρέους που σε αυτή την περίπτωση είναι χρέος σε εθνικό νόμισμα ή χρέος σε συνάλλαγμα.

Με βάση το ΕΣΛ'95 ο ισολογισμός, το ενεργητικό και το παθητικό, ενός τομέα πρέπει να καταγράφει τα σχετικά αποθέματα των περιουσιακών στοιχείων καθώς και των χρηματοπιστωτικών απαιτήσεων όπως αυτά αποτιμώνται σε αγοραίες τιμές οι οποίες ισχύουν κατά την ημερομηνία που «κλείνει» ο ισολογισμός. Επομένως το ακαθάριστο χρέος του δημοσίου είναι το άθροισμα του συνόλου των υποχρεώσεων που έχει το δημόσιο σε τιμές αγοράς.

Όμως επισημαίνεται ότι στα πλαίσια της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, για την οποία θα υπάρξει εκτενής αναφορά σε επόμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, το δημόσιο χρέος περιλαμβάνει μόνο τις κατηγορίες AF.2 +AF.33 +AF.4 (Διαθέσιμα και Καταθέσεις + Χρεόγραφα εκτός μετοχών, μη συμπεριλαμβανομένων χρηματοπιστωτικών παραγώγων + Δάνεια) και ορίζεται ως «το συνολικό ακαθάριστο ονομαστικό ενοποιημένο χρέος της Γενικής Κυβέρνησης κατά την τελευταία ημέρα του έτους σε όρους εθνικού νομίσματος».

Προβαίνοντας σε μια εννοιολογική ανάλυση του ως άνω ορισμού για το δημόσιο χρέος, σύμφωνα με τον Καραβίτη (Καραβίτης, 2008, σελ.61) γίνονται οι εξής παρατηρήσεις:

- «Συνολικό»: αναφέρεται στο σύνολο των υποχρεώσεων όλων των υποτομέων της γενικής κυβέρνησης και συγκεκριμένα στις κατηγορίες διαθέσιμα και καταθέσεις (AF.2), χρεόγραφα πλην μετοχών (AF.3), εξαιρουμένων των χρηματοπιστωτικών παραγώγων (AF.34), και τα δάνεια (AF.4).
- Ακαθάριστο: μετράται το σύνολο των υποχρεώσεων χωρίς να αφαιρούνται τυχόν αντίστοιχες απαιτήσεις του δημοσίου.

- Ονομαστικό: είναι η αξία όψεως του χρέους, δηλαδή η αξία που το δημόσιο θα πρέπει να καταβάλλει στους δανειστές κατά τη λήξη του χρέους.
- Ενοποιημένο: δεν προσμετράται το χρέος το οποίο διακρατείται από φορείς των υποτομέων της γενικής κυβέρνησης (για παράδειγμα ομόλογα του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, που έχουν στην κατοχή τους τα ασφαλιστικά ταμεία, δεν αποτελούν μέρος του δημοσίου χρέους κατά τον ανωτέρω ορισμό).
- Κατά την τελευταία ημέρα του έτους: σημαίνει το πώς έχει διαμορφωθεί κατά την τελευταία ημέρα του έτους η αξία έκδοσης λόγω μεταβολών των ισοτιμιών του χρέους σε συνάλλαγμα ή μεταβολών των δεικτών με τους οποίους το χρέος πιθανόν να συνδέεται (για παράδειγμα, αν το δημόσιο δανειστεί ποσό αξίας ενός δις. Δολαρίων με ισοτιμία 1€= 1,25\$, αυτό σημαίνει ότι η αξία χρέους σε ευρώ κατά την στιγμή του δανεισμού ισούται με 800€. Αν την τελευταία ημέρα του έτους το δολάριο έχει σημειώσει υποτίμηση 4% έναντι του ευρώ, τότε το σχετικό χρέος καταγράφεται με αξία 769,2 εκατομμυρίων ευρώ).»

2.3 Παράγοντες που Επηρεάζουν την Μεταβολή του Δημοσίου Χρέους

Αρχικά θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η μεταβολή του δημοσίου χρέους συμπίπτει με το έλλειμμα, τουλάχιστον από την θεωρητική πλευρά. Πρακτικά όμως η μεταβολή του δημοσίου χρέους σχετίζεται κατά κύριο λόγο με τρεις παράγοντες:

1. το καθαρό έλλειμμα (-B.9),
2. τις τυχόν υπόλοιπες δανειακές ανάγκες που δεν εμφανίζονται σ' αυτό και οι οποίες είθισται να προκύπτουν από χρηματοπιστωτικές συναλλαγές (F), και από
3. τις διάφορες αυτόνομες μεταβολές.

Σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμα και αυτοί οι τρεις παράγοντες δεν επαρκούν έτσι ώστε να γίνει με απόλυτη ακρίβεια η ερμηνεία της μεταβολής του χρέους, οπότε ένας μέρος της αποδίδεται σε ένα τέταρτο παράγοντα που καλείται «στατιστικές διαφορές», σε αυτή την κατηγορία ανήκουν για παράδειγμα οι διαφορές στην χρονική καταγραφή. Οι μεταβολές του χρέους οι οποίες δεν οφείλονται στο έλλειμμα καλούνται Προσαρμογές Ελλείμματος Χρέους και έχουν ιδιαίτερη σημασία γιατί:

- έχουν άμεση επίπτωση στην διαμόρφωση του ύψους του χρέους καθώς και της δυναμικής του,
- περιέχουν ένα μεγάλο αριθμό παραγόντων,
- η γραμμή η οποία χωρίζει τις συναλλαγές που καταχωρούνται στο έλλειμμα και τις συναλλαγές που καταγράφονται ως προσαρμογές ελλείμματος – χρέους, σε κάποιες περιπτώσεις είναι αρκετά «λεπτή», με αποτέλεσμα να δημιουργείται πολιτικό κίνητρο για εξάλειψη συναλλαγών από το έλλειμμα και την εμφάνιση τους μόνο στους λογαριασμούς του χρέους.

Οι Προσαρμογές Ελλείμματος Χρέους διακρίνονται σε τρεις πηγές (Καραβίτης, 2008, σελ. 157):

1. Τη διαφορά ανάμεσα στην ταμιακή (cash) και την εθνικολογιστική (accrual) βάση. Με βάση την εθνικολογιστική αρχή της καταγραφής των συναλλαγών, ο υπολογισμός του ελλείμματος διεξάγεται όταν λαμβάνει χώρα η οικονομική δραστηριότητα η οποία προκύπτει από μια συναλλαγή, σε αντίθεση το χρέος είναι ένα ταμειακό μέγεθος. Για να γίνει περισσότερο κατανοητό, έστω ότι μια χώρα προμηθεύεται εντός του έτους κάποια αγαθά τα οποία όμως δεν τα πληρώνει αμέσως, αλλά αναβάλλει την πληρωμή για τον επόμενο χρόνο, έτσι επιβαρύνεται το έλλειμμα της εν λόγω χώρας όχι όμως και το χρέος, λόγω του ότι δεν προκύπτει ταμιακή ανάγκη δανεισμού για την πραγματοποίηση της πληρωμής των αγαθών.
2. Τη διαφορά ανάμεσα της ακαθάριστης και της καθαρής αξίας των χρηματοπιστωτικών περιουσιακών στοιχείων. Σε αντίθεση με το έλλειμμα το χρέος είναι ακαθάριστο. Για να γίνει ο υπολογισμός του ελλείμματος ως βάση τίθενται οι καθарές αξίες και οι χρηματοπιστωτικές συναλλαγές δεν καταγράφονται. Αν το δημόσιο προβεί σε πώληση μετοχών αυτό συνεπάγεται την μείωση του χρέους, ενώ δεν υπάρχει μείωση του ελλείμματος, έτσι παρουσιάζονται αρνητικές προσαρμογές ελλείμματος – χρέους.
3. Τις επιπτώσεις από την υποτίμηση ή από την ανατίμηση διαφόρων αποθεματικών μεγεθών, που ενδεχομένως θα μπορούσαν να οφείλονται στην μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας για χρέος σε συνάλλαγμα, η εξόφληση χρέους σε τιμές διαφορετικές από το άρτιο, καθώς και διάφορες στατιστικές διαφορές.

Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι χρηματοπιστωτικές συναλλαγές καθώς και οι αυτόνομες μεταβολές που επηρέασαν το χρέος της Ελλάδας για την χρονική περίοδο 2003- 2005.

Πίνακας 1: Η Προσαρμογή ανάμεσα στο Έλλειμμα και στην Μεταβολή του Χρέους

Υπολογισμός σε εκατομμύρια €	2003	2004	2005
Καθαρές Δανειακές Ανάγκες (Έλλειμμα+)	9.554	13.110	9.495
Καθαρή απόκτηση χρηματοπιστωτικών περιουσιακών στοιχείων	39	3.012	814
Διαθέσιμα και καταθέσεις	215	2.479	-497
Χρεόγραφα εκτός μετοχών	-10	76	-39
Παροχή δανείων	0	44	92
Επιστροφή Δανείων	-63	0	0
Μετοχές (αγορά)	568	432	1.678
Μετοχές (πώληση)	-1.945	-731	-2.065
Καθαρή απόκτηση λοιπών χρηματοπιστωτικών περιουσιακών στοιχείων	1.274	712	1.645
Προσαρμογές αποθεματικών μεγεθών	-1.273	-994	1.730
Καθαρές υποχρεώσεις σε χρηματοπιστωτικά παράγωγα	0	-180	-51
Καθαρές λοιπές υποχρεώσεις	-449	-525	1.584
Εκδόσεις υπέρ (-) ή υπό (+) το άρτιο	-832	-315	-655
Διαφορές μεταξύ δεδουλευμένων και πληρωθέντων τόκων	425	1	521
Διαφορές αποπληρωμών χρέους από την ονομαστική αξία	34	108	109
Ανατίμηση (+) ή υποτίμηση χρέους (-) σε συνάλλαγμα	-451	-83	222
Μεταβολές από αναταξινομήσεις τομέων	0	0	0
Λοιπές μεταβολές όγκου χρηματοπιστωτικών	0	0	0

υποχρεώσεων			
Συνολικές στατιστικές διαφορές	516	-149	-75
Διαφορές μεταξύ λογ/σμου κεφαλαίου και χρηματοπιστωτικών λογ/σμων	0	0	0
Λοιπές στατιστικές διαφορές	516	-149	-75
Μεταβολή Χρέους	8.836	14.979	11.964
Προσαρμογή Ελλείμματος –Χρέους	718	-1.869	-2.469
(% του ΑΕΠ)	0,5%	-1,1%	-1,4%

Πηγή: Eurostat, Σημείωση: Το έλλειμμα έχει θετικό πρόσημο για ευκολία στους υπολογισμούς

Στον παραπάνω πίνακα αποτυπώνεται ο τρόπος μετάβασης από το ύψος των καθαρών δανειακών αναγκών, οι οποίες θεωρούνται ως έλλειμμα, στην συνολική μεταβολή του χρέους. Για το 2005 το δημόσιο χρέος παρουσίασε αύξηση σε σύγκριση με το 2004 περίπου 12 δις. Ευρώ, εκ των οποίων μόνο το 9,5 δις. Ευρώ οφείλονται στο έλλειμμα. Το χρέος επιβαρύνθηκε με 0,8 δις. Ευρώ από καθαρές αποκτήσεις χρηματοπιστωτικών περιουσιακών στοιχείων, όπως είναι η μεταβολή των ταμιακών λογαριασμών του δημοσίου ή οι αγοραπωλησίες μετοχών. Η μεταβολή του χρέους για το 2005 ήταν 6,6% του ΑΕΠ, εκ του οποίου 5,2% οφείλεται στο έλλειμμα και 1,4% οφείλεται στις προσαρμογές ελλείμματος χρέους.

2.4 Τα αίτια δημιουργίας του χρέους στις πληγείσες χώρες

Η κρίση χρέους δεν ήταν αποτέλεσμα ασύμμετρων σοκ ή ασύγχρονων οικονομικών κύκλων, αλλά είναι αποτέλεσμα του χρηματοπιστωτικού σοκ το οποίο επηρέασε ταυτόχρονα όλες τις οικονομίες της Ευρωζώνης. Ουσιαστικά η οικονομική κρίση η οποία ξεκίνησε κατά το 2008 με 2009 και η πιστωτική ασφυξία η οποία ήταν το επακόλουθο της κρίσης, επηρέασε τις οικονομίες όλων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και όλους τους οικονομικούς τομείς της Ευρωζώνης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ακολουθήσει παραβίαση των ορίων για τα ετήσια ελλείμματα του δημοσίου τομέα, τα οποία είχαν καθοριστεί από το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης του 1997(εκτενής αναφορά για το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης γίνεται σε επόμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας), η παραβίαση των ορίων έγινε σχεδόν απ' όλα τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης.

Μετά την εξέλιξη της κρίσης χρέους όλα τα κράτη μέλη προσπάθησαν σταδιακά να ξαναεπανεέλθουν, στις υποχρεώσεις για τις οποίες δεσμεύονταν από την Συνθήκη του Μάαστριχτ. Έτσι προχώρησαν σε φορολογικές αυξήσεις και μειώσεις των δημόσιων δαπανών, με στόχο να αποκτήσουν ξανά την φερεγγυότητα τους στους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης, καθώς και στους επενδυτές των χρηματοπιστωτικών αγορών.

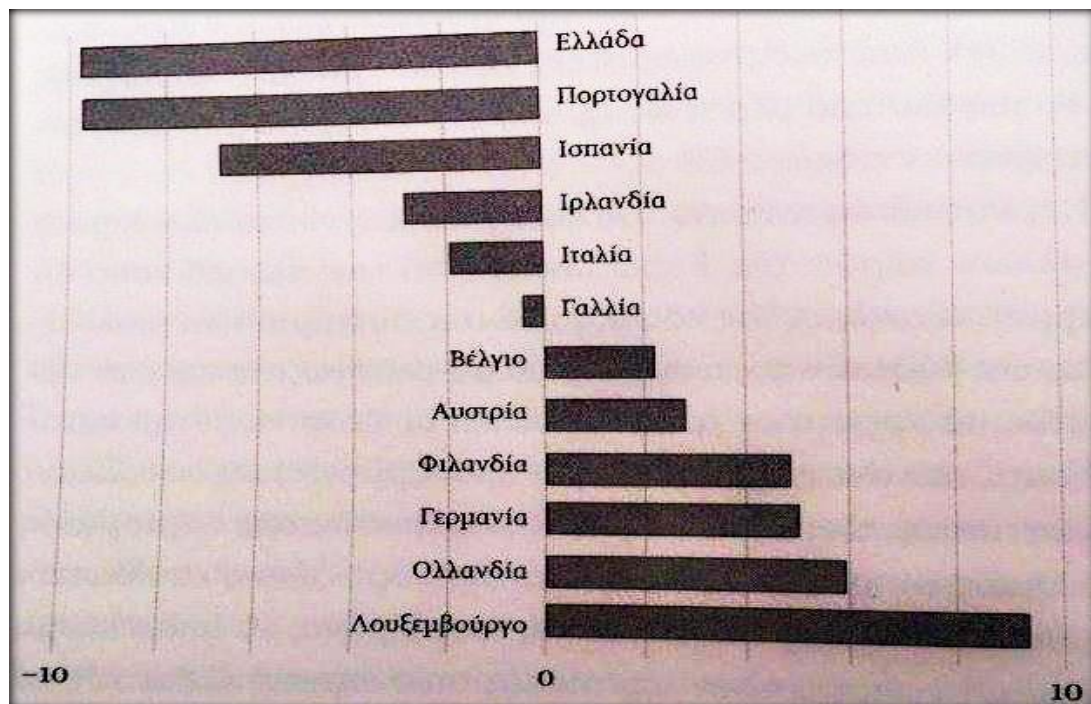
Όμως, ποιά ήταν τα αίτια που δημιούργησαν την κρίση χρέους στην Ευρώπη; Η απάντηση στο συγκεκριμένο ερώτημα δεν είναι τόσο απλή και για να απαντηθεί θα πρέπει να γίνει μια αναδρομή στις εξελίξεις που την δημιούργησαν. Για την εύρεση των πραγματικών αιτιών της κρίσης του ευρώ προϋποθέτει μια αναλυτική έρευνα και εξέταση των εμπορικών ισοζυγίων και της ανάπτυξης τους, καθώς και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και μηχανισμών σε όλη την παγκόσμια οικονομία και όχι μεμονωμένα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η παγκόσμια οικονομία αποτελεί ένα κλειστό εμπορικό σύστημα, κάθε προϊόν ή κάθε υπηρεσία που εισάγεται από μια χώρα παράλληλα είναι εξαγωγή για μια άλλη χώρα. Αυτό που ισχύει σε ένα κλειστό εμπορικό σύστημα είναι ότι είναι αδύνατον την ίδια χρονική στιγμή όλα τα μέλη που το αποτελούν να αυξήσουν τις εξαγωγές και να μειώσουν τις εισαγωγές, κάτι το οποίο συνεπάγεται ότι είναι εξίσου αδύνατον όλα τα μέλη του συστήματος να έχουν την ίδια στιγμή πλεόνασμα εμπορικού ισοζυγίου και πλεόνασμα ισοζυγίου πληρωμών. Επιπρόσθετα σύμφωνα με τα όσα ορίζει η βασική εξίσωση της κρατική λογιστικής, σ' ένα κράτος μπορεί να είναι χρεωμένος ή ο δημόσιος τομέας ή ο ιδιωτικός τομέας.

Οι οικονομικές πολιτικές που εφαρμόζονται σε κάθε χώρα σχετίζονται άμεσα με την ανάπτυξη του συστήματος των εισαγωγών και των εξαγωγών. Επίσης το εξαγωγικό εμπόριο προάγεται από τον χαμηλό πληθωρισμό ή και από τον αποπληθωρισμό στις αμοιβές και στις τιμές, εφόσον με αυτόν τον τρόπο οι τιμές γίνονται περισσότερο ανταγωνιστικές. Αλλά η συγκεκριμένη οικονομική πολιτική προκαλεί ύφεση στην οικονομία της χώρας που την εφαρμόζει. Από την άλλη πλευρά όταν μια χώρα εφαρμόζει επεκτατική πολιτική αυξάνει να μεν την ζήτηση και υπάρχει μεγαλύτερη ανάπτυξη, αλλά μπορεί εύκολα να δημιουργηθεί έλλειμμα στην χώρα σε σύγκριση με τον υπόλοιπο κόσμο. Όταν όμως μια χώρα σημειώνει έλλειμμα αυτό συνεπάγεται και αυξημένα επίπεδα χρέους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει να αντιμετωπίσει το εξής πρόβλημα, ότι όλα τα κράτη μέλη της πρέπει να επιτύχουν εμπορικό πλεόνασμα κάτι το οποίο μειώνει τις συνθήκες οι οποίες οδηγούν στην κοινή ανάπτυξη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των εσωτερικών ανισοροπιών. Αυτό γίνεται περισσότερο κατανοητό με το διάγραμμα που ακολουθεί, όπου οι οικονομικές πολιτικές που ακολουθούν η Ολλανδία, η Αυστρία, η Γερμανία και η Φιλανδία είναι βασισμένες στο ισχυρό εξαγωγικό εμπόριο καθώς και στα εμπορικά πλεονάσματα που δημιουργούν. Η Γερμανία είναι μια χώρα της οποίας το εμπορικό πλεόνασμα διαμορφώνεται στα 100 με 200 δισεκατομμύρια ευρώ τον χρόνο, σημειωτέον ότι πέρα του ότι αυτό το ποσό ξεπερνά κατά πολύ το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) πολλών μικρών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιπλέον το μεγαλύτερο κομμάτι του πλεονάσματος της Γερμανίας προέρχεται από το εμπόριο που διεξάγει μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Διάγραμμα 1: Μέσα ετήσια Ελλείμματα & Πλεονάσματα τρεχουσών συναλλαγών σε 12 χώρες της ΟΝΕ, 2002-9 (%)

Πηγή: Patomaki, 2013, σελ. 114

Οι χώρες της νότιας Ευρώπης οι οποίες παρουσιάζουν έλλειμμα, είναι αυτές οι οποίες συντηρούν και τα πλεονάσματα των βόρειων ευρωπαϊκών χωρών. Όμως, λόγω του ότι όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρησιμοποιούν το ευρώ, οι χώρες που

έχουν χρέος δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν αυτήν την ανισορροπία που υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ αν η κάθε χώρα είχε το δικό της νόμισμα θα μπορούσε να προβεί σε υποτίμηση, κάτι που τώρα λόγω κοινού νομίσματος δεν είναι εφικτό.

Με την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία οδήγησε τον δημόσιο τομέα στην λήψη πακέτων διάσωσης, έφερε στην επιφάνεια και ένα από τα κυριότερα προβλήματα της ΟΝΕ, που είναι η έλλειψη μηχανισμών και θεσμών οι οποίοι να μπορούν να διασφαλίσουν επαρκή επίπεδα ενεργού ζήτησης στο σύνολο της ευρωπαϊκής πολιτικής οικονομίας.

Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενη ενότητα κατά την δημιουργία της ΟΝΕ κύριο μέλημα υπήρξε η ελευθερία κίνησης του κεφαλαίου, ο χαμηλός πληθωρισμός, οι χαμηλότεροι φόροι και η ίδρυση μιας ανεξάρτητης κεντρικής τράπεζας, όλα αυτά βασίζονται στην προσφορά, επομένως δεν δόθηκε καμία προσοχή για τον τομέα της ζήτησης.

Ο Μάντελ θεωρούσε ότι θα συμβούν προσαρμογές με «φυσικό τρόπο» μέσα από τους μηχανισμούς της αγοράς, κάτι το οποίο σημαίνει ότι «αν οι ιδιοκτήτες και οι διακινητές του κεφαλαίου είναι πολύ ευαίσθητοι στα σήματα των τιμών, και αν το εργατικό δυναμικό ανταποκρίνεται στην ανεργία και στις ευκαιρίες καλύτερων αμοιβών μετακινούμενο εύκολα, τότε θα υπάρξουν σχετικές μεταβολές της ζήτησης». Το πρόβλημα της ευρωζώνης δεν ήταν οι μεταβολές της ζήτησης σε συγκεκριμένους τομείς, αλλά οι συνεχείς ανισορροπίες του εμπορικού ισοζυγίου καθώς και τα συσσωρευτικά αποτελέσματα που επέφερε (Patomaki, 2013, σελ.109).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

3.1 Έννοια Γενικής Κυβέρνησης

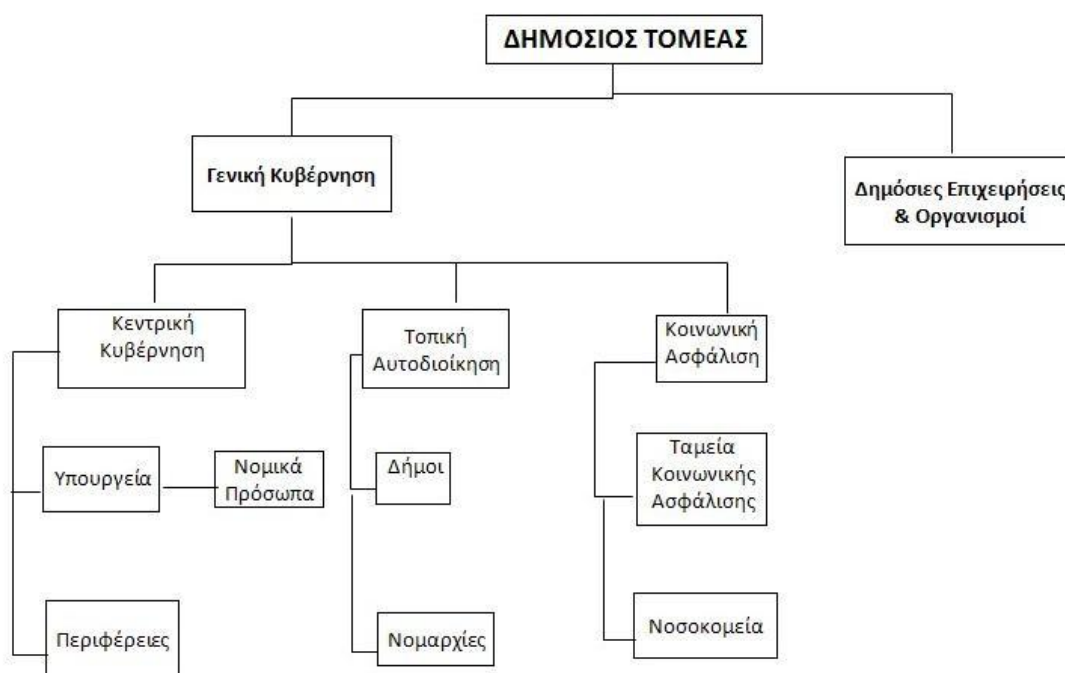
Σύμφωνα με το ΕΣΛ'95 η οικονομική λειτουργία στο στοιχειώδες επίπεδο γίνεται από τις βασικές μονάδες οικονομικής δραστηριότητας οι οποίες καλούνται θεσμικές μονάδες και αποτελούν κέντρα λήψης αποφάσεων που συμπεριφέρονται με τον ίδιο τρόπο, έχουν ανεξαρτησία στην λήψη των αποφάσεων και τηρούν λογιστικούς λογαριασμούς. Οι θεσμικές μονάδες διακρίνονται σε έξι θεσμικούς τομείς τις μη χρηματοδοτικές εταιρείες, τις χρηματοδοτικές εταιρείες, το δημόσιο, τα νοικοκυριά, τα μη κερδοσκοπικά ιδρύματα που εξυπηρετούν νοικοκυριά και την αλλοδαπή.

Ο δημόσιος τομέας ο οποίος έχει τον κωδικό S.13 κατά ΕΣΛ'95, είναι γνωστός στην εθνικολογιστική διάλεκτο ως Γενική Κυβέρνηση. Σύμφωνα με τον Καραβίτη «διακρίνεται από το γεγονός ότι οι θεσμικές του μονάδες παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες, τα οποία κατά κύριο λόγο είναι μη εμπορεύσιμα προϊόντα, και ως εκ τούτου παρέχονται «δωρεάν» ή σε οικονομικά μη σημαντικές τιμές. Επίσης, η χρηματοδότηση για την παραγωγή του προϊόντος αυτού λαμβάνει χώρα κυρίως μέσω υποχρεωτικών πληρωμών από μονάδες άλλων θεσμικών τομέων ή υποτομέων. Ορίζοντας τον δημόσιο τομέα κατ' αυτό τον τρόπο τηρούνται βασικές θεωρητικές προϋποθέσεις του ορισμού του δημοσίου τομέα: δηλαδή ότι παράγονται προϊόντα για το κοινωνικό σύνολο, τα οποία καταναλώνονται ιδιωτικά ή συλλογικά, οι δε συναλλαγές χαρακτηρίζονται από μονομέρεια, εφ' όσον τα προϊόντα αυτά συνήθως δεν αγοράζονται δια της καταβολής συγκεκριμένου τιμήματος άμεσου ανταποδοτικού χαρακτήρα.» (Καραβίτης, 2008, σελ.24) Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο σχετικά με την ΔΥΕ (Ενοποιημένες Συνθήκες Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, σελ. 279), ο δημόσιος τομέας (Γενική Κυβέρνηση) με την ευρεία έννοια, διακρίνεται σε τρεις θεσμικούς υποτομείς.

1. Την Κεντρική Κυβέρνηση: η οποία περιλαμβάνει όλες τις διοικητικές υπηρεσίες καθώς και τους κεντρικούς φορείς, εξαιρουμένων των φορέων κοινωνικής ασφάλισης. Επίσης περιλαμβάνει τους φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα

που χρηματοδοτούνται και ελέγχονται ως επί το πλείστον από την κεντρική διοίκηση.

2. Την Περιφερειακή ή Τοπική Αυτοδιοίκηση: περιλαμβάνει όλες τις θεσμικές μονάδες και όλα τα μη κερδοσκοπικά ιδρύματα που εξαρτώνται από αυτές, των οποίων οι αρμοδιότητες αφορούν μόνο το μέρος της επικράτειας και δεν ασκούνται σε εθνικό επίπεδο.
3. Τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης: στο συγκεκριμένο θεσμικό υποτομέα περιλαμβάνονται όλες οι θεσμικές μονάδες που παρέχουν κοινωνικές παροχές, ανεξάρτητα με την γεωγραφική τους θέση. Τα κύρια χαρακτηριστικά του εν λόγω υποτομέα είναι η υποχρεωτική συμμετοχή στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και ο καθορισμός των εισφορών και των παροχών από το δημόσιο, που είναι αρμόδιο και για την διαχείριση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

Ο τομέας της Γενικής Κυβέρνησης, όπως ορίζουν οι εθνικολογιστικοί κανόνες, περιλαμβάνει όλες της δημόσιες θεσμικές μονάδες μη εμπορεύσιμου προϊόντος. Για να συμπεριληφθεί ένας τομέας στην Γενική Κυβέρνηση θα πρέπει να πληροί τις παρακάτω προϋποθέσεις (Καραβίτης, 2008, σελ.29):

- Να μπορεί να αναγνωριστεί ως θεσμική μονάδα του οικονομικού συστήματος.

- Να έχει δημόσιο χαρακτήρα, δηλαδή να ελέγχεται και να χρηματοδοτείται από την Γενική Κυβέρνηση.
- «Η δραστηριότητα της δημόσιας θεσμικής μονάδας θα πρέπει να σχετίζεται με την αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος ή την παραγωγή μη εμπορεύσιμου αγαθού και να μην υπάρχει πώληση προϊόντος σε τιμές που να έχουν οικονομικό περιεχόμενο».

3.2 Ορισμός Ελλείμματος Γενικής Κυβέρνησης

Έλλειμμα είναι το ποσό κατά το οποίο τα έξοδα της κυβέρνησης υπερβαίνουν τα έσοδα κατά την διάρκεια ενός έτους. Όμως γίνεται περαιτέρω διαχωρισμός του ελλείμματος ανάλογα με το ποιες δαπάνες περιλαμβάνονται και συγκεκριμένα αν στο έλλειμμα περιλαμβάνονται δαπάνες για τόκους και χρεολύσια. Έτσι διαχωρίζονται τρεις βασικές έννοιες του δημόσιου ελλείμματος:

Σύνολο Εσόδων – Σύνολο Δαπανών = Ακαθάριστο Αποτέλεσμα
--

+ Χρεολύσια	= Καθαρό Αποτέλεσμα
-------------	---------------------

+ Τόκοι	= Πρωτογενές Αποτέλεσμα
---------	-------------------------

Το ακαθάριστο αποτέλεσμα στο οποίο περιλαμβάνονται οι δαπάνες για τους τόκους και χρεολύσια, αντικατοπτρίζει τις ανάγκες για την απορρόφηση χρηματικών πόρων του δημοσίου από την οικονομία. Επίσης το ακαθάριστο αποτέλεσμα προκύπτει λόγω τις ύπαρξης δαπανών των οποίων οι πληρωμές δεν μπορούν να καλυφθούν από τα έσοδα της φορολογίας ή από άλλες πηγές εσόδων, αλλά μόνο μέσω του δανεισμού και γι' αυτό πολλές φορές καλείται και ως «ακαθάριστες δανειακές ανάγκες».

Το καθαρό αποτέλεσμα ή αλλιώς οι καθαρές δανειακές ανάγκες, προκύπτουν κατά την περίπτωση που στο ακαθάριστο αποτέλεσμα δεν συμπεριλαμβάνονται οι ανάγκες για πληρωμές χρεολυσιών του δημοσίου χρέους. Ουσιαστικά το καθαρό αποτέλεσμα αντικατοπτρίζει τις ανάγκες του δημοσίου για νέους χρηματικούς πόρους, οι οποίοι αντλούνται μέσω του δανεισμού.

Στο πρωτογενές αποτέλεσμα συγκαταλέγονται μόνο οι δαπάνες που αφορούν την κατανάλωση, τις επενδύσεις και τις μεταβιβάσεις εισοδήματος ή του κεφαλαίου.

Επομένως το πρωτογενές αποτέλεσμα σχετίζεται με την απορρόφηση από το δημόσιο πραγματικών πόρων της οικονομίας, που είτε προβαίνει στην άμεση δαπάνη τους, είτε τους αναδιανέμει στα νοικοκυριά και στις επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με τον Καραβίτη «η έννοια του ελλείμματος κατά το ΕΣΛ'95 διαφέρει ελαφρώς από τον αντίστοιχο ορισμό της. Η διαφορά έγκειται στη μέτρηση των τόκων, όπου σύμφωνα με το ΕΣΛ'95 οι πληρωμές τόκων που απορρέουν από συμφωνίες ανταλλαγής (swaps) ή συμφωνίες μελλοντικών επιτοκίων (forward rate agreements) θεωρούνται χρηματοπιστωτικές συναλλαγές που εγγράφονται στην κατηγορία F.3 (συναλλαγές σε χρεόγραφα πλην μετοχών) και, ως εκ τούτου, δεν περιλαμβάνονται στους τόκους (D.41). Για την ΔΥΕ εισάγεται νέα κατηγορία τόκων (EDP D.41). Κατά τον τρόπο αυτό και το καθαρό έλλειμμα δεν είναι αυτό ακριβώς που ορίζει το ΕΣΛ'95 (B.9), αλλά ένας νέος ορισμός: «δημόσιο έλλειμμα για το σκοπό της ΔΥΕ» (EDP B.9)». (Καραβίτης, 2008, σελ. 60)

Το ΕΣΛ'95 μετασχηματίζει τους δημοσιονομικούς και τους ταμειακούς λογαριασμούς σε εθνικολογιστικούς λογαριασμούς με ενιαία απεικόνιση του δημοσίου τομέα στο πλαίσιο ολόκληρης της οικονομίας. Έχει προαναφερθεί ότι το έλλειμμα σχετίζεται άμεσα με τις δαπάνες και τα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης, οι οποίες και ορίζονται από το ΕΣΛ'95, στα πλαίσια συναλλαγών ή μεταβολών του όγκου. Όλα τα κονδύλια τα οποία συνδέονται με τον Κρατικό Προϋπολογισμό, με λογαριασμούς τους Κράτους εκτός προϋπολογισμού, καθώς και με τους ισολογισμούς ή τους λογαριασμούς τω φορέων που ανήκουν στην πληθώρα υποτομέων της Γενικής Κυβέρνησης, αλλά και λογαριασμοί που ανήκουν σε φορείς εκτός της Γενικής Κυβέρνησης όμως συνδέονται με αυτή, πρέπει να ταξινομούνται σύμφωνα με τα οριζόμενα από το ΕΣΛ'95, καθώς επίσης τα σχετικά στοιχεία να μετασχηματίζονται στα τελικά εθνικολογιστικά μεγέθη.

3.3 Έσοδα και Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης

Τα έσοδα και οι δαπάνες ταξινομούνται με διάφορους τρόπους, ανάλογα με τις ανάγκες που πρέπει να καλύψει το κάθε λογιστικό σύστημα που χρησιμοποιεί η εκάστοτε χώρα, όπως για παράδειγμα με ταμειακή παρακολούθηση, με δημοσιονομικό έλεγχο, με χάραξη και παρακολούθηση της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης κ.τ.λ. Όμως το ΕΣΛ'95 ορίζει ότι τα έσοδα και οι δαπάνες της Γενικής

Κυβέρνησης καταχωρούνται ως συναλλαγές της οικονομίας, όμως μια συναλλαγή που είναι έξοδα για μια θεσμική μονάδα της Γενικής Κυβέρνησης, για κάποια άλλη μπορεί να είναι έσοδα και γι' αυτό το λόγο υπάρχει διάκριση μεταξύ των συναλλαγών σε πληρωτέες, που είναι οι δαπάνες οι οποίες συμβολίζονται με το **p** (payable) και σε εισπρακτέες, που είναι τα έσοδα που συμβολίζονται με το **r**. Εκτός από αυτές τις κατηγορίες των συναλλαγών υπάρχουν και οι «Λοιπές Ροές», οι οποίες συμβολίζονται με το **K**. Για την οικονομία νοούνται τριών ειδών συναλλαγές:

- i. Οι Συναλλαγές Προϊόντων, οι οποίες έχουν τον κωδικό **P**.
- ii. Οι Διανεμητικές Συναλλαγές, οι οποίες έχουν τον κωδικό **D**.
- iii. Οι Χρηματοπιστωτικές Συναλλαγές, οι οποίες έχουν τον κωδικό **F**.

Όπως ορίζει το ΕΣΛ'95 οι συναλλαγές θα πρέπει να καταγράφονται σε μια ακολουθία λογαριασμών που μετασχηματίζονται σε μακροοικονομικά μεγέθη και έτσι αποδίδεται η εικόνα της οικονομίας, οι σημαντικότερες κατηγορίες αυτών των λογαριασμών είναι:

- i. Ο Λογαριασμός Παραγωγής (I), καταρτίζεται για θεσμικούς τομείς και κλάδους και περιλαμβάνει όλες τις σχετικές συναλλαγές με την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Από τον λογαριασμό παραγωγής προκύπτει και το μέγεθος του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Η κατηγορία αυτή καθώς και η αμέσως επόμενη είναι οι τρέχοντες λογαριασμοί.
- ii. Οι Λογαριασμοί Διανομής και Χρήσης Εισοδήματος (II), παρουσιάζουν την διανομή, την αναδιανομή του εισοδήματος και την χρήση του στην τελική κατανάλωση.
- iii. Οι Λογαριασμοί Συσώρευσης (III), παρουσιάζουν μέσα από την καταγραφή ροών τα αίτια μεταβολής στα περιουσιακά στοιχεία.
- iv. Οι Ισολογισμοί (IV), αποτυπώνουν τα περιουσιακά στοιχεία, τις υποχρεώσεις, καθώς και την καθαρή θέση της θεσμικής μονάδας.

Παράδειγμα

Στο παράδειγμα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα εθνικολογιστικά στοιχεία δαπανών και εσόδων της Γαλλία για το 2003, οι κωδικοί που παρατίθενται σε κάθε ένα από τους επόμενους πίνακες είναι οι κωδικοί που καθορίζονται από το ΕΣΛ'95.

Πίνακας 2: Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης

Εκατ. €

Κωδικός	Περιγραφή	Τομέας	Υποτομείς ²⁹		
		S.13	S.1311	S.1313	S.1314
P.2	Ενδιάμεση ανάλωση	81.262	28.803	35.015	17.444
P.5	Ακαθάριστες επενδύσεις	49.236	10.718	33.295	5.223
D.1p	Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας	215.626	119.230	48.966	47.430
D.29p	Λοιποί φόροι επί της παραγωγής	7.209	1.613	1.723	3.873
D.3p	Επιδοτήσεις	25.843	15.311	10.532	0
D.41p	Τόκοι	44.694	40.322	3.664	956
D.42p έως D.45p	Άλλα εισοδήματα περιουσίας	31	1	30	0
D.5p	Τρέχοντες φόροι εισοδήματος, πλούτου κ.λπ.	46	-8	4	50
D.62p	Κοινωνικές παροχές εκτός των μεταβιβάσεων σε είδος	279.560	54.221	2.612	222.727
D.6311p+D.63121p+D.63131p	Κοινωνικές παροχές σε είδος, από παραγωγούς της αγοράς	88.294	10.796	6.542	70.956
D.7p	Λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις	44.335	78.771	15.705	14.829
D.8	Διόρθωση για την καθαρή συμμετοχή των νοικοκυριών σε αποθεματικά συνταξιοδοτικών ταμείων	0	0	0	0
D.9p	Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	13.267	16.872	4.604	2.029
K.2	Αγορές μείον πωλήσεις μη χρηματοπιστωτικών, μη παραχθέντων περιουσιακών στοιχείων	1.680	135	1.523	22
TE	Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης	851.083	376.785	164.215	385.539

Πηγή: Καραβίτης 2008, σελ.57

Πίνακας 3: Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης

Εκατ. €

Κωδικός	Περιγραφή	Τομέας	Υποτομείς		
		S.13	S.1311	S.1313	S.1314
P.11 & P.12	Εμπορεύσιμο προϊόν και προϊόν για ίδια χρήση	43.896	10.427	22.568	10.901
P.131	Πληρωμές για λοιπό μη εμπορεύσιμο προϊόν	5.282	934	1.931	2.417
D.2r	Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	238.569	162.912	55.314	20.343
D.39r	Λοιπές επιδοτήσεις παραγωγής	3.308	203	2.714	391
D.4r	Εισόδημα περιουσίας	9.087	6.095	1.979	1.261
D.5r	Τρέχοντες φόροι εισοδήματος, πλούτου κ.λπ.	174.174	97.081	11.433	65.660
D.61r	Κοινωνικές εισφορές	289.344	33.710	462	255.172
D.7r	Λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις	10.867	-4.419	60.250	20.006
D.9r	Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	9.707	12.413	8.112	-580
TR	Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης	784.234	319.356	164.763	375.571

Πηγή: Eurostat

Τα έσοδα και οι δαπάνες που παρουσιάζονται στους παραπάνω πίνακες δεν αποτελούν το σύνολο των συναλλαγών που μπορεί να παρουσιάσει η Γενική Κυβέρνηση, στους πίνακες δεν περιλαμβάνονται καθόλου οι χρηματοπιστωτικές συναλλαγές και οι λοιπές ροές. Για να γίνει σωστός υπολογισμός του ελλείμματος μιας χώρας με βάση το ΕΣΛ'95, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρχει σωστή ταξινόμηση των συναλλαγών, των εσόδων και των δαπανών. Στον Πίνακα 2 το μέγεθος ΤΕ (Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης) δεν περιέχει όλες τις δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης. Τόσο στον Πίνακα 2 για τις δαπάνες, όσο και στον Πίνακα 3 για τα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης δεν παρουσιάζονται όλα τα μεγέθη τα οποία τα κράτη μέλη οφείλουν να παραθέτουν προς ενημέρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της κατάρτισης των εθνικών λογαριασμών. Και στους δύο πίνακες παρουσιάζονται τα στοιχεία τα οποία συνθέτουν τις συνολικές δαπάνες και τα συνολικά έσοδα, από τα οποία προκύπτει το καθαρό αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης.

Το καθαρό αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης είναι το αποτέλεσμα της άθροισης των καθαρών αποτελεσμάτων των υποτομέων της, όπως αυτά διαμορφώνονται από την αφαίρεση των συνολικών δαπανών από τα συνολικά έσοδα για τον κάθε υποτομέα. Το καθαρό αποτέλεσμα το οποίο προκύπτει για την Γενική Κυβέρνηση παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 4: Καθαρό Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης

Εκατ. €

Κωδικός	Περιγραφή	Τομέας	Υποτομείς		
		S.13	S.1311	S.1313	S.1314
TR	Σύνολο εσόδων	784.234	319.356	164.763	375.571
TE	Σύνολο δαπανών	851.083	376.785	164.215	385.539
B.9	Καθαρό αποτέλεσμα	-66.849	-57.429	548	-9.968

Πηγή: Καραβίτης, 2008, σελ. 59

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 4 το καθαρό έλλειμμα που παρουσίασε η Γαλλία για το έτος 2003 ήταν 66.849 εκατομμύρια ευρώ, το οποίο ως επί το πλείστον προέρχεται από τη κεντρική διοίκηση (S.1311) και από το ασφαλιστικό σύστημα (S.1314), ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση παρουσίασε στην συγκεκριμένη περίπτωση ένα μικρό πλεόνασμα (S.1313=548) . Σύμφωνα με την Διαδικασία

Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ) το τελικό αποτέλεσμα για το έλλειμμα της Γαλλίας για το 2003 παρουσιάζεται στο επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5: Καθαρό Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη ΔΥΕ

Εκατ. €

Κωδικός	Περιγραφή	Τομέας	Υποτομείς		
		S.13	S.1311	S.1313	S.1314
B.9	Καθαρό αποτέλεσμα	-66.849	-57.429	548	-9.968
D.41	Τόκοι	44.694	40.322	3.664	956
D.41 EDP	Τόκοι ΔΥΕ	-44.400	-40.149	-3.112	-801
B.9 EDP	Καθαρό αποτέλεσμα ΔΥΕ	-66.555	-57.256	541	-9.840

Πηγή: Καραβίτης, 2008, σελ. 60

3.4 Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος και Θεσμικό Πλαίσιο

Για να γίνει πλήρως κατανοητή η Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ), θα πρέπει να υπάρξει αναφορά στο σχετικό θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του δημόσιου χρέους και της ΔΥΕ.

Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 119 από την ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «η δράση των κρατών μελών και της Ένωσης περιλαμβάνει, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπουν οι Συνθήκες, τη θέσπιση μιας οικονομικής πολιτικής, που βασίζεται στο στενό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών, στην εσωτερική αγορά, καθώς και στον καθορισμό κοινών στόχων, και ασκείται σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό.» Επίσης η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου αναφέρει ότι οι δράσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να βασίζονται στην τήρηση των εξής κατευθυντήριων γραμμών:

- σταθερές τιμές,
- υγιή δημόσια οικονομικά,
- υγιείς νομισματικές συνθήκες και
- σταθερό ισοζύγιο.

Η οικονομική πολιτική που ασκεί κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι θέμα κοινού ενδιαφέροντος και συντονίζονται στα πλαίσια του Συμβουλίου. Το

Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία μετά από τη σύσταση της Επιτροπής, και προβαίνει στην σύνταξη σχεδίου το οποίο περιλαμβάνει γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και απευθύνει έκθεση με τα πορίσματα του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Για να μπορεί να εξασφαλιστεί στενότερος συντονισμός των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών, καθώς και σύγκλιση των οικονομικών τους επιδόσεων, το Συμβούλιο, βάσει εκθέσεων οι οποίες υποβάλλονται από την Επιτροπή, παρακολουθεί τις οικονομικές εξελίξεις σε κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, καθώς επίσης και την συνέπεια των οικονομικών πολιτικών που ακολουθεί το κάθε κράτος μέλος.

Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι η οικονομική πολιτική που εφαρμόζει ένα κράτος μέλος αντιβαίνει με τους γενικούς προσανατολισμούς που ορίζονται στην Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ή ότι μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την καλή λειτουργία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία μετά από σύσταση Επιτροπής, να απευθύνει τις απαραίτητες συστάσεις προς το κράτος μέλος. (άρθρο 121, Ευρωπαϊκή Ένωση, 2010)

Με βάση το άρθρο 126 από την ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα κράτη μέλη πρέπει να αποφεύγουν τα δημοσιονομικά ελλείμματα. Η εξέλιξη της δημοσιονομικής κατάστασης, καθώς και το ύψος του δημόσιου χρέους των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρακολουθούνται από την Επιτροπή έτσι ώστε να διαπιστώνονται τυχόν μεγάλες αποκλίσεις. Συγκεκριμένα η Επιτροπή εξετάζει την τήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, βασιζόμενη στα εξής κριτήρια:

1. Κατά πόσο ο λόγος του προβλεπομένου ή υφισταμένου δημοσιονομικού ελλείμματος προς το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς, εκτός εάν:
  - ο λόγος αυτός σημειώνει ουσιαστική και συνεχή πτώση και έχει φθάσει σε επίπεδο παραπλήσιο της τιμής αναφοράς, ή
  - η υπέρβαση της τιμής αναφοράς είναι απλώς έκτακτη και προσωρινή και ο λόγος παραμένει κοντά στην τιμή αναφοράς

2. κατά πόσο ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς, εκτός εάν ο λόγος μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό.

Οι τιμές αναφοράς σύμφωνα με το πρωτόκολλο για τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος είναι:

- 3 % για το λόγο μεταξύ του προβλεπομένου ή υφισταμένου δημοσιονομικού ελλείμματος και του ΑΕΠ σε τιμές αγοράς,
- 60 % για το λόγο μεταξύ του δημοσίου χρέους και του ΑΕΠ σε τιμές αγοράς.

Σε περίπτωση που οι όροι ενός εκ των δύο παραπάνω κριτηρίων ή και των δύο ταυτόχρονα, δεν πληρούνται, συντάσσεται έκθεση από την Επιτροπή, η οποία λαμβάνει επίσης υπόψη το κατά πόσο το δημόσιο έλλειμμα υπερβαίνει τις δαπάνες δημοσίων επενδύσεων, καθώς και όλους τους άλλους σχετικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της μεσοπρόθεσμης οικονομικής και δημοσιονομικής κατάστασης του κράτους μέλους. Αν το Συμβούλιο αποφασίσει ότι υπάρχει υπερβολικό έλλειμμα, απευθύνει συστάσεις στο εν λόγω κράτος μέλος προκειμένου να τερματίσει την κατάσταση αυτή εντός καθορισμένου χρονικού διαστήματος. Οι συστάσεις αυτές δεν ανακοινώνονται δημόσια, παρά μόνο αν εντός του καθορισμένου χρονικού διαστήματος δεν ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα από το κράτος μέλος.

Αν όμως παρά τις συστάσεις το κράτος μέλος δεν προχωράει σε καμία αλλαγή, τότε το Συμβούλιο έχει την δυνατότητα να ειδοποιήσει το κράτος μέλος να λάβει εντός προκαθορισμένης προθεσμίας, μέτρα για την μείωση του ελλείμματος. Επίσης το Συμβούλιο έχει το δικαίωμα να ζητήσει από το κράτος μέλος εντός της προθεσμίας που του έχει δοθεί, να υποβάλλει οικονομικές εκθέσεις έτσι ώστε να διαπιστωθεί αν γίνονται προσπάθειες για την μείωση του ελλείμματος. Εάν όμως το κράτος μέλος εξακολουθεί να μην συμμορφώνεται, τότε το Συμβούλιο μπορεί να εφαρμόσει ή να ενισχύσει ένα από τα μέτρα που ακολουθούν:

- να απαιτήσει να δημοσιεύει το εν λόγω κράτος μέλος πρόσθετες πληροφορίες τις οποίες ορίζει το Συμβούλιο, προτού εκδώσει ομολογίες και χρεόγραφα,
- να καλέσει την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να αναθεωρήσει την πολιτική δανεισμού που ασκεί έναντι του εν λόγω κράτους μέλους,

- να απαιτήσει από το εν λόγω κράτος μέλος να καταθέσει ατόκως στην Ένωση ποσό κατάλληλου ύψους, έως ότου, κατά τη γνώμη του Συμβουλίου, διορθωθεί το υπερβολικό έλλειμμα,
- να επιβάλει πρόστιμα εύλογου ύψους.

Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο σχετικά με την Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος:

- οι όροι δημόσιος και δημοσιονομικός νοούνται με ευρεία έννοια, ήτοι καλύπτουν την κεντρική κυβέρνηση, την περιφερειακή ή τοπική διοίκηση και τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης, εξαιρουμένων των εμπορικών πράξεων, όπως ορίζονται στο ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων οικονομικών λογαριασμών,
- ως έλλειμμα νοείται ο καθαρός δανεισμός, όπως ορίζεται στο ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων οικονομικών λογαριασμών,
- ως επένδυση νοείται η δημιουργία ακαθάριστου πάγιου κεφαλαίου, όπως ορίζεται στο ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων οικονομικών λογαριασμών,
- ως χρέος νοείται το συνολικό ακαθάριστο χρέος, στην ονομαστική του αξία, που εκκρεμεί στο τέλος του έτους, ενοποιημένο εντός και μεταξύ των τομέων του κατά την ευρεία έννοια δημοσίου, όπως ορίζεται στην πρώτη περίπτωση

Για να υπάρξει διασφάλιση να της αποτελεσματικότητας της ΔΥΕ, οι κυβερνήσεις των κρατών μελών ευθύνονται, στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής, για τα ελλείμματα του δημοσίου υπό ευρεία έννοια. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι εθνικές διαδικασίες στον τομέα του προϋπολογισμού τους επιτρέπουν να εκπληρώνουν τις σχετικές υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις Συνθήκες. Τα κράτη μέλη γνωστοποιούν αμέσως και τακτικά, στην Επιτροπή, τα προβλεπόμενα και υφιστάμενα ελλείμματά τους και το ύψος του χρέους τους. Τα στατιστικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή του παρόντος πρωτοκόλλου παρέχονται από την Επιτροπή.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση για τον Κανονισμό (ΕΚ) του Συμβουλίου με αριθ. 2103/2005, ο οποίος τροποποιεί τον Κανονισμό (ΕΚ) του Συμβουλίου με αριθ. 3605/93, εκ μέρους της Επιτροπής η Eurostat έχει αναλάβει τον ρόλο της στατιστικής αρχής στο πλαίσιο της ΔΥΕ και ασκεί την εντολή της με βάση την απόφαση της Επιτροπής της 21ης Απριλίου 1997 σχετικά με το ρόλο της Eurostat όσον αφορά την παραγωγή κοινοτικών στατιστικών. Η Eurostat δεν συγκεντρώνει απευθείας τα

δημοσιονομικά στοιχεία των κρατών μελών, αλλά βασίζεται σε στοιχεία που συγκεντρώνουν και γνωστοποιούν οι εθνικές αρχές.

Στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3605/93 του Συμβουλίου δεν γινόταν αναφορά σχετικά με την αξιολόγηση της ποιότητας των στοιχείων που γνωστοποιούνται από τα κράτη μέλη, ούτε για την διάθεση στατιστικών στοιχείων από την Επιτροπή. Με σκοπό την ανάπτυξη των συγκεκριμένων πτυχών αλλά και για την ενίσχυση της στατιστικής εποπτείας στο πλαίσιο της ΔΥΕ, εισήχθη ο Κανονισμός (ΕΚ) του Συμβουλίου με αριθ. 2103/2005.

Στην συνέχεια παρουσιάζεται το άρθρο 4 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3605/93 του Συμβουλίου, σχετικά με τους κανόνες και το πεδίο εφαρμογής της γνωστοποίησης της ΔΥΕ, όπως αυτό τροποποιήθηκε σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2103/2005 του Συμβουλίου.

Άρθρο 4

«1. Από την αρχή του έτους 1994, τα κράτη μέλη γνωστοποιούν στην Επιτροπή δύο φορές το χρόνο, την πρώτη φορά πριν την 1^η Μαρτίου του τρέχοντος έτους (έτος νιοστόν) και τη δεύτερη φορά πριν την 1^η Σεπτεμβρίου του νιοστού έτους, τα προϋπολογισθέντα και τα πραγματικά δημόσια ελλείμματα και το προϋπολογισθέν και πραγματικό ύψος του δημόσιου χρέους.

2. Πριν από την 1^η Μαρτίου του έτους ν, τα κράτη μέλη:

- γνωστοποιούν στην Επιτροπή το προϋπολογισθέν δημόσιο έλλειμμα για το έτος ν, την ενημερωμένη εκτίμηση τους όσον αφορά το πραγματικό δημόσιο έλλειμμα για το έτος ν-1 και τα πραγματικά δημόσια ελλείμματα για τα έτη ν-2, ν-3 και ν-4,

– γνωστοποιούν ταυτόχρονα στην Επιτροπή για τα έτη ν, ν-1, ν-2, ν-3 και ν-4 τα στοιχεία σχετικά με τα αντίστοιχα ελλείμματα, σε δημοσιονομική βάση, σύμφωνα με τον πλέον συνήθη ορισμό τους στο οικείο κράτος, καθώς και τα στοιχεία με τα οποία επεξηγείται η μετάβαση από το έλλειμμα, σε δημοσιονομική βάση, στο δημόσιο έλλειμμα. Τα στοιχεία με τα οποία επεξηγείται αυτή η μετάβαση, τα οποία και γνωστοποιούνται στην Επιτροπή, περιλαμβάνουν τη μετάβαση από τα ταμειακά υπόλοιπα κάθε δημόσιου υποτομέα στον καθαρό δανεισμό των υποτομέων S.1311, S.1312, S.1313 και S.1314,

– γνωστοποιούν στην Επιτροπή την εκτίμηση εκ μέρους τους του ύψους του δημόσιου χρέους κατά το τέλος του έτους (ν), την εκτίμηση του ύψους του δημόσιου χρέους

κατά το τέλος του έτους ν-1 και το ύψος του πραγματικού δημοσίου χρέους για τα έτη ν-2, ν-3 και ν-4,

– γνωστοποιούν ταυτόχρονα στην Επιτροπή για τα έτη ν-1, ν-2, ν-3 και ν-4 τα στοιχεία που επεξηγούν τον τρόπο με τον οποίο το δημόσιο έλλειμμα και άλλοι σχετικοί παράγοντες συνέβαλαν στη μεταβολή του ύψους του δημοσίου χρέους τους ανά υποτομέα.

3. Πριν από την 1^η Σεπτεμβρίου του έτους ν, τα κράτη μέλη:

- γνωστοποιούν στην Επιτροπή ενημερωμένα στοιχεία για το προϋπολογισθέν δημόσιο έλλειμμα τους για το έτος ω, καθώς και τα πραγματικά δημοσιονομικά ελλείμματα τους για τα έτη ν-1, ν-2, ν-3 και ν-4, και εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την δεύτερη περίπτωση της παραγράφου 2,

– τα ενημερωμένα στοιχεία για το προϋπολογισθέν ύψος του δημοσίου χρέους τους κατά το τέλος του έτους ν και το ύψος του πραγματικού δημοσίου χρέους τους για τα έτη ν-1, ν-2, ν-3 και ν-4 και εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την τέταρτη περίπτωση της παραγράφου 2.

4. Τα στοιχεία σχετικά με το προϋπολογισθέν δημόσιο έλλειμμα που γνωστοποιούνται στην Επιτροπή βάσει των παραγράφων 2 και 3 εκφράζονται σε εθνικό νόμισμα και σε δημοσιονομικά έτη. Τα στοιχεία σχετικά με το πραγματικό δημόσιο έλλειμμα και ο ύψος του πραγματικού δημοσίου χρέους που γνωστοποιούνται στην Επιτροπή βάσει των παραγράφων 2 και 3 εκφράζονται σε εθνικό νόμισμα και σε ημερολογιακά έτη, εξαιρουμένων των ενημερωμένων εκτιμήσεων για το έτος ω-1, που μπορούν να εκφραστούν σε δημοσιονομικά έτη.

Σε περίπτωση που το δημοσιονομικό έτος διαφέρει από το ημερολογιακό έτος, τα κράτη μέλη γνωστοποιούν, επίσης στην Επιτροπή στοιχεία σχετικά με το πραγματικό δημόσιο έλλειμμα τους και το ύψος του υφιστάμενου δημοσίου χρέους τους σε δημοσιονομικά έτη για τα δύο δημοσιονομικά έτη που προηγούνται του τρέχοντος δημοσιονομικού έτους.»

3.5 Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης

Σύμφωνα με την Συνθήκη του Μάαστριχτ για να συμμετάσχει ένας κράτος στην ΟΝΕ θα έπρεπε:

1. Ο πληθωρισμός και τα επιτόκια να μην αποκλίνουν πάνω από το 1,5% και 2% αντίστοιχα από τον μέσο όρο των τριών χωρών με τις καλύτερες επιδόσεις στον πληθωρισμό.
2. Το νόμισμα του κράτους να είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ERM2) το λιγότερο για δύο χρόνια, να παρουσιάζει σταθερότητα στην κεντρική του ισοτιμία.
3. Το έλλειμμα του δημοσίου να μην είναι πάνω από το 3% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος να βρίσκεται σε επίπεδα κάτω από το 60% του ΑΕΠ ή σε περίπτωση που είναι υψηλότερο, να μειώνεται με ικανοποιητικό ρυθμό.

Όμως για τις χώρες που ως νόμισμα έχουν το ευρώ, το κριτήριο της συναλλαγματικής ισοτιμίας δεν υφίσταται, επιπλέον ο πληθωρισμός και τα επιτόκια πρέπει να κυμαίνονται σύμφωνα με τα όσα ορίζονται από την νομισματική πολιτική που ασκείται από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα. (Καραβίτης, 2008, σελ. 135) Επομένως προέκυψε η ανάγκη ύπαρξης μεγαλύτερης δημοσιονομικής πειθαρχίας.

Στις 16-17/6/1997 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Άμστερνταμ υιοθετήθηκε το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), του οποίου η πλήρης ενεργοποίηση έγινε το 1999 με μια σειρά κανονιστικών πράξεων και στην συνέχεια τροποποιήθηκε το 2005. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι απαραίτητη η διασφάλιση υγιών δημόσιων οικονομικών ως μέσου για την ενίσχυση των προϋποθέσεων για την σταθερότητα των τιμών και την ισχυρή βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη η οποία θα οδηγήσει στη δημιουργία απασχόλησης. Ένας ακόμα λόγος για την θέσπιση του ΣΣΑ, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, είναι η εξασφάλιση ότι οι εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές πρόκειται να υποστηρίζουν νομισματικές πολιτικές που ως στόχο θα έχουν την σταθερότητα.

Το ΣΣΑ περιέχει και δύο κανονισμούς έναν σχετικά με την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και έναν σχετικά με την επιτάχυνση και διασαφήνιση της εφαρμογής της ΔΥΕ. Όλα τα κράτη μέλη, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων οφείλουν να προβούν σε αυστηρή εφαρμογή του ΣΣΑ.

Ο πρώτος, από τους προαναφερθέντες, Κανονισμός (ΕΚ) με αριθ. 1466/97 περιλαμβάνει προληπτικά μέτρα που στόχο έχουν την εποπτεία και τον συντονισμό

των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών μελών για να διασφαλιστεί η δημοσιονομική πειθαρχία η οποία είναι αναγκαία για την καλή λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο κανονισμός αφορά τόσο τα κράτη μέλη που έχουν υιοθετήσει το ενιαίο νόμισμα όσο και αυτά που δεν το έχουν ακόμα υιοθετήσει.

Για να μπορέσει να υπάρξει η διασφάλιση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, στην αρχή κάθε χρόνου προβλέπεται από τον κανονισμό ένα «ευρωπαϊκό εξάμηνο» με στόχο την παροχή βοήθειας στα κράτη μέλη προκειμένου να θεσπίσουν υγιείς δημοσιονομικές πολιτικές. Στην αρχή του εξαμήνου το Συμβούλιο καθορίζει τις μεγάλες οικονομικές προκλήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και προτείνει στα κράτη μέλη στρατηγικούς προσανατολισμούς για τις πολιτικές που πρέπει να ακολουθηθούν. Ο Κανονισμός (ΕΚ) με αριθ. 1466/97 τροποποιήθηκε από τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1055/2005 του Συμβουλίου και από τον Κανονισμό (ΕΕ) με αριθ. 1175/2011, ο οποίος στην παράγραφο 2 του άρθρου 2-α προβλέπει ότι το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο περιλαμβάνει:

«α) τη διατύπωση και εποπτεία της εφαρμογής των γενικών προσανατολισμών των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Ένωσης (Γενικοί Προσανατολισμοί Οικονομικής Πολιτικής) σύμφωνα με το άρθρο 121, παράγραφος 2, της ΣΛΕΕ·

β) τη διατύπωση και εξέταση της εφαρμογής κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τα κράτη μέλη σύμφωνα με το άρθρο 148, παράγραφος 2, της ΣΛΕΕ (Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση)

γ) την υποβολή και την αξιολόγηση των προγραμμάτων σταθερότητας ή σύγκλισης των κρατών μελών σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού·

δ) την υποβολή και την αξιολόγηση των εθνικών μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων των κρατών μελών που υποστηρίζουν τη στρατηγική της Ένωσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση και καταρτίζονται σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που ορίζονται στα ανωτέρω στοιχεία α) και β) και με τη γενική καθοδήγηση προς τα κράτη μέλη που εκδίδουν η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην αρχή του ετήσιου κύκλου εποπτείας·

ε) την εποπτεία για την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ.1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Νοεμβρίου 2011 σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών.»

Όλα τα κράτη μέλη που έχουν υιοθετήσει το ευρώ ως νόμισμα τους, υποβάλλουν στην Επιτροπή προγράμματα σταθερότητας, ενώ τα κράτη μέλη που δεν έχουν ως νόμισμα το ευρώ υποβάλλουν στην Επιτροπή προγράμματα σύγκλισης, στα οποία εγκρίνουν μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο. Αυτά τα προγράμματα περνάνε από αξιολόγηση από τη Επιτροπή και διατυπώνονται ειδικές συστάσεις για κάθε κράτος από το Συμβούλιο. Συγκεκριμένα η αξιολόγηση αφορά τα ακόλουθα:

- κατά πόσον ο μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος βασίζεται σε ρεαλιστικές οικονομικές παραδοχές.
- κατά πόσον τα ληφθέντα ή προβλεπόμενα μέτρα επαρκούν για την επίτευξη του δημοσιονομικού στόχου.
- κατά πόσον το οικείο κράτος μέλος, κατά την αξιολόγηση της πορείας προσαρμογής, βελτιώνει σε ετήσια βάση το υπόλοιπο του προϋπολογισμού του, λαμβάνοντας υπόψη τα κυκλικά προσαρμοσμένα αποτελέσματα.
- κατά πόσον η ετήσια αύξηση των δημοσίων δαπανών του οικείου κράτους μέλους είναι υπερβολικά υψηλή, ήτοι υπερβαίνει έναν μεσοπρόθεσμο συντελεστή αναφοράς.

Ο Κανονισμός (ΕΕ) με αριθ. 1175/2011 ορίζει ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη την καθοδήγηση που παρέχεται κατά τη διαμόρφωση των πολιτικών τους στους τομείς της οικονομίας, της απασχόλησης και του προϋπολογισμού, προτού λάβουν καίριες αποφάσεις για τους εθνικούς προϋπολογισμούς των επομένων ετών. Η Επιτροπή θα πρέπει να παρακολουθεί την πρόοδο.

Αν ένα κράτος μέλος δεν ενεργήσει με βάση τις υποδείξεις, αυτό μπορεί να επιφέρει περαιτέρω συστάσεις, προειδοποίηση από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 121, παράγραφος 4, της ΣΛΕΕ και μέτρα με βάση τον κανονισμό (ΕΕ) με αριθ. 1175/20, τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1467/97 ή τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1176/2011. Η εφαρμογή των μέτρων υπόκειται στην ενισχυμένη παρακολούθηση εκ μέρους της Επιτροπής και ενδέχεται να περιλαμβάνει αποστολές εποπτείας σύμφωνα με το άρθρο -11 του Κανονισμού (ΕΕ) με αριθ. 1175/2011, όπως συμβαίνει και στην περίπτωση της Ελλάδας.

Όσον αφορά τους μεσοπρόθεσμους δημοσιονομικούς στόχους να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 2^ο του Κανονισμού (ΕΕ) με αριθ. 1175/2011, κάθε κράτος

μέλος έχει διαφοροποιημένο μεσοπρόθεσμο στόχο για τη δημοσιονομική του θέση. Αυτοί οι ειδικοί ανά χώρα μεσοπρόθεσμοι δημοσιονομικοί στόχοι ενδέχεται να αποκλίνουν από την απαίτηση για σχεδόν ισοσκελισμένη ή πλεονασματική θέση, ενώ παρέχουν περιθώριο ασφαλείας αναφορικά με το όριο δημοσιονομικού ελλείμματος του 3 % του ΑΕΠ. Ο μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος αναθεωρείται ανά τριετία.

Το πρόγραμμα σταθερότητας σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) με αριθ. 1175/2011, περιλαμβάνει τα εξής:

«α) το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο και την πορεία προσαρμογής για την επίτευξη του στόχου αυτού για το κρατικό ισοζύγιο ως ποσοστό του ΑΕΠ, την προβλεπόμενη πορεία του δείκτη δημόσιου χρέους, την προβλεπόμενη πορεία εξέλιξης των δημόσιων δαπανών, συμπεριλαμβανομένης της αντίστοιχης διάθεσης πόρων για τον ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου, λαμβάνοντας υπόψη ιδιαίτερα τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια για τον προσδιορισμό της αύξησης των δαπανών σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 1, την αναμενόμενη πορεία εξέλιξης των δημόσιων εσόδων με αμετάβλητες πολιτικές και έναν ποσοτικό προσδιορισμό των προβλεπόμενων μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων·

αα) στοιχεία για τις τεκμαρτές υποχρεώσεις λόγω της δημογραφικής γήρανσης, και ενδεχόμενες υποχρεώσεις, όπως οι δημόσιες εγγυήσεις, που ενδέχεται να έχουν μεγάλο αντίκτυπο στους γενικούς κρατικούς λογαριασμούς.

αβ) στοιχεία σχετικά με τη συμβατότητα του προγράμματος σταθερότητας με τους γενικούς προσανατολισμούς της οικονομικής πολιτικής και το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων·

β) τις κυριότερες παραδοχές για τις αναμενόμενες οικονομικές εξελίξεις και τις σημαντικές οικονομικές μεταβλητές που σχετίζονται με την υλοποίηση του προγράμματος σταθερότητας, όπως είναι οι δαπάνες δημοσίων επενδύσεων, η αύξηση του ΑΕΠ σε πραγματικούς όρους, η απασχόληση και ο πληθωρισμός·

γ) ποσοτική εκτίμηση των δημοσιονομικών και άλλων μέτρων οικονομικής πολιτικής που λαμβάνονται ή προτείνονται για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος, με ανάλυση κόστους-ωφελείας των μειζόνων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που επιφέρουν άμεσες μακροπρόθεσμες θετικές δημοσιονομικές επιπτώσεις, μεταξύ άλλων με την αύξηση της δυνητικής βιώσιμης ανάπτυξης·

δ) ανάλυση του κατά πόσον τυχόν μεταβολές των κύριων οικονομικών παραδοχών θα επηρέαζαν την κατάσταση των δημόσιων οικονομικών και το χρέος.»

3.6 Κανονισμός (ΕΚ) 1056/2005 του Συμβουλίου για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της ΔΥΕ

Ο Κανονισμός (ΕΚ) με αριθ. 1056/2005 του Συμβουλίου είναι η τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) με αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, ο οποίος όπως έχει προαναφερθεί αποτελεί τον δεύτερο κανονισμό του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ). Σκοπός του Κανονισμού (ΕΚ) με αριθ. 1056/2005 του Συμβουλίου, είναι τη διασαφήνιση και η επιτάχυνση της διαδικασίας για τα υπερβολικά ελλείμματα που προβλέπεται στο άρθρο 126 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) (πρώην άρθρο 104 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας).

Με βάση το Πρωτόκολλο για την ΔΥΕ, που συνάπτεται στη συνθήκη για τη λειτουργία της ΕΕ, ως τιμή αναφοράς για το δημόσιο έλλειμμα είναι 3 % του ΑΕΠ. Η υπέρβαση της τιμής για το δημοσιονομικό έλλειμμα θεωρείται έκτακτη και προσωρινή (αρ. 2, παρ. 1, Κανονισμός (ΕΚ) 1467/97):

- εάν οφείλεται σε ασυνήθεις περιστάσεις που εκφεύγουν του ελέγχου του συγκεκριμένου κράτους μέλους και έχουν σημαντική επίπτωση στη δημοσιονομική του κατάσταση·
- εάν οφείλεται σε σοβαρή οικονομική ύφεση. (Η υπέρβαση του 3 % του ΑΕΠ είναι αποτέλεσμα αρνητικού ετήσιου ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ ή σωρευτικής μείωσης της παραγωγής κατά τη διάρκεια παρατεταμένης περιόδου πολύ χαμηλής ετήσιας μεγέθυνσης).

Επιπρόσθετα η υπέρβαση της τιμής αναφοράς θεωρείται προσωρινή σε περίπτωση που οι δημοσιονομικές προβλέψεις της Επιτροπής εκτιμούν ότι το έλλειμμα θα μειωθεί κάτω από την τιμή αναφοράς μόλις εκλείψουν οι ασυνήθεις περιστάσεις ή τερματιστεί η σοβαρή οικονομική ύφεση.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν την αρμοδιότητα να αξιολογήσουν το κατά πόσο ένα κράτος μέλος παρουσιάζει ή όχι υπερβολικό έλλειμμα. Στην έκθεση την οποία συντάσσει η Επιτροπή οφείλει να λάβει

υπόψη της όλους τους παράγοντες που σχετίζονται με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος, οι οποίοι μεταξύ άλλων είναι:

- η εξέλιξη της μεσοπρόθεσμης οικονομικής κατάστασης (δυσνητική οικονομική μεγέθυνση)·
- οι συγκυριακές συνθήκες·
- η εφαρμογή πολιτικών με σκοπό την προαγωγή της έρευνας και της καινοτομίας·
- η εξέλιξη της μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής κατάστασης (ιδίως τις προσπάθειες δημοσιονομικής εξυγίανσης κατά τις ευνοϊκές συγκυρίες)·
- η εφαρμογή μεταρρυθμίσεων του συνταξιοδοτικού συστήματος.

Αναφορικά με την επιτάχυνση της ΔΥΕ, το άρθρο 3 του Κανονισμού (ΕΚ) 1467/97 ορίζει ότι μέσα σε δύο εβδομάδες από την έγκριση από την Επιτροπή της έκθεσης που καταρτίζει στην περίπτωση που ένα κράτος μέλος δεν ικανοποιεί τα κριτήρια που καθορίζονται στο άρθρο 126 της συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ, η οικονομική και δημοσιονομική επιτροπή διατυπώνει γνώμη. Εφόσον η Επιτροπή λάβει υπόψη της αυτή την γνώμη έτσι ώστε να απευθύνει γνώμη στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι υπάρχει υπερβολικό έλλειμμα, καθώς επίσης προβαίνει και σε σχετική ενημέρωση του Συμβουλίου.

Το Συμβούλιο βασιζόμενο στην γνώμη της Επιτροπής αποφασίζει αν όντως υπάρχει έλλειμμα ή όχι, σε περίπτωση που το οικείο κράτος μέλος έχει διατυπώσει παρατηρήσεις τότε το Συμβούλιο οφείλει να τις λάβει υπόψη του.

Σε περίπτωση που αποφασιστεί ότι όντως υπάρχει υπερβολικό έλλειμμα, τότε το Συμβούλιο απευθύνει συστάσεις στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, οι οποίες εκτός των άλλων περιλαμβάνουν το κάλεσμα του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους από το Συμβούλιο, να επιτύχει ελάχιστη ετήσια βελτίωση, ύψους τουλάχιστον 0,5 % του ΑΕΠ ως σημείο αναφοράς, του κυκλικά προσαρμοσμένου δημοσιονομικού αποτελέσματος του.(αρ. 3, παρ. 4, Κανονισμός (ΕΚ) 1056/2005)

Όπως ορίζει η τέταρτη παράγραφος του άρθρου 3 του Κανονισμού (ΕΚ) 1467/97 μετά από την τροποποίηση του από τον Κανονισμό (ΕΚ) 1056/2005, το Συμβούλιο θέτει μέγιστη προθεσμία έξι μηνών κατ' ανώτατο όριο προκειμένου το συγκεκριμένο κράτος μέλος να λάβει αποτελεσματικά μέτρα (πριν την τροποποίηση η μέγιστη προθεσμία ήταν τέσσερις μήνες). Το κράτος μέλος οφείλει να λάβει τα απαραίτητα

μέτρα έτσι ώστε το υπερβολικό έλλειμμα να διορθωθεί μέσα στον επόμενο χρόνο από εκείνο που διαπιστώθηκε η ύπαρξη του υπερβολικού ελλείμματος. Το Συμβούλιο για να εκτιμήσει το κατά πόσο έχουν ληφθεί αποτελεσματικά μέτρα, για την μείωση του υπερβολικού ελλείμματος, μετά από τις συστάσεις που έχουν γίνει προς το κράτος μέλος, βασίζεται στις αποφάσεις που έχει εξαγγείλει δημοσίως η κυβέρνηση του συγκεκριμένου κράτους μέλους. (αρ. 4,παρ. 2, Κανονισμός (ΕΚ) 1467/97)

Σε περίπτωση που το κράτος μέλος έχει λάβει τα απαραίτητα μέτρα βάσει της σύστασης που του έχει γίνει και συμβούν απρόβλεπτα αντίξοα οικονομικά γεγονότα με μείζονες αρνητικές επιπτώσεις για τα δημόσια οικονομικά του οικείου κράτους, τότε το Συμβούλιο δύναται να εκδώσει αναθεωρημένες συστάσεις. (αρ. 3,παρ. 5, Κανονισμός (ΕΚ) 1056/2005)

Σε αντίθετη περίπτωση που μετά το πέρας της χρονικής προθεσμίας των έξι μηνών που ακολουθούν τη διαπίστωση υπερβολικού ελλείμματος, το κράτος μέλος δεν έχει λάβει αποτελεσματικά μέτρα, το Συμβούλιο αποφασίζει να ανακοινώσει δημόσια τις συστάσεις του. Έτσι ώστε να υπάρξει εκτίμηση του κατά πόσο έχουν ληφθεί αποτελεσματικά μέτρα κατ' εφαρμογήν των συστάσεών του (αρ. 4,παρ. 1, Κανονισμός (ΕΚ) 1467/97).

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού (ΕΚ) 1056/2005, εντός προθεσμίας δύο μηνών από την έκδοση της απόφασής του με την οποία διαπιστώνεται ότι δεν έχουν ληφθεί αποτελεσματικά μέτρα, το Συμβούλιο μπορεί να ειδοποιήσει το συγκεκριμένο κράτος μέλος να λάβει μέτρα για τη μείωση του ελλείμματος. Στην ειδοποίηση, το Συμβούλιο καλεί το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να επιτύχει ελάχιστη ετήσια βελτίωση, ύψους τουλάχιστον 0,5 % του ΑΕΠ ως σημείο αναφοράς, του κυκλικά προσαρμοσμένου δημοσιονομικού αποτελέσματός του, χωρίς να υπολογίζονται τα έκτακτα και τα προσωρινά μέτρα, ώστε να διασφαλίζεται η διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος εντός της προθεσμίας που ορίζεται στην ειδοποίηση.

Εάν έχει αναληφθεί αποτελεσματική δράση σύμφωνα με την ειδοποίηση και απρόβλεπτα αντίξοα οικονομικά γεγονότα με μείζονες αρνητικές επιπτώσεις για τα δημόσια οικονομικά συμβαίνουν μετά την έκδοση της εν λόγω ειδοποίησης, το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίζει, βάσει σύστασης της Επιτροπής, να εκδώσει αναθεωρημένη ειδοποίηση. Η αναθεωρημένη ειδοποίηση μπορεί κυρίως, να παρατείνει κατά ένα χρόνο την προθεσμία για τη διόρθωση του υπερβολικού

ελλείμματος. Η αξιολόγηση για την ύπαρξη απρόβλεπτων αντίξων οικονομικών γεγονότων με μείζονες αρνητικές επιπτώσεις για τα δημόσια οικονομικά από το Συμβούλιο γίνεται με βάση τις οικονομικές προβλέψεις που περιλαμβάνονται στην ειδοποίησή του. (αρ. 5,παρ. 2, Κανονισμός (ΕΚ) 1056/2005)

Το αργότερο εντός τεσσάρων μηνών μετά την παραπάνω ειδοποίηση, εάν το κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί προς τις αποφάσεις του Συμβουλίου, το Συμβούλιο αποφασίζει την επιβολή κυρώσεων. Όπως προβλέπεται στο άρθρο 139 παράγραφος 2β της συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ (πρώην άρθρο 122 της ΣΕΚ), η προειδοποιητική επιστολή που απευθύνει το Συμβούλιο και οι κυρώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 126 (παράγραφοι 9 και 11) δεν αφορούν τα κράτη μέλη που δεν συμμετέχουν (ακόμη) στο ευρώ.

Αναστολή της ΔΥΕ μπορεί να υπάρξει:

- αν το συγκεκριμένο κράτος μέλος ενεργήσει σύμφωνα με τις συστάσεις που του απηύθυνε το Συμβούλιο·
- αν το συγκεκριμένο συμμετέχον κράτος μέλος ενεργήσει σύμφωνα με την ειδοποίηση που του απηύθυνε το Συμβούλιο.

Το διάστημα κατά το οποίο αναστέλλεται η διαδικασία δεν συμπεριλαμβάνεται στις προθεσμίες ειδοποίησης και επιβολής κυρώσεων. (αρ. 9, Κανονισμός (ΕΚ) 1056/2005)

Σύμφωνα με τα όσα ορίζει το άρθρο 10 του Κανονισμού (ΕΚ) 1467/97, το Συμβούλιο θέτει προθεσμία εντός της οποίας το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος μπορεί να αναλάβει αποτελεσματική δράση. Η δράση αυτή πρέπει να είναι σύμφωνη προς τις συστάσεις του Συμβουλίου και να σέβεται τις επιβληθείσες κυρώσεις. Μετά τη λήξη της προθεσμίας αυτής, η Επιτροπή εκφράζει τη γνώμη της προς το Συμβούλιο σχετικά με τα ληφθέντα από το κράτος μέλος μέτρα για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος. Η γνώμη της Επιτροπής στηρίζεται στην αρχή ότι τα μέτρα αυτά θα εφαρμοσθούν πλήρως και οι οικονομικές εξελίξεις θα είναι σύμφωνες με τις προβλέψεις.

Το Συμβούλιο μπορεί να ζητήσει από ένα συμμετέχον κράτος μέλος να του υποβάλει εκθέσεις βασισμένες σε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, ώστε να μπορεί να εξετάσει τις προσπάθειες προσαρμογής του εν λόγω κράτους μέλους:

- αν αυτό το συμμετέχον κράτος μέλος δεν εφαρμόζει τα ληφθέντα μέτρα ή αν, κατά τη γνώμη του Συμβουλίου, τα μέτρα αποδεικνύονται ανεπαρκή·
- αν από τα πραγματικά στοιχεία προκύπτει ότι το συμμετέχον κράτος μέλος δεν έχει διορθώσει το υπερβολικό έλλειμμα εντός των χρονικών ορίων που καθορίζονται στις συστάσεις.

Σε περίπτωση που το Συμβούλιο αποφασίσει την επιβολή κυρώσεων, τότε κατά κανόνα απαιτεί άτοκη κατάθεση. (αρ. 11, Κανονισμός (ΕΚ) 1467/97) Το ποσό της εν λόγω κατάθεσης περιλαμβάνει:

- ένα σταθερό στοιχείο ίσο με το 0,2 % του ΑΕΠ·
- ένα μεταβλητό στοιχείο ίσο με το 1/10 της διαφοράς μεταξύ του εκφρασμένου σε ποσοστό του ΑΕΠ ελλείμματος του προηγούμενου έτους και της τιμής αναφοράς του 3 % του ΑΕΠ.

Για κάθε χρόνο μέχρι την κατάργηση της απόφασης σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος, το Συμβούλιο προβαίνει σε εκτίμηση κατά πόσον το συγκεκριμένο συμμετέχον κράτος μέλος έχει λάβει αποτελεσματικά μέτρα ανταποκρινόμενο στην ειδοποίησή του. Κατά την ετήσια αυτή εκτίμηση, το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει την αύξηση των κυρώσεων απαιτώντας συμπληρωματική κατάθεση. Στην περίπτωση αυτή, η κατάθεση ισούται με το 1/10 της διαφοράς μεταξύ του εκφρασμένου σε ποσοστό του ΑΕΠ ελλείμματος του προηγούμενου έτους και της τιμής αναφοράς του 3 % του ΑΕΠ. Για το ετήσιο ποσό των καταθέσεων ορίζεται ανώτατο όριο ύψους 0,5 % του ΑΕΠ. (αρ. 12, Κανονισμός (ΕΚ) 1467/97)

Μια κατάθεση μετατρέπεται κατ' αρχήν σε πρόστιμο εάν, εντός των δύο επομένων ετών, το Συμβούλιο κρίνει ότι δεν έχει διορθωθεί το υπερβολικό έλλειμμα. Το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει την πλήρη ή μερική κατάργηση των κυρώσεων σε συνάρτηση με την επιτευχθείσα πρόοδο του συγκεκριμένου κράτους μέλους όσον αφορά τη διόρθωση του υπερβολικού του ελλείμματος. Το Συμβούλιο αίρει όλες τις ισχύουσες ακόμη κυρώσεις εφόσον καταργηθεί η απόφαση για την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος. Τα τυχόν επιβληθέντα πρόστιμα δεν επιστρέφονται στο συγκεκριμένο συμμετέχον κράτος μέλος. (αρ. 15, Κανονισμός (ΕΚ) 1467/97)

Όπως ορίζει το άρθρο 16 του Κανονισμού (ΕΚ) 1467/97, οι τόκοι των καταθέσεων που παρακατατίθενται στην Επιτροπή, καθώς και το προϊόν των προστίμων, διανέμονται μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών μελών που δεν

παρουσιάζουν υπερβολικό έλλειμμα, κατ' αναλογία προς το μερίδιό τους στο συνολικό ακαθάριστο εθνικό προϊόν (ΑΕΠ) των επιλέξιμων κρατών μελών.

3.7 Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοοικονομικής Σταθεροποίησης

Το 2010 έγινε σαφές ότι η κρίση δημόσιου χρέους δεν περιοριζόταν μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες όπως η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Ιταλία. Κατά την έκτακτη Σύνοδο των αρχηγών των κρατών ή κυβερνήσεων της ευρωζώνης στις 7/5/2010, υπήρξε πρόταση δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού μηχανισμού σταθεροποίησης με στόχο την προστασία της δημοσιονομικής σταθερότητας στην Ευρώπη, κάτι το οποίο βρήκε σύμφωνο και το ECOFIN, έτσι θεσπίστηκε ο «Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοοικονομικής Σταθεροποίησης» (European Financial Stabilisation Mechanism - EFSM), στο πλαίσιο του ενωσιακού δικαίου, με τον Κανονισμό 407/2010 στην νομική βάση του άρθρου 122 παρ.2 ΣΛΕΕ.

Ο μηχανισμός προσφέρει χρηματοδοτική ενίσχυση με την μορφή δανείου ή πίστωσης μετά από πρόταση της Επιτροπής και απόφαση του Συμβουλίου, σε κράτη μέλη τα οποία αντιμετωπίζουν δυσχέρειες στον χρηματοοικονομικό τους τομέα. Λόγω του ενωσιακού του χαρακτήρα, η συνολική δύναμη του μηχανισμού δεν δύναται να υπερβαίνει το σύνολο του ενωσιακού προϋπολογισμού. Σε αυτό τον περιορισμό οφείλεται και η απόφαση των χωρών μελών της ευρωζώνης, στα πλαίσια της συνόδου του ECOFIN, να δημιουργήσουν έναν διακυβερνητικό μηχανισμό το «Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας» (European Financial Stability Facility- EFSF).

Ουσιαστικά είναι μια εταιρεία η οποία διέπεται από το δίκαιο του Λουξεμβούργου, έχει ως μέτοχους τα κράτη μέλη της ευρωζώνης και μπορεί να παρέχει βοήθεια μέχρι 440 δις. Ευρώ, το ποσό αυτό αυξήθηκε το 2011 στα 780 δις. Ευρώ. Το ταμείο στοχεύει στην προστασία της χρηματοοικονομικής σταθερότητας παρέχοντας βοήθεια σε κράτη μέλη της ευρωζώνης, σε συνδυασμό με ένα πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής.

Η λήξη του EFSF ήταν το Ιούνιο του 2013 λόγω του ότι προοριζόταν ως προσωρινός μηχανισμός διάσωσης, το φθινόπωρο του 2010 αποφασίστηκε να αντικατασταθεί από ένα μόνιμο μηχανισμό, επίσης διακυβερνητικό, τον «Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας» (European Stability Mechanism- ESM).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Δ.Υ.Ε ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩ- ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2010

4.1 Ιστορικό και εναλλακτικές λύσεις

Δύο είναι η λόγοι στους οποίους οφείλεται η οικονομική κρίση, πρώτον στον στρεβλό χαρακτήρα της νομισματικής ένωσης και δεύτερον η οικονομική αναταραχή του 2007- 2009. Πολύ πιθανό η κρίση δημοσίου χρέους, των περιφερειακών χωρών της ευρωζώνης που ανάμεσα τους συγκαταλέγεται και η Ελλάδα, να έχει αρνητικές συνέπειες για την Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση.

Όμως η νομισματική ένωση αφαίρεσε ή σε ορισμένες περιπτώσεις περιόρισε, την δυνατότητα καθορισμού ανεξάρτητης νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής από τα κράτη μέλη, το οποίο είχε ως συνέπεια την μεταφορά των πιέσεων προσαρμογής στην αγορά εργασίας. Από την έναρξη της νομισματικής ένωσης όλες οι χώρες της ευρωζώνης μπήκαν σε έναν «αγώνα δρόμου» μέσου του οποίου ενθάρρυναν την ευελιξία στις συμβάσεις εργασίας, τις μειώσεις των μισθών και την αύξηση της μερικής απασχόλησης, φαινόμενα τα οποία παρουσίασαν μεγάλη έξαρση μετά την κρίση του 2010 και ιδίως σε χώρες που εντασσόταν στην ΔΥΕ.

Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν ο τομέας της εργασίας να βγει χαμένος και το κεφάλαιο κερδισμένο, κάτι το οποίο δεν ισχύει αποκλειστικά και μόνο για την Ελλάδα αλλά για ολόκληρη την ευρωζώνη. Σημειωτέων ότι η Γερμανία μετά την επανένωση της άσκησε σκληρή πίεση προς τους εργαζομένους της, αυτό είχε ως θετική συνέπεια η Γερμανία να είναι η κερδισμένη χώρα στον αγώνα δρόμου μεταξύ των χωρών της ευρωζώνης και η χώρα που συμβαδίζει, από άποψη οικονομικών στοιχείων, περισσότερο με τα οριζόμενα από την ΟΝΕ και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Χαρακτηριστικό της ευρωζώνης είναι το μόνιμο πλεονασματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Γερμανίας, που χρηματοδοτείται από τα ελλειμματικά ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών της περιφέρειας. Την δύσκολη θέση στην οποία βρισκόταν οι περιφερειακές χώρες, λόγω των νομισματικών και οικονομικών μηχανισμών της ευρωζώνης, ήρθε να κάνει ακόμα δυσκολότερη η οικονομική κρίση, που ως συνέπεια είχε την δημιουργία έλλειψης ρευστότητας για τις ευρωπαϊκές

τράπεζες, αυτό οδήγησε στην παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), που δάνεισε τις τράπεζες για να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν στις νέες συνθήκες. Όμως το 2009 αυξήθηκαν κατά πολύ οι ανάγκες δανεισμού λόγω της οικονομικής κρίσης και τότε ουσιαστικά η ΕΚΤ έμεινε αμέτοχη, οπότε κάθε χώρα όφειλε να υπερασπιστεί μόνη της τον «εαυτό» έναντι των χρηματοπιστωτικών αγορών. Έτσι ξεκίνησε ένας νέος κύκλος την ΕΚΤ να είναι σε θέση απλού παρατηρητή καθώς αυξάνονταν τα επιτόκια δανεισμού, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με την σειρά τους, κερδοσκοπούσαν σε βάρος του δημοσίου χρέους και όλο αυτό οδηγούσε απειλητικά προς την πτώχευση των χωρών (Λαπαβίτσας - Καλντενμπρούνερ- Λίντο- Μίτσελ- Παϊνσέιρα - Πάουελ - Πίρες- Στένφορς - Τέλες, 2010, σελ. 15).

Η κρίση δημοσίου χρέους ανάγκασε τις περιφερειακές χώρες να επιβάλουν σκληρά και αυστηρά μέτρα, έτσι ώστε να γλυτώσουν την πτώχευση και να μπορέσουν να παραμείνουν εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με τους Λαπαβίτσα, Καλντενμπρούνερ, Λίντο, Μίτσελ, Παϊνσέιρα, Πάουελ, Πίρες, Στένφορς, Τέλες (2010, σελ. 18), «υπάρχουν τρεις στρατηγικές εναλλακτικές λύσεις για τις περιφερειακές χώρες:

1. Η πρώτη είναι η λιτότητα που θα συνοδεύεται από περαιτέρω φιλελευθεροποίηση. Αυτή είναι η επιλογή της ευρωζώνης και των ελίτ της περιφέρειας. Είναι επίσης και η χειρότερη επιλογή. Θα επιτύχει σταθεροποίηση μέσω της ύφεσης, επιβάλλοντας τεράστιο κόστος τους εργαζόμενους. Προσφέρει ελάχιστες προοπτικές ανάπτυξης για το μέλλον εφόσον η παραγωγικότητα αναμένεται να αυξηθεί αυτόματα μέσω της φιλελευθεροποίησης. Επίσης δεν αντιμετωπίζει τις διαρθρωτικές στρεβλώσεις στην καρδιά της ευρωζώνης.
2. Η δεύτερη είναι η ριζική μεταρρύθμιση της ευρωζώνης. Μπορεί να περιλαμβάνει μεγαλύτερη δημοσιονομική ελευθερία για τα κράτη μέλη, σημαντικά διευρυμένο ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, δημοσιονομική μεταβίβαση πόρων από τους πλούσιους στους φτωχούς, προστασία της απασχόλησης, στήριξη των μισθών και διευρωπαϊκές βιομηχανικές επενδύσεις. Οι αυστηροί κανονισμοί που ισχύουν για την ΕΚΤ μπορεί να γίνουν ηπιότεροι επιτρέποντας την αγορά κρατικών χρεογράφων. Η επιλογή αυτή μπορεί να ονομαστεί «καλό ευρώ». Εκτός όμως από τα πολιτικά

προβλήματα που καταφανώς θα αντιμετωπίσει, αυτή η στρατηγική πιθανώς να απειλήσει το διεθνή ρόλο του ευρώ οδηγώντας σε πτώση της αξίας του. Έτσι θα απειληθεί η ίδια η νομισματική ένωση.

3. Η τρίτη είναι η ριζοσπαστική έξοδος από την ευρωζώνη. Θα ακολουθήσει υποτίμηση, παύση πληρωμών και αναδιάρθρωση του χρέους. Οι τράπεζες θα πρέπει να εθνικοποιηθούν και να επεκταθεί ο δημόσιος έλεγχος σε επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, μεταφορών, ενέργειας και τηλεπικοινωνιών, θα πρέπει να υπάρξει βιομηχανική πολιτική, καθώς και στρατηγικές αύξησης της παραγωγικότητας. Οι υποδομές και οι επενδύσεις περιβαλλοντικής ευαισθησίας θα μπορούσαν να στηρίξουν ανάπτυξη με κοινωνική ισότητα. Αυτή η επιλογή απαιτεί σημαντική μετατόπιση πολιτικής και κοινωνικής ισχύος υπέρ της εργασίας. Για να αποφευχθεί η ροπή προς την εθνική οικονομική αυτάρκεια, οι περιφερειακές χώρες θα πρέπει να διατηρήσουν προσβάσεις στο διεθνές εμπόριο, την τεχνολογία και τις επενδύσεις.»

Όμως ως γνωστό η στρατηγική που ακολουθείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αυτή της λιτότητας και δυστυχώς οι συνέπειες στους εργαζομένους και όχι μόνο είναι δυσβάσταχτες. Τα εν λόγω μέτρα σταμάτησαν την ελεύθερη πτώση της ευρωζώνης, από την άποψη ότι οι χρηματαγορές έχουν ηρεμίσει κάπως και έχει μειωθεί ο κίνδυνος «επιμόλυνσης» άλλων οικονομιών, αλλά δεν έχει αποκλειστεί εντελώς ο κίνδυνος σταδιακής διάλυσης της ευρωζώνης καθώς και η πιθανότητα χρεωκοπίας της Ελλάδας.

Όταν όμως η κρίση δεν αντιμετωπίζεται εγκαίρως, τότε μετατρέπεται σε κρίση των ευρωπαϊκών θεσμών και των συνταγματικών αρχών της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου.

4.2 Προϋπάρχοντα προβλήματα – Η αντιμετώπιση της Ελλάδας

Για να εκδηλωθεί μια οικονομική κρίση σημαίνει ότι προϋπήρχαν προβλήματα τα οποία οδήγησαν σε αυτήν. Ένα από τα σημαντικότερα όπως έχει προαναφερθεί σε προηγούμενη ενότητα της παρούσας εργασίας, είναι η υιοθέτηση του κοινού νομίσματος δηλαδή του ευρώ. Αν για παράδειγμα η Ελλάδα και η Ισπανία είχαν διατηρήσει το δικό τους νόμισμα και προχωρούσαν σε υποτίμηση, αυτό θα ενίσχυε τις οικονομίες τους μέσω της αύξησης των εξαγωγών. Με την αποδοχή του ευρώ και

οι δύο χώρες παραιτήθηκαν από την νομισματική πολιτική, γιατί έτσι ορίζεται στους Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου, όμως η νομισματική πολιτική αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για την αντιμετώπιση των κάμψεων της οικονομικής δραστηριότητας. Αν τον είχαν πράξει αυτό, τότε θα είχαν την δυνατότητα να ανταποκριθούν στην κρίση, με την μείωση των επιτοκίων, αλλά σύμφωνα με τον Stiglitz (2011, σελ.395), «στο πλαίσιο της σοβαρότητας της σημερινής ύφεσης, η μείωση των επιτοκίων δεν θα είχε φέρει αποτέλεσμα».

Κατά τον Stiglitz (2011, σελ.396), η Ελλάδα ήταν η πρώτη χώρα που δέχτηκε την επίθεση κερδοσκόπων, οι οποίοι δείχνουν προτίμηση στις μικρές χώρες, όπου μπορούν να εξαπολύουν επιθέσεις με λιγότερο χρήμα. Η Ελλάδα αντιμετώπιζε πολλά οικονομικά προβλήματα, το 2009 το ποσοστό ανεργίας της ανερχόταν στο 10% και ήταν ανάλογο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όμως το έλλειμμα της διαμορφωνόταν στο 13,6% του ΑΕΠ, που ήταν το αμέσως επόμενο μεγαλύτερο έλλειμμα μετά την Ιρλανδία, το χρέος της Ελλάδας ανερχόταν στο 115% του ΑΕΠ. Η Ελλάδα όπως συμβαίνει με πολλές χώρες και πολλές επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα είχε επιδοθεί σε παραπλανητική λογιστική, με την συνδρομή και την υποκίνηση χρηματοπιστωτικών εταιρειών. Ο Stiglitz υποστηρίζει ότι «οι χρηματοπιστωτικές εταιρείες των ΗΠΑ, έχοντας ανακαλύψει ότι μπορούσαν να χρησιμοποιούν τέτοιου είδους λογιστικές μεθόδους και χρηματοπιστωτικά προϊόντα (όπως παράγωγα και repo) για να εξαπατούν όχι μόνο μετόχους αλλά και κράτη ολόκληρα, πλάσσαν αυτές τις μεθόδους και τα προϊόντα σε κυβερνήσεις που ήθελαν να κρύψουν τα ελλείμματα τους».

Για την Ελλάδα η αρχή έγινε το 2009 όταν σε μια προσπάθεια του τότε πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου για διαφάνεια, έγινε δημοσιοποίηση διαφόρων προβλημάτων στους κρατικούς λογαριασμούς, όπου και ανακαλύφθηκε η χρήση ενός παραγώγου της Goldman Sachs του οποίου η χρήση στόχευε στην δημιουργία μιας εξωραϊσμένης εικόνας της δημοσιονομικής θέσης της χώρας, η οποία προσπαθούσε να καλύψει τις προϋποθέσεις για την ένταξη στην ευρωζώνη. Τότε αντί να αξιοποιηθεί η ευκαιρία έτσι ώστε να διορθωθεί το θεσμικό ελάττωμα που παρουσίαζε από την αρχή το ευρώ, η Ελλάδα «τιμωρήθηκε». Σε αυτό βέβαια συνέβαλε και η στάση της Γερμανίας, η οποία επέμενε ότι δεν πρέπει να υπάρξουν διασώσεις και δεν ήταν πρόθυμη να παρέχει βοήθεια προς την Ελλάδα.

Το όλο θέμα ήταν λίγο παράδοξο, κρίνοντας την στάση της Ευρώπης, δεδομένου ότι είχε ήδη γίνει διάσωση των μεγάλων τραπεζών, ήταν προφανές ότι θα υπήρχε και διάσωση των μεγάλων επιχειρήσεων, όμως η διάσωση μιας χώρας αποτελούσε ταμπού. Αν η Ελλάδα είχε την ίδια αντιμετώπιση από το ΔΝΤ, όπως είχε συμβεί με την Βραζιλία, και αποκτούσε πρόσβαση σε κεφάλαια με λογικό επιτόκιο, τότε θα μπορούσε να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της, σε αντίθετη περίπτωση κατά την οποία τα επιτόκια θα εκτινασσόταν στα ύψη, η χώρα θα έμπαινε σε βαθιά ύφεση.

Η Ευρώπη σε συνεργασία με το ΔΝΤ έφτιαξε ένα πρόγραμμα βοήθειας, ύψους ενός τρισεκατομμυρίου δολαρίων, ποσό μεγαλύτερο από το πακέτο διάσωσης των αμερικανικών τραπεζών. Ήταν ένα πρόγραμμα «σοκ και δέους», με το οποίο τα μέλη της ευρωζώνης πίστευαν ότι θα έπειθαν τις αγορές ότι η Ευρώπη θα βοηθούσε άμεσα κάθε χώρα που θα χρειαζόταν βοήθεια. Επίσης θεωρούσαν ότι με την εφαρμογή του προγράμματος τα επιτόκια για χώρες όπως η Ελλάδα θα παρέμεναν σε χαμηλά επίπεδα, έτσι καμία χώρα δεν θα αναγκαζόταν να ζητήσει βοήθεια από την Ευρώπη και από το ΔΝΤ. Όμως το πρόγραμμα αυτό δεν είχε αποδώσει κατά το παρελθόν που είχε χρησιμοποιηθεί ξανά κατά την διάρκεια της κρίσης στην Ανατολική Ασία, ναί μεν τα επιτόκια, για κάποια από τα κράτη που αντιμετώπιζαν προβλήματα, μειώθηκαν από τα αστρονομικά επίπεδα που είχαν φτάσει, αλλά παρέμειναν υψηλά, πράγμα το οποίο έδειχνε ότι οι αγορές δεν είχαν πειστεί (Stiglitz, 2011, σελ. 397).

Οι βραχυπρόθεσμες οικονομικές προοπτικές της Ελλάδας είναι συνδεδεμένες με εκείνες της υπόλοιπης Ευρώπης, που σημαίνει ότι αν η Γερμανία βιώσει έντονη ανάκαμψη τότε οι Γερμανοί τουρίστες θα επισκεφθούν την Ελλάδα, το οποίο συνεπάγεται την ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας, κατά συνέπεια τα φορολογικά έσοδα θα αυξηθούν και το έλλειμμα θα μειωθεί. Οι όροι που τέθηκαν από την Ευρώπη και το ΔΝΤ για την παροχή βοήθειας προς την Ελλάδα, περιλάμβαναν μείωση του ελλείμματος μέσω περικοπής των δαπανών και μεγάλης αύξησης των φόρων, το οποίο συνεπαγόταν την υιοθέτηση μιας σειράς μέτρων λιτότητας.

4.3 Μεταρρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την Ευρώ- Κρίση του 2010

Μετά την ευρώ κρίση του 2010 ξεκίνησε η λήψη και η εφαρμογή μιας σειράς μέτρων έτσι ώστε η Ευρώπη να μείνει ενοποιημένη και κατ' επέκταση να μην υπάρξει κίνδυνος για το ευρώ. Η οικονομική κρίση οδήγησε σε διαδοχικές μεταρρυθμίσεις των

κανόνων της ΕΕ, με τη θέσπιση, μεταξύ άλλων, νέων συστημάτων εποπτείας των δημοσιονομικών και οικονομικών πολιτικών και ενός νέου δημοσιονομικού χρονοδιαγράμματος για τη ζώνη του ευρώ. Οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις εισήχθησαν μέσω του εξάπτυχου, του δίπτυχου και της Συνθήκης για τη σταθερότητα, τον συντονισμό και τη διακυβέρνηση και βασίζονται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου (για το οποίο έχει υπάρξει αναφορά σε προηγούμενη ενότητα). Το νέο ολοκληρωμένο σύστημα περιλαμβάνει σαφέστερους κανόνες, καλύτερο συντονισμό των εθνικών πολιτικών σε όλη τη διάρκεια του χρόνου, τακτική παρακολούθηση και ταχύτερες κυρώσεις σε περίπτωση παραβίασης των κανόνων. Το σύστημα αυτό βοηθά τα κράτη μέλη να εκπληρώνουν τις δημοσιονομικές και μεταρρυθμιστικές τους δεσμεύσεις, καθιστώντας παράλληλα την Οικονομική και Νομισματική Ένωση πιο ισχυρή στο σύνολό της. Στην συνέχεια γίνεται αναφορά των βασικότερων στοιχείων αυτού του νέου συστήματος.

Με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, διασφαλίζεται η συζήτηση για τα δημοσιονομικά και οικονομικά σχέδια των κρατών μελών με τους εταίρους τους στην ΕΕ σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές στη διάρκεια του χρόνου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται αμοιβαίος σχολιασμός των σχεδίων και η Επιτροπή να μπορεί να παρέχει σε εύθετο χρόνο κατευθυντήριες γραμμές σε θέματα πολιτικής, προτού παρθούν αποφάσεις σε εθνικό επίπεδο. Η Επιτροπή ελέγχει επίσης εάν τα κράτη μέλη εργάζονται για την απασχόληση, την εκπαίδευση, την καινοτομία, το κλίμα και τους στόχους για τη μείωση της φτώχειας με την μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή στρατηγική της ΕΕ, Ευρώπη 2020.

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» είναι η μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή στρατηγική της ΕΕ που προτάθηκε από την Επιτροπή και υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2010, καθορίζει τις κινητήριες δυνάμεις για την ανάπτυξη της ΕΕ. Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» βασίζεται σε πέντε στόχους οι οποίοι μετατρέπονται από επίπεδο ΕΕ σε εθνικούς στόχους για κάθε κράτος μέλος, αντικατοπτρίζοντας τις διαφορετικές καταστάσεις και συνθήκες κάθε χώρας. Οι στόχοι αυτοί είναι (Ευρώπη 2020):

1. Απασχόληση: του 75% της ηλικιακής κατηγορίας 20-64 ετών.
2. Έρευνα και Ανάπτυξη: το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ πρέπει να επενδύεται στην Έρευνα και την Ανάπτυξη.

3. Κλιματική αλλαγή και ενεργειακή βιωσιμότητα: μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% (ή και 30%, εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν) σε σχέση με το 1990, εξασφάλιση του 20% της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, αύξηση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης.
4. Εκπαίδευση: μείωση των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου κάτω από 10% ολοκλήρωση τριτοβάθμιων σπουδών τουλάχιστον για το 40% της ηλικιακής κατηγορίας 30-34 ετών.
5. Καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού: μείωση τουλάχιστον κατά 20 εκατομμύρια των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Το σαφές χρονοδιάγραμμα το οποίο τίθεται στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου αρχίζει κάθε χρόνο τον Νοέμβριο με την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης που καταρτίζει η Επιτροπή (γενικές οικονομικές προτεραιότητες της ΕΕ), η οποία παρέχει στα κράτη μέλη κατευθυντήριες γραμμές σε θέματα πολιτικής. Την άνοιξη δημοσιεύονται ειδικές συστάσεις ανά χώρα, μέσω των οποίων παρέχονται στα κράτη μέλη εξατομικευμένες συμβουλές σχετικά με βαθύτερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, η ολοκλήρωση των οποίων συχνά απαιτεί περισσότερο από ένα χρόνο. Στο τέλος του χρόνου γίνεται πιο εντατική παρακολούθηση του προϋπολογισμού της ζώνης του ευρώ και τα κράτη μέλη υποβάλουν σχέδια δημοσιονομικών προγραμμάτων τα οποία έχουν αξιολογηθεί από την Επιτροπή και συζητηθεί από τους υπουργούς Οικονομικών της ζώνης του ευρώ. Η Επιτροπή εξετάζει επίσης τον δημοσιονομικό προσανατολισμό της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ενημερωτικό Σημείωμα, 28/5/2014, σελ.2) γίνονται τα εξής:

- «Νοέμβριος: Η ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης (ΕΕΑ) καθορίζει συνολικές οικονομικές προτεραιότητες της ΕΕ για το επόμενο έτος. Η έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης (ΕΜΑ) εξετάζει τα κράτη μέλη για οικονομικές ανισορροπίες. Η Επιτροπή δημοσιεύει τις γνώμες της για τα σχέδια προϋπολογισμού (για όλες τις χώρες της ζώνης του ευρώ) και τα προγράμματα οικονομικής εταιρικής σχέσης (για τις χώρες της ζώνης του ευρώ που παρουσιάζουν υπέρμετρο δημοσιονομικό έλλειμμα). Τα σχέδια του

προϋπολογισμού αποτελούν επίσης αντικείμενο συζήτησης των υπουργών Οικονομικών της ζώνης του ευρώ.

- Δεκέμβριος: Τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ εγκρίνουν τους ετήσιους προϋπολογισμούς λαμβάνοντας υπόψη τις συμβουλές της Επιτροπής και τις γνώμες των υπουργών Οικονομικών.
- Φεβρουάριος/Μάρτιος: Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και οι σχετικοί υπουργοί της ΕΕ (απασχόλησης, οικονομικών και οικονομίας, καθώς και ανταγωνιστικότητας) που συνέρχονται στο πλαίσιο του Συμβουλίου συζητούν την ΕΕΑ. Η Επιτροπή δημοσιεύει τις χειμερινές της οικονομικές προβλέψεις. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθετεί οικονομικές προτεραιότητες για την ΕΕ, με βάση την ΕΕΑ. Αυτή περίπου την εποχή η Επιτροπή δημοσιεύει εμπειριστατωμένες αναλύσεις κρατών μελών με δυνητικές ανισορροπίες (εκείνων που προσδιορίζονται στο πλαίσιο της ΕΜΑ).
- Απρίλιος: Τα κράτη μέλη υποβάλλουν τα οικεία προγράμματα σταθερότητας ή σύγκλισης (μεσοπρόθεσμα σχέδια προϋπολογισμού) και τα εθνικά τους προγράμματα μεταρρυθμίσεων (οικονομικά σχέδια), τα οποία θα πρέπει να ευθυγραμμίζονται με όλες τις προηγούμενες συστάσεις της ΕΕ. Αυτά πρέπει να υποβληθούν κατά προτίμηση έως τις 15 Απριλίου αλλά όχι αργότερα από τις 30 Απριλίου κάθε έτους. Η Eurostat δημοσιεύει επαληθευμένα στοιχεία του προηγούμενου έτους σχετικά με το χρέος και το έλλειμμα, γεγονός που είναι σημαντικό για να ελέγχεται αν τα κράτη μέλη πληρούν τους δημοσιονομικούς τους στόχους.
- Μάιος: Η Επιτροπή προτείνει ειδικές ανά χώρα συστάσεις (ΕΧΣ), προσαρμοσμένες συμβουλές πολιτικής προς τα κράτη μέλη με βάση τις προτεραιότητες που προσδιορίζονται στις ΕΕΑ, καθώς και πληροφορίες για τα σχέδια που παρέλαβε τον Απρίλιο. Τον Μάιο η Επιτροπή δημοσιεύει επίσης τις εαρινές οικονομικές προβλέψεις της.
- Ιούνιος/Ιούλιος: Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προσυπογράφει τις ΕΧΣ, και οι υπουργοί της ΕΕ που συνέρχονται στο πλαίσιο του Συμβουλίου τις συζητούν. Οι υπουργοί οικονομικών της ΕΕ τις εγκρίνουν τελικά τον Ιούλιο.
- Οκτώβριος: Τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ υποβάλουν σχέδια προϋπολογισμού για το επόμενο έτος στην Επιτροπή (έως τις 15 Οκτωβρίου).

Αν ένα σχέδιο προϋπολογισμού δεν ευθυγραμμίζεται με τους μεσοπρόθεσμους στόχους ενός κράτους μέλους, η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει την τροποποίησή του.»

Η πολιτική του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης δεν απέτρεψε την εμφάνιση δημοσιονομικών ανισορροπιών σε ορισμένα κράτη μέλη και έτσι έγινε αναθεώρηση μέσω του εξάπτυχου (κατέστη νόμος το Δεκέμβριο του 2011) και του δίπτυχου (με έναρξη ισχύος τον Μάιο του 2013) και ενισχύθηκε από τη Συνθήκη για τη σταθερότητα, τον συντονισμό και τη διακυβέρνηση (η ισχύ της ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2013 στις 25 υπογράφουσες χώρες). Πλέον εφαρμόζονται καλύτεροι κανόνες, οι οποίοι σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (28/5/2014, σελ.3) είναι οι εξής:

- i. «Ονομαστικό έλλειμμα και όρια χρέους: Τα όρια του 3 % του ΑΕΠ για τα ελλείμματα και του 60 % του ΑΕΠ για το χρέος έχουν καθοριστεί στο σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης και κατοχυρώνονται στη Συνθήκη. Εξακολουθούν να ισχύουν.
- ii. Μεγαλύτερη προσοχή στο χρέος: Οι νέοι κανόνες καθιστούν λειτουργικό το ισχύον όριο του χρέους του 60% του ΑΕΠ. Αυτό σημαίνει ότι τα κράτη μέλη μπορεί να μπουκ στην ΔΥΕ εάν έχουν συντελεστές χρέους πάνω από το 60% του ΑΕΠ που δεν έχουν περιοριστεί αρκετά (εάν η υπέρβαση άνω του 60% δεν μειώνεται κατά τουλάχιστον 5% ανά έτος κατά μέσο όρο σε διάστημα τριετίας).
- iii. Νέα τιμή αναφοράς για τις δαπάνες: Σύμφωνα με τους νέους κανόνες, οι δημόσιες δαπάνες δεν πρέπει να αυξάνονται ταχύτερα από τη μεσοπρόθεσμη δυναμική αύξηση του ΑΕΠ, εκτός αν συνοδεύονται από επαρκή έσοδα.
- iv. Η σημασία που έχει η υποκείμενη δημοσιονομική θέση: Το ΣΣΑ επικεντρώνεται περισσότερο στη βελτίωση των δημόσιων οικονομικών σε διαρθρωτικούς όρους, (λαμβάνομένων υπόψη των επιπτώσεων που μπορεί να έχουν στο έλλειμμα η κάμψη της οικονομίας ή η λήψη έκτακτων μέτρων). Τα κράτη μέλη ορίζουν τους δικούς τους μεσοπρόθεσμους δημοσιονομικούς στόχους, οι οποίοι επικαιροποιούνται τουλάχιστον ανά τριετία, με στόχο τη βελτίωση του διαρθρωτικού ισοζυγίου κατά 0,5% του ΑΕΠ ετησίως. Αυτό παρέχει ένα περιθώριο ασφαλείας έναντι της υπέρβασης του ορίου 3% στο

ονομαστικό έλλειμμα, με τα κράτη μέλη, ιδίως εκείνα όπου το χρέος υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ, να καλούνται να πράξουν περισσότερα σε περιόδους ευνοϊκής οικονομικής συγκυρίας και λιγότερα σε περιόδους δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας.

- v. Δημοσιονομικό σύμφωνο για 25 κράτη μέλη: Σύμφωνα με τη Συνθήκη για τη σταθερότητα, τον συντονισμό και τη διακυβέρνηση (ΣΣΣΔ), από τον Ιανουάριο του 2014 οι μεσοπρόθεσμοι δημοσιονομικοί στόχοι πρέπει να κατοχυρώνονται στο εθνικό δίκαιο και τα διαρθρωτικά ελλείμματα θα πρέπει να ανέρχονται στο 0,5% του ΑΕΠ (ποσοστό που μπορεί να αυξηθεί στο 1% σε περίπτωση που ο δείκτης δημοσίου χρέους είναι πολύ κάτω από το 60%). Αυτό είναι το λεγόμενο δημοσιονομικό σύμφωνο. Η Συνθήκη ορίζει επίσης σε περίπτωση παραβίασης του ορίου για το διαρθρωτικό έλλειμμα, πρέπει να ενεργοποιούνται οι μηχανισμοί αυτόματης διόρθωσης (ή η πορεία προσαρμογής προς αυτή), γεγονός που υποχρεώνει τα κράτη μέλη να καθορίζουν στο εθνικό δίκαιο με ποιον τρόπο και πότε θα αποκαταστήσουν την παραβίαση στους μελλοντικούς προϋπολογισμούς τους.
- vi. Ευελιξία κατά τη διάρκεια μιας κρίσης: Το ΣΣΑ εστιάζει στην υποκείμενη δημοσιονομική θέση μεσοπρόθεσμα και ως εκ τούτου μπορεί να είναι ευέλικτο κατά τη διάρκεια μιας κρίσης. Εάν ο ρυθμός ανάπτυξης μειωθεί απροσδόκητα, τα κράτη μέλη με δημοσιονομικά ελλείμματα που υπερβαίνουν το 3% του ΑΕΠ μπορούν να έχουν στη διάθεσή τους επιπλέον χρόνο για να τα διορθώσουν, εφόσον έχουν καταβάλει τις αναγκαίες διαρθρωτικές προσπάθειες. Αυτή ήταν η περίπτωση του 2012 για την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα και το 2013 για τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία και τη Σλοβενία.»

Άλλο ένα θέμα το οποίο ήρθε στην επιφάνεια με την οικονομική κρίση, είναι ότι οι δυσχέρειες στα οικονομικά ενός κράτους μέλους της ευρωζώνης, δύναται να έχουν αλυσιδωτές επιπτώσεις σε γειτονικές χώρες. Αυτό οδήγησε στην επιβολή επιπλέον εποπτείας έτσι ώστε να περιορίζονται τα προβλήματα προτού υπάρξουν επιπτώσεις και σε άλλες χώρες.

Τον Μάιο του 2013 τέθηκε σε ισχύ μια δέσμη δύο μέτρων, μέσω των οποίων εισήχθη ένας νέος κύκλος παρακολούθησης για τη ζώνη του ευρώ με την υποβολή

σχεδίων των προϋπολογισμών των κρατών μελών κάθε Οκτώβριο, εξαιρουμένων όσων υπόκεινται σε προγράμματα μακροοικονομικής προσαρμογής. Στη συνέχεια, η Επιτροπή εκδίδει γνώμη επί αυτών των σχεδίων. Αυτό συνεπάγεται ότι παρακολουθούνται διεξοδικά οι χώρες που βρίσκονται σε κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος.

Όσα κράτη μέλη υπάγονται στην ΔΥΕ δεν πρέπει να υποβάλουν μόνον σχέδια προϋπολογισμού, αλλά οφείλουν να υποβάλουν και προγράμματα οικονομικής εταιρικής σχέσης τα οποία περιλαμβάνουν λεπτομερείς δημοσιονομικές-διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις (για παράδειγμα, για τα συνταξιοδοτικά συστήματα, τη φορολογία ή την κρατική υγειονομική περίθαλψη). Αυτές οι μεταρρυθμίσεις στόχο έχουν την διόρθωση των ελλειμμάτων με βιώσιμο τρόπο.

Σε «ενισχυμένη εποπτεία» εντάσσονται τα κράτη μέλη τα οποία αντιμετωπίζουν δημοσιονομικές δυσχέρειες ή εντάσσονται σε προγράμματα προληπτικής βοήθειας από τον ευρωπαϊκό μηχανισμό σταθερότητας. Αυτό συνεπάγεται ότι τα κράτη μέλη που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία, ανάμεσα τους και η Ελλάδα, δέχονται τακτικές αποστολές επιθεώρησης από την Επιτροπή και υποχρεούνται να γνωστοποιούν πρόσθετα στοιχεία, για παράδειγμα σχετικά με τους χρηματοπιστωτικούς τους τομείς.

Όσα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες οι οποίες μπορεί να επιφέρουν δυσμενείς επιπτώσεις στην υπόλοιπη ευρωζώνη, δύναται να τους ζητηθεί η σύνταξη πλήρεις προγραμμάτων μακροοικονομικής προσαρμογής. Τα συγκεκριμένα προγράμματα συνοδεύονται από τριμηνιαίες αποστολές επανεξέτασης και αυστηρούς όρους με αντάλλαγμα την παροχή οποιασδήποτε οικονομικής βοήθειας. Η εποπτεία των κρατών μελών συνεχίζεται και μετά το πρόγραμμα, εφόσον το 75 % της κάθε οικονομικής βοήθειας που δόθηκε παραμένει ανεξόφλητο. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 28/5/2014, σελ.6)

4.4 Συστάσεις ανά χώρα

Ανάλογα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει κάθε κράτος μέσω του ετήσιου προγράμματος μεταρρυθμίσεων θα πρέπει να εφαρμόζει σε εθνικό επίπεδο την Στρατηγική «Ευρώπη 2020». Βασιζόμενη στην ανάλυση των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων των κρατών μελών, η Επιτροπή κάθε χρόνο εκδίδει 28 σύνολα ειδικών συστάσεων ανά χώρα για τα 27 κράτη μέλη και για τη ευρωζώνη ως σύνολο.

Οι συγκεκριμένες συστάσεις αφορούν τα μέτρα τα οποία πρέπει να λάβει η κάθε χώρα για την επίτευξη των στόχων πολιτικής, σε τομείς όπως είναι οι αγορές προϊόντων και εργασίας, οι συντάξεις, η εκπαίδευση και τα φορολογικά συστήματα, καθώς και οι δημοσιονομικές πολιτικές.

Στις 29 Μαΐου του 2013 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τις συστάσεις προς τα κράτη μέλη της ΕΕ με σκοπό την έξοδο της Ευρώπης από την κρίση και την ενίσχυση των βάσεων για ανάπτυξη. Οι συστάσεις βασίστηκαν σε λεπτομερή ανάλυση της κατάστασης σε κάθε χώρα και παρέχουν οδηγίες στις κυβερνήσεις σχετικά με τον τρόπο τόνωσης του αναπτυξιακού δυναμικού, την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους και την δημιουργία θέσεων εργασίας κατά την περίοδο 2013-2014. Επίσης η Επιτροπή προέβη στην έγκριση αρκετών αποφάσεων στο πλαίσιο της ΔΥΕ. Η συγκεκριμένη δέσμη των μέτρων για την περίοδο 2013 -2014 περιλαμβάνει (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 29/5/2013):

- «Μια ανακοίνωση όπου περιγράφονται τα κύρια αποτελέσματα της ανάλυσης της Επιτροπής ανά κράτος, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να προωθηθεί η οικονομική ανάπτυξη και η δημιουργία θέσεων εργασίας σε όλη την ΕΕ.
- 24 σύνολα συστάσεων: ένα σύνολο για κάθε κράτος μέλος – με εξαίρεση την Ελλάδα, την Ιρλανδία, την Πορτογαλία και την Κύπρο - και ένα χωριστό σύνολο για τη ζώνη του ευρώ. Οι συστάσεις περιλαμβάνουν ειδικές οδηγίες σχετικά με τη δημοσιονομική και οικονομική πολιτική, λαμβανομένης υπόψη της ειδικής κατάστασης σε κάθε κράτος μέλος.
- Λεπτομερή ανάλυση στην οποία στηρίζονται οι συστάσεις, η οποία αναπτύσσεται σε 29 έγγραφα εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής (ένα για κάθε κράτος μέλος, ένα για τη ζώνη του ευρώ και ένα για την Κροατία).
- Παράλληλα με τις συστάσεις του ευρωπαϊκού εξαμήνου, η Επιτροπή εξέδωσε επίσης ορισμένες αποφάσεις στο πλαίσιο της ΔΥΕ, στις οποίες αντικατοπτρίζονται οι τελευταίες εξελίξεις στα κράτη μέλη που αναμένεται να μειώσουν το δημόσιο έλλειμμα κάτω από το όριο του 3% του ΑΕΠ της ΕΕ.»

Τα κράτη μέλη συμφώνησαν σε πέντε προτεραιότητες για το 2013:

1. την επιδίωξη διαφοροποιημένης και ευνοϊκής για την ανάπτυξη δημοσιονομικής εξυγίανσης,

2. την αποκατάσταση της υπό κανονικούς όρους χορήγησης δανείων προς την οικονομία,
3. την ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας,
4. την καταπολέμηση της ανεργίας και των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης και
5. τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (29/5/2013), «οι συστάσεις καταρτίζονται από τις υπηρεσίες της Επιτροπής και εγκρίνονται από το Σώμα των Επιτρόπων. Συντάσσονται ύστερα από ενδελεχή αξιολόγηση της εφαρμογής των συστάσεων για κάθε χώρα το προηγούμενο έτος, σε συνδυασμό με λεπτομερή ανάλυση των εθνικών προγραμμάτων μεταρρύθμισης και σταθερότητας ή σύγκλισης, που υπέβαλαν τα κράτη μέλη τον Απρίλιο. Η ανάλυση αυτή περιλαμβάνεται στα έγγραφα εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύουν τις προτάσεις.

Οι συστάσεις αφορούν ευρύ φάσμα θεμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων οικονομικών και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων σε τομείς όπως η φορολογία, οι συντάξεις, η δημόσια διοίκηση, οι υπηρεσίες και η αγορά εργασίας, με έμφαση στην ανεργία των νέων. Οι χώρες που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ιρλανδία και Κύπρος) δεν λαμβάνουν τις ανά χώρα συστάσεις επειδή η συμμόρφωσή τους με τα προγράμματα μακροοικονομικής προσαρμογής παρακολουθείται σε χωριστή, εντατικότερη, διαδικασία.» Στον πίνακα που ακολουθεί υπάρχει μια επισκόπηση των συστάσεων ανά χώρα.

Πίνακας 6: Επισκόπηση συστάσεων ανά χώρα

	Δημόσια οικονομικά				Χρηματοοικονομικός τομέας		Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις				Απασχόληση και κοινωνικές πολιτικές						
	Υψηλή δημόσια οικονομικά	Συστήματα συντάξεων και υγείας	Δημοσιονομικό πλεόνασμα	Φορολογία	Τραπεζικό σύστημα και πρόσβαση στη χρηματοδότηση	Στεγαστική αγορά	Βιομηχανικό δίκτυο	Ανταγωνισμός στον τομέα υπηρεσιών	Δημόσια οκείωση και εξοπλισμός νοσοκομείων	ΕΕΑ και καινοτομία	Απώλειες απασχόλησης των πέρων	Συμμετοχή στην αγορά εργασίας	Ενισχυτική πολιτική της αγοράς εργασίας	Μηχανισμοί αναπροσαρμογής μισθών	Διασφάλισης της αγοράς εργασίας	Εκπαίδευση	Φύλαξη και κοινωνικός αποκλεισμός
AT																	
BE																	
BG																	
CZ																	
DE																	
DK																	
EE																	
ES																	
FI																	
FR																	
HU																	
IT																	
LT																	
LU																	
LV																	
MT																	
NL																	
PL																	
RO																	
SE																	
SI																	
SK																	
UK																	

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή 29/5/2013

Σημείωση: Οι συστάσεις της Επιτροπής για το 2013- 2014 παρουσιάστηκαν στις 29/5/2013, η Ελλάδα, η Κύπρος, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία θα πρέπει να υλοποιήσουν τις δεσμεύσεις στο πλαίσιο προγραμμάτων χρηματοοικονομικής στήριξης ΕΕ/ΔΝΤ.

Στις 29/5/2013 η Επιτροπή συνέστησε να καταργηθεί η ΔΥΕ για την Ουγγαρία, την Ιταλία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και τη Ρουμανία. Ενώ συνέστησε να ξεκινήσει η ΔΥΕ για την Μάλτα. Παράταση της προθεσμίας για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος έλαβαν από την Επιτροπή η Ισπανία, η Γαλλία, οι Κάτω Χώρες, η Πολωνία, η Πορτογαλία και η Σλοβενία.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΛΕΟΝ ΠΡΟΣΦΑΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΣΤΑΤ

5.1 Η κατάσταση της Ελλάδας

Πλέον είναι γεγονός ότι η Ελλάδα έχει πληγεί περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη χώρα της ευρωζώνης, από τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης αλλά και από τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν με στόχο την καταπολέμηση της. Το ελληνικό ΑΕΠ έχει συρρικνωθεί κατά περισσότερο από 25% σε σύγκριση με το 2008 και κατά 22% από την αρχή της εφαρμογής των μέτρων στήριξης και διάσωσης της Ελλάδας το 2010. Η ανεργία έχει εκτοξευθεί, χαρακτηριστικό ότι το 2013 έφτασε το 27,5% και συνολικά από το 2010 έχουν χαθεί 750.000 θέσεις εργασίας, από τις οποίες τα 2/3 ανήκουν στο τομέα των κατασκευών, της μεταποίησης, του χονδρικού και του λιανικού εμπορίου.

Μεγάλη μείωση σημειώνεται και στην βιομηχανική παραγωγή κατά περίπου 35% από το 2007, σημειωτέον ότι η παραγωγική βάση παρουσίαζε ήδη απώλειες αντικατοπτρίζοντας την παρατεταμένη αποβιομηχανοποίηση της Ελλάδας από το ξεκίνημα της δεκαετίας του 1980. Κατά την περίοδο 2010-2014 υπήρξε μείωση των μισθών περίπου της τάξεως του 27%, το οποίο οδήγησε στην κατάρρευση του διαθέσιμου εισοδήματος. Όλα αυτά έχουν καταστροφικές συνέπειες στην κοινωνία, η οποία κλονίζεται από την μαζική φτώχεια και επιπλέον προκαλείται η εκδήλωση φαινομένων στα αστικά κέντρα που προσεγγίζουν την ανθρωπιστική κρίση. (Λαπαβίτσας, 2014, σελ. 29)

Σύμφωνα με τους Βαρουφάκη, Galbraith και Holland (2014, σελ. 43) «ο συνδυασμός:

- της κατάρρευσης της τραπεζικής πίστης,
- των παράλληλων μειώσεων δημοσίων και ιδιωτικών δαπανών, που συμπίεσαν το εθνικό εισόδημα, τις επενδύσεις και την απασχόληση,
- των νέων φόρων που στόχευαν στην αποπληρωμή μη βιώσιμου δημόσιου χρέους,
- της εξαφάνισης των επενδύσεων, και

- του γεγονότος ότι τα παραπάνω έπληξαν ανισομερώς τις χώρες της Περιφέρειας με τα μεγαλύτερα χρέη, ενώ την ίδια ώρα γιγαντώνονταν οι επενδυτικές ανισοροπίες μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών περιφερειών

είχε ως αποτέλεσμα μια πρωτόγνωρη ανθρωπιστική κρίση, που έπληξε, καταρχάς τις ευάλωτες χώρες της Περιφέρειας (π.χ. Ελλάδα, Πορτογαλία, Ιρλανδία), αλλά και λαϊκά στρώματα πλεονασματικών χωρών όπως η Γερμανία (όπου το ποσοστό των επισήμως «εργαζόμενων πτωχών» έσπασε κάθε ρεκόρ)»

Τα μέτρα λιτότητας που εφαρμόστηκαν την περίοδο 2010-2012 στόχο είχαν την μείωση των δημόσιων δαπανών και στην συνέχεια την περίοδο 2013-2014 ακολούθησαν μεγάλες φορολογικές αυξήσεις. Ο απώτερος σκοπός της δημοσιονομικής πολιτικής ήταν η σταθεροποίηση των δημόσιων οικονομικών και η δημιουργία πρωτογενούς πλεονάσματος, του οποίου στόχος είναι να φτάσει στο 4,5% του ΑΕΠ το 2016, με σκοπό την αποπληρωμή του χρέους.

Όντως έχει υπάρξει μεταβολή του ΑΕΠ από ένα συνολικό έλλειμμα περίπου 15% που παρουσίαζε το 2009 σε ελάχιστο πρωτογενές πλεόνασμα το 2014. Όμως το αντίκτυπο αυτής της μεταβολής των δημόσιων οικονομικών στην συνολική ζήτηση ήταν καταστροφικό, που σημαίνει ότι τα μέτρα λιτότητας οδήγησαν στην επιδείνωση της ύφεσης και της ανεργίας όπως προαναφέρθηκε. Τα ίδια καταστροφικά αποτελέσματα προκάλεσαν και στην πρωτοβάθμια παροχή υγείας, στην εκπαίδευση, στην κοινωνική ασφάλιση, στις δημόσιες μεταφορές αλλά και γενικά στην ευρύτερη ικανότητα του κράτους να παρέχει τις βασικές του λειτουργίες.

Ένας όμως από τους στόχους λιτότητας ήταν και η μείωση του δημόσιου χρέους, ο οποίος φυσικά και δεν επιτεύχθηκε, δεδομένου ότι το 2011 το δημόσιο χρέος έφτασε στα 355 δισ. Ευρώ, το ιδιωτικό κατεχόμενο μέρος του, που κατά πλειοψηφία άνηκε στις εγχώριες τράπεζες και σε διάφορους μικροϊδιοκτήτες, τέθηκε σε αναδιάρθρωση, μειώνοντας το 2012 το συνολικό μέγεθος του χρέους στα 304 δισ. ευρώ. Όμως το 2014 το χρέος έφτασε πάλι στα 320 δισ. ευρώ.

Στο πλαίσιο αυτό οι προοπτικές, για να υπάρξει ανάπτυξη και ανάκαμψη μετά από όλα αυτά τα μέτρα που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα, είναι αρκετά μειωμένες και αυτό γιατί όπως υποστηρίζει ο Λαπαβίτσας (2014, σελ. 30):

1. Η Ελλάδα είναι δεσμευμένη από μια σειρά συμφωνιών για την διάσωση της, από θεσμικούς μηχανισμούς της ΕΕ και της ΟΝΕ, να διατηρήσει τα μέτρα λιτότητας έτσι ώστε να υπάρξει πρωτογενές πλεόνασμα στο άμεσο μέλλον. Επομένως η κυβέρνηση δεν δύναται να χρησιμοποιήσει την δημοσιονομική πολιτική με απώτερο σκοπό την τόνωση της οικονομίας.
2. Η νομισματική πολιτική εξαρτάται αποκλειστικά από την ΕΚΤ, η οποία το 2014 προέβη σε μεγάλη μείωση των επιτοκίων. Όμως τα οφέλη της μείωσης των επιτοκίων προβλέπεται να είναι μειωμένα, δεδομένου ότι το τραπεζικό σύστημα ολόκληρης της Ευρώπης είναι αδύναμο και η πίστωση μειώνεται. Οι τράπεζες της Ελλάδας βρίσκονται σε εξαιρετικά επισφαλή θέση και αυτό οφείλεται στο ότι έως και το 2014 περίπου το 33% του ενεργητικού τους ανήκαν στην πραγματικότητα σε μη εξυπηρετούμενα δάνεια, με το μεγαλύτερο τους μέρος να αντιστοιχεί σε επιχειρησιακά δάνεια.
3. Υπάρχει εξαιρετικά μεγάλη μείωση της κατανάλωσης, φαινόμενο το οποίο θα εξακολουθήσει να υφίσταται λόγω των μεγάλων μειώσεων στους μισθούς, της αύξησης των άμεσων και των έμμεσων φόρων, σε συνδυασμό με τον μεγάλο όγκο των προβληματικών στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων. Όλα αυτά συνεπάγονται την συμπίεση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών.
4. Ο τομέας των επενδύσεων από το 2008 και έκτοτε παρουσιάζει αδυναμίες, οι οποίες ενδέχεται να συνεχίσουν λόγω της στενότητας των τραπεζικών πιστώσεων, σε συνδυασμό με το ακριβό κόστος της τραπεζικής πίστωσης. Ένα άλλο στοιχείο που συμβάλει στην μείωση των επενδύσεων είναι η αύξηση των φόρων των ΜΜΕ. Σε όλα αυτά προστίθεται και η πτώση των εμπορικών πιστώσεων η οποία συνδέεται άμεσα με την εξάπλωση μεταξύ των επιχειρήσεων μιας πρακτικής «μη πληρωμής», αυτό επέφερε ως αποτέλεσμα οι εμπορικές συναλλαγές πλέον να γίνονται με μετρητά, κάτι το οποίο δημιουργεί προβλήματα στις επενδύσεις.
5. Ο τομέας του διεθνές εμπορίου είναι σχεδόν βέβαιο ότι στο άμεσο μέλλον δεν θα παρουσιάσει ανάκαμψη. Δραματική μείωση των εισαγωγών σημειώνεται λόγω της ύφεσης, όσο για τις εξαγωγές παρουσίασαν μια μικρή αύξηση την περίοδο 2010- 2012, η οποία οφείλεται στην στροφή των

πωλήσεων των ελληνικών επιχειρήσεων προς το εξωτερικό, μεγάλο μέρος των εξαγωγών απευθύνεται σε χώρες εκτός ΟΝΕ, φαινόμενο το οποίο παρατηρείται και στις υπόλοιπες χώρες της νομισματικής ένωσης. Το τοπίο άλλαξε κατά το 2013- 2014 για τις ελληνικές εξαγωγές λόγω της αδυναμίας των οικονομιών της ΟΝΕ και της υψηλής συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ. Όμως παρόλο που εικάζεται ότι πλησιάζει το τέλος της ύφεσης και οι εισαγωγές παρουσιάζουν αξιοσημείωτη αύξηση, οι εξαγωγές για την Ελλάδα παρουσιάζουν μείωση, που συνεπάγεται το ελληνικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών για το 2014 να εμφανίζει αρνητικά σημάδια.

5.2 Ανάλυση δεδομένων από την ΕΛΣΤΑΤ

Η δημοσιονομική πολιτική που ακολουθήθηκε το 2013 βασίστηκε στην αυστηρή δημοσιονομική προσαρμογή, εντός του πλαισίου των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής που εφαρμόζονται από τον Μάιο του 2010. Τα βασικά στοιχεία που την χαρακτηρίζουν είναι:

1. η επίτευξη δημοσιονομικού πλεονάσματος, και
2. η πρόσβαση στις διεθνείς αγορές ομολόγων τον Απρίλιο του 2014

Αλλά παρόλο που είναι δύο σημαντικές εξελίξεις για την ελληνική οικονομία, δεν σηματοδοτούν την υπέρβαση των σοβαρών προβλημάτων της. Αντιθέτως τα συνεχώς πρόσθετα μέτρα που λαμβάνονται βοηθούν την αύξηση της ύφεσης και της ανεργίας, καθώς επίσης αποφέρουν μεγάλες μειώσεις στο εισόδημα των πολιτών και κατ' επέκταση δυσχεράνουν το βιοτικό τους επίπεδο. Από την άλλη πλευρά το υψηλό δημόσιο χρέος, που δεν μπορεί να καταστεί βιώσιμο, είναι μια συνεχόμενη απειλή, η οποία δεν συμβάλει για την έξοδο της οικονομίας της Ελλάδας από την αβεβαιότητα και την ανασφάλεια. Ουσιαστικά αυτό που χαρακτηρίζει τις συνεχείς δημοσιονομικές εξελίξεις είναι η επαναλαμβανόμενη αναπροσαρμογή των δημοσιονομικών στόχων, οι οποίοι συνοδεύονται από τη λήψη πρόσθετων μέτρων και παρεμβάσεων.

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση 2014 του Ινστιτούτου Εργασίας για την ελληνική οικονομία και την απασχόληση (σελ.275), «το Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής (ΠΟΠ) που συνόδευε το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (Μάιος 2010) απέτυχε στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων που έθετε και είχε ως αποτέλεσμα να αντικατασταθεί από το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής

Προσαρμογής (Ιούνιος 2011), του οποίου οι στόχοι αναθεωρήθηκαν εκ νέου με το κείμενο του Κρατικού Προϋπολογισμού (Δεκέμβριος 2011).

Τελικά, αφενός, η στοχοθέτηση μη ρεαλιστικών δημοσιονομικών αποτελεσμάτων και αφετέρου η προσήλωση σε μέτρα και παρεμβάσεις που εμβαθύνουν την ύφεση οδήγησαν στην ανάγκη νέας δανειακής σύμβασης (Μνημόνιο 2 – Μάρτιος 2012) και στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Προσαρμογής 2013-2016 (Οκτώβριος 2012). Με την νέα αυτή δανειακή σύμβαση ύψους 130 δις. ευρώ αναδιαρθρώθηκε το δημόσιο χρέος διαμέσου της ανταλλαγής ομολόγων, η οποία έγινε με βάση τους όρους συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα (διαδικασία PSI).

Προϋπόθεση για την έγκριση και της νέας δανειακής σύμβασης ήταν επιπλέον μέτρα και παρεμβάσεις που χαρακτηρίζονται και αυτά από την υφεισική προσήλωση των προηγούμενων και οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια σε οικονομικό και κοινωνικό αδιέξοδο. Σημειώνεται ότι τόσο η έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου αλλά και η εργασία των Blanchard και Leigh²⁹ επιβεβαιώνουν την κριτική που ασκήθηκε από τη πρώτη στιγμή στα Προγράμματα Οικονομικής Προσαρμογής ότι δηλαδή, η δημοσιονομική προσαρμογή είχε σημαντικά μεγαλύτερες αρνητικές επιπτώσεις στο ΑΕΠ από αυτές που προβλέπονταν. Ο μέσος δημοσιονομικός πολλαπλασιαστής υποεκτιμήθηκε στο 0,5 από 1,5 που θα ήταν το ορθό με αποτέλεσμα την αισιόδοξη πρόβλεψη για την εξέλιξη του κρίσιμου μεγέθους του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ, και συνεπώς την αστοχία στην πρόβλεψη τόσο των βασικών οικονομικών μεγεθών (ανεργία – ΑΕΠ) όσο και των δημοσιονομικών μεγεθών (δημοσιονομικό αποτέλεσμα ως προς το ΑΕΠ και δημόσιο χρέος ως προς το ΑΕΠ).»

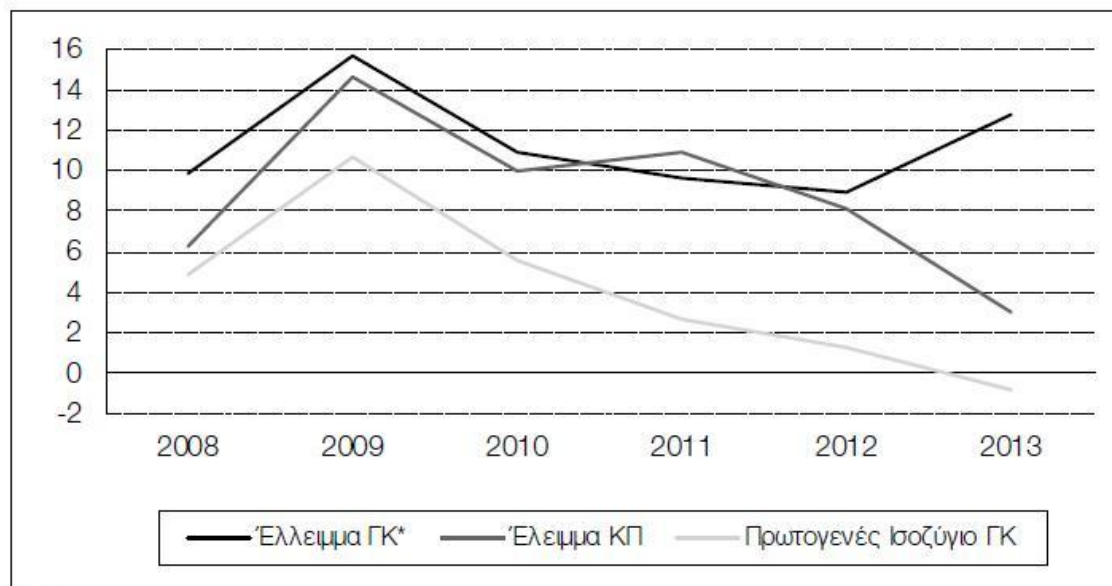
Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία που ανακοινώθηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ και επικυρώθηκαν από την Eurostat, τον Απρίλιο του 2014, το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης διαμορφώθηκε σε 12,7% του ΑΕΠ (23,1 δις. ευρώ), έναντι 8,9% του ΑΕΠ το 2012 (17,3 δις. ευρώ), όπως παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 2. Στο έλλειμμα αυτό περιλαμβάνεται η κρατική υποστήριξη προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ύψους 2,7% του ΑΕΠ το 2012 και 10,6% του ΑΕΠ το 2013. Αν αφαιρεθεί η καθαρή κρατική υποστήριξη, τότε το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης περιορίζεται σε 2,1% του ΑΕΠ το 2013 από 6,2% του ΑΕΠ το 2012 (Πίνακας 9).

Πίνακας 7:
Αναφορά ελλείμματος /πλεονάσματος , επίπεδο χρέους και παροχή σχετικών στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης (Απρίλιος 2014)

Στοιχεία σε εκατομμύρια Ευρώ	ΕΣΛ 95 κωδικοί	2010	2011	2012	2013
Έλλειμμα (-)/ Πλεόνασμα (+)	ΔΥΕ Β.9				
Γενική Κυβέρνηση	S.13	-24113	-19964	-17205	-23109
Κεντρική Κυβέρνηση	S.1311	-26583	-18863	-15648	-28580
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης	S.1313	-569	487	693	770
Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης	S.1314	3039	-1588	-2250	4701
Ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης					
Ονομαστικές τιμές στο τέλος κάθε έτους		329514	355141	303936	318703
<i>Ανά κατηγορία:</i>					
Διαθέσιμα και καταθέσεις	ΑΦ.2	1005	820	774	819
Χρεόγραφα εκτός μετοχών, μη συμπεριλαμβανομένων χρηματοπιστωτικών παραγώγων	ΑΦ.33	253433	251998	93614	79225
Βραχυπρόθεσμα	ΑΦ.331	9121	11844	16516	11993
Μακροπρόθεσμα	ΑΦ.332	244312	240154	77098	67232
Δάνεια	ΑΦ.4	75076	102323	209548	238659
Βραχυπρόθεσμα	ΑΦ.41	2765	2620	2207	2054
Μακροπρόθεσμα	ΑΦ.42	72311	99703	207341	236605
Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης για:					
Ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου	P.51	5047	3591	3538	3535
Τόκους (ενοποιημένους) κατά ΔΥΕ	ΔΥΕ D.41	12855	14889	9645	7222
Τόκους (ενοποιημένους) κατά ΕΣΛ 95	D.41 (έξοδα)	13193	15018	9707	7225
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε αγοραίες τιμές	B.1*g	222151	208532	193347	182054
Έλλειμμα (-) / Πλεόνασμα (+) ως % του ΑΕΠ		-10,9	-9,6	-8,9	-12,7
Ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ		148,3	170,3	157,2	175,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 14/4/2014

Διάγραμμα 2: Ελλείμματα Γενικής Κυβέρνησης και Κρατικού Προϋπολογισμού

* Το έλλειμμα ΓΚ περιλαμβάνει τη καθαρή κρατική υποστήριξη προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Πηγή: ΙΝΕΕ Έκθεση 2014

Πίνακας 8:
Αναφορά ελλείμματος /πλεονάσματος , επίπεδο χρέους και παροχή σχετικών στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης (Οκτώβριος 2014)

Στοιχεία σε εκατομμύρια Ευρώ	ΕΣΛ 2010 κωδικοί	2010	2011	2012	2013
Ισοζύγιο: Έλλειμμα (-)/ Πλεόνασμα (+)	B.9				
Γενική Κυβέρνηση	S.13	-25.036	-21.031	-16.704	-22.257
Κεντρική Κυβέρνηση	S.1311	-23.936	-19.083	-15.773	-26.365
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης	S.1313	-569	487	635	756
Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης	S.1314	-531	-2.435	-1.566	3.352
Ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης					
Ονομαστικές τιμές στο τέλος κάθε έτους		330.291	355.954	304.691	319.133
<i>Ανά κατηγορία:</i>					
Διαθέσιμα και καταθέσεις	AF.2	1.005	820	774	819
Χρεόγραφα	AF.3	252.528	251.791	93.499	79.206
Βραχυπρόθεσμα	AF.31	9.121	11.844	16.516	11.993
Μακροπρόθεσμα	AF.32	243.407	239.947	76.983	67.213
Δάνεια	AF.4	76.758	103.343	210.418	239.108
Βραχυπρόθεσμα	AF.41	3.058	2.806	2.381	2.080
Μακροπρόθεσμα	AF.42	73.700	100.537	208.037	237.028
Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης για:					
Ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου	P.51g	7.277	5.066	4.731	4.945
Τόκους (ενοποιημένους)	D.41 (έξοδα)	13.236	15.066	9.742	7.271
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε αγοραίες τιμές	B.1*g	226.210	207.752	194.204	182.438
Έλλειμμα (-) / Πλεόνασμα (+) ως % του ΑΕΠ		-11,1	-10,1	-8,6	-12,2
Ακαθάριστο ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ		146,0	171,3	156,9	174,9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 13/10/2014

Πίνακας 9: Επίπτωση της υποστήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στο έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης

Έτος		Έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης (-)	Επίπτωση της υποστήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στο έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης	Έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης χωρίς την επίπτωση της υποστήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων
2010	(εκατ. Ευρώ)	-24113	960	-25073
	(% του ΑΕΠ)	-10,9%	0,4%	-11,3%
2011	(εκατ. Ευρώ)	-19964	633	-20597
	(% του ΑΕΠ)	-9,6%	0,3%	-9,9%
2012	(εκατ. Ευρώ)	-17205	-5267	-11938
	(% του ΑΕΠ)	-8,9%	-2,7%	-6,2%
2013	(εκατ. Ευρώ)	-23109	-19272	-3837
	(% του ΑΕΠ)	-12,7%	-10,6%	-2,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 14/4/14

Ενώ σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ τον Οκτώβριο του 2014 το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης διαμορφώθηκε σε 12,2% του ΑΕΠ (22,2 δισεκ. Ευρώ), δηλαδή η διαφορά με τον Απρίλιο του 2014 είναι 0,5%. Στον Πίνακα 10 που ακολουθεί παρατίθεται η επίπτωση της υποστήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από όλες τις παρεμβάσεις του κράτους

κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, στο ισοζύγιο (έλλειμμα/πλεόνασμα) της Γενικής Κυβέρνησης. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ από την πρώτη κοινοποίηση, που παρουσιάζεται στον Πίνακα 7, έχει μεσολαβήσει η δημοσίευση των οικονομικών καταστάσεων του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) του 2013 σύμφωνα με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα και έχει παράσχει την εύλογη αξία (fair value) των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών, οι οποίες εισήλθαν σε εκκαθάριση το 2013. Στην κοινοποίηση του Οκτωβρίου 2014, έχει καταγραφεί μια αναθεώρηση ύψους 412 εκατ. Ευρώ στα έσοδα κεφαλαιακών μεταβιβάσεων, το οποίο οδήγησε σε μείωση του ελλείμματος της Γενικής Κυβέρνησης για το 2013 σε σχέση με αυτό που ανακοινώθηκε στην πρώτη κοινοποίηση ΔΥΕ τον Απρίλιο του 2014.

Πίνακας 10:
Επίπτωση της υποστήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στο έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης 2010-2013

Έτος		Επίπτωση της υποστήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στο έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης
2010	(εκατ. Ευρώ) (% του ΑΕΠ)	960 0,4
2011	(εκατ. Ευρώ) (% του ΑΕΠ)	633 0,3
2012	(εκατ. Ευρώ) (% του ΑΕΠ)	-5.267 -2,7
2013	(εκατ. Ευρώ) (% του ΑΕΠ)	-18.966 -10,4

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 13/10/14

Στον Πίνακα 11 παρουσιάζεται η εξέλιξη του ΑΕΠ, του ισοζυγίου, του πρωτογενούς ισοζυγίου, των δαπανών, των εσόδων και του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης κατά την περίοδο 2010-2013, όπως υπολογίζονται σύμφωνα με το ESA'10. Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης το 2013 (179,4% του ΑΕΠ) παρουσίασε αύξηση, σε σύγκριση με το 2012 (156,9% του ΑΕΠ) κατά 22,5% του ΑΕΠ. Τα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης, παρά την αυξημένη φορολογία παρουσίασαν, μείωση το 2013

(85.783 εκατ. ευρώ) σε σύγκριση με το 2012 (87.787 εκατ. ευρώ) κατά 2.004 εκατ. Ευρώ.

Αυτό επαληθεύει τα όσα έχουν αναφερθεί στο θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας, δηλαδή παρά την ακολουθούμενη δημοσιονομική πολιτική η οποία επιβάλλει σκληρά μέτρα λιτότητας, όλα αυτά συμβάλουν στην μείωση των εσόδων των πολιτών και στην αύξηση της ανεργίας, επομένως οι πολίτες πολλές φορές δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στην πληρωμή των φόρων, κάτι το οποίο μεταφράζεται με μείωση των εσόδων του δημοσίου. Όμως η μείωση των εσόδων του δημοσίου εκτός του ότι οδηγεί σε αδυναμία εκπλήρωσης των δημοσιονομικών στόχων που έχουν τεθεί στα πλαίσια του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής, συνεπάγεται και την περικοπή των δαπανών του δημοσίου για κατανάλωση, μισθούς, συντάξεις, κοινωνικά επιδόματα αλλά και για τις δημόσιες επενδύσεις. Ενώ παρατηρείται με βάση τον Πίνακα 9, ότι κατά το 2010, που ξεκίνησε και η εφαρμογή του πρώτου Μνημονίου, τα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης ήταν 92.738 εκατ. Ευρώ, που σημαίνει ότι σε σύγκριση με το 2013 έχουν μειωθεί κατά 6.955 εκατ. Ευρώ.

Πίνακας 11:
ΑΕΠ , Ισοζύγιο, Δαπάνες, Έσοδα, Χρέος Γενικής Κυβέρνησης

		2010	2011	2012	2013
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν(ΑΕΠ)	(εκατ. ευρώ)	226.210	207.752	194.204	182.438
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης Έλλειμμα (-) / Πλεόνασμα (+) Β.9	(εκατ. ευρώ) (% του ΑΕΠ)	-25.036 -11,1	-21.031 -10,1	-16.704 -8,6	-22.257 -12,2
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης Έλλειμμα (-) / Πλεόνασμα (+) ^{1/}	(εκατ. ευρώ) (% του ΑΕΠ)	-11.800 -5,2	-5.965 -2,9	-6.962 -3,6	-14.986 -8,2
Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης	(εκατ. ευρώ) (% του ΑΕΠ)	117.774 52,1	111.633 53,7	104.491 53,8	108.040 59,2
Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης	(εκατ. ευρώ) (% του ΑΕΠ)	92.738 41,0	90.602 43,6	87.787 45,2	85.783 47,0
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ^{2/}	(εκατ. ευρώ) (% του ΑΕΠ)	330.291 146,0	355.954 171,3	304.691 156,9	319.133 174,9

^{1/} Το Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ορίζεται εδώ ως το ESA 2010 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης μείον τα έσοδα τόκων των φορέων Γενικής Κυβέρνησης σε άλλους τομείς της οικονομίας. Διαφέρει από τον ορισμό του Πρωτογενούς Ισοζυγίου που χρησιμοποιείται στα πλαίσια του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής για την Ελλάδα.

^{2/} Η μείωση του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης το 2012 αντικατοπτρίζει μεταξύ άλλων την ανταλλαγή ομολόγων μέσω της εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα (PSI).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 13/10/14

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι τριμηνιαίοι μη χρηματοοικονομικοί λογαριασμοί της Γενικής Κυβέρνησης για το τρίτο τρίμηνο του 2014, όπως δημοσιεύτηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ στις 20/1/2015. Τα στοιχεία που παρατίθενται τόσο για τους μη χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς, όσο και για το χρέος είναι βάσει το κανονισμού ESA'10 για το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών, του οποίου η χρήση είναι υποχρεωτική από 1/09/2014.

Πίνακας 12:
Τριμηνιαίοι μη Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί της Γενικής Κυβέρνησης 1^ο
Τρίμηνο 2012 – 3^ο Τρίμηνο 2014 (εκατ. ευρώ)

Κατηγορίες	2012Q1	2012Q2	2012Q3	2012Q4	2013Q1	2013Q2	2013Q3	2013Q4	2014Q1	2014Q2	2014Q3
Έσοδα	19.290	21.456	21.799	25.242	17.364	19.664	23.907	24.817	17.592	20.732	20.491
Φόροι στην παραγωγή και στις εισαγωγές	5.837	6.055	6.481	6.920	5.693	5.695	6.280	6.593	5.812	6.086	7.266
Φόροι στο εισόδημα και την περιουσία	3.525	5.429	5.255	6.311	3.209	4.330	5.338	5.853	3.806	4.790	4.165
Κοινωνικές εισφορές	6.789	6.665	6.875	6.089	6.177	6.025	6.092	6.037	6.151	5.993	5.950
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	2.089	2.986	2.357	3.145	2.035	3.452	3.376	3.234	1.827	2.694	2.501
Κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	1.050	321	831	2.777	250	162	2.821	3.100	-4	1.169	609
Συνολικές Δαπάνες	23.182	25.163	27.844	28.302	23.404	33.404	25.471	25.730	19.893	21.150	20.885
Πρωτογενείς Δαπάνες	19.751	22.862	25.860	26.276	21.579	31.494	23.690	23.975	18.121	19.310	19.228
Αμοιβές εξηρητημένης εργασίας	5.615	6.034	5.930	6.452	5.389	5.616	5.255	5.510	5.208	5.158	5.255
Κοινωνικές παροχές	10.673	11.126	10.382	11.848	9.266	9.678	9.386	10.051	9.215	9.483	9.482
Προϊόντα και υπηρεσίες	1.641	2.449	1.971	3.551	1.300	1.998	1.994	2.955	1.431	1.929	1.940
Επιδοτήσεις	208	118	93	140	134	198	125	133	109	172	125
Λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις	868	896	722	578	1164	771	797	677	977	1.013	802
Κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	746	2.239	6.762	3.707	4.326	13.233	6.133	4.649	1.181	1.555	1624
Τόκοι	3.431	2.301	1.984	2.026	1.825	1.910	1.781	1.755	1.772	1.840	1657
Πρωτογενές Ισοζύγιο (χωρίς τόκους)¹	-461	-1.406	-4.061	-1.034	-4.215	-11.830	217	842	-529	1.422	1263
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-3.892	-3.707	-6.045	-3.060	-6.040	-13.740	-1.564	-913	-2.301	-418	-394
Στοιχείο προς υπόμνηση:	2012Q1	2012Q2	2012Q3	2012Q4	2013Q1	2013Q2	2013Q3	2013Q4	2014Q1	2014Q2	2014Q3
Υποστήριξη των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ² (όταν οι δαπάνες υπερβαίνουν τα έσοδα το πρόσημο είναι αρνητικό)	-27	52	-5.203	-89	-3.643	-11.050	-4.234	-39	128	122	126

¹ Το Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ορίζεται εδώ ως το ESA 2010 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης μείον τα έξοδα τόκων των φορέων Γενικής Κυβέρνησης σε άλλους τομείς της οικονομίας. Διαφέρει από τον ορισμό του Πρωτογενούς Ισοζυγίου που χρησιμοποιείται στα πλαίσια του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής για την Ελλάδα.

² Για το δεύτερο τρίμηνο του 2012, το πρώτο, δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του 2014, η υποστήριξη των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είχε θετική επίπτωση στο ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης. Αυτό οφείλεται στο ότι οι δεδουλευμένες αμοιβές που προκύπτουν από τις εγγυήσεις του διατραπεζικού δανεισμού και του συστήματος ομολογιακών δανείων, καθώς και τα έσοδα από τις προνομιούχες μετοχές των τραπεζών, ήταν υψηλότερα από τις δεδουλευμένες δαπάνες. Για τα υπόλοιπα τρίμηνα η δαπάνη της υποστήριξης ήταν μεγαλύτερη από τα έσοδα.

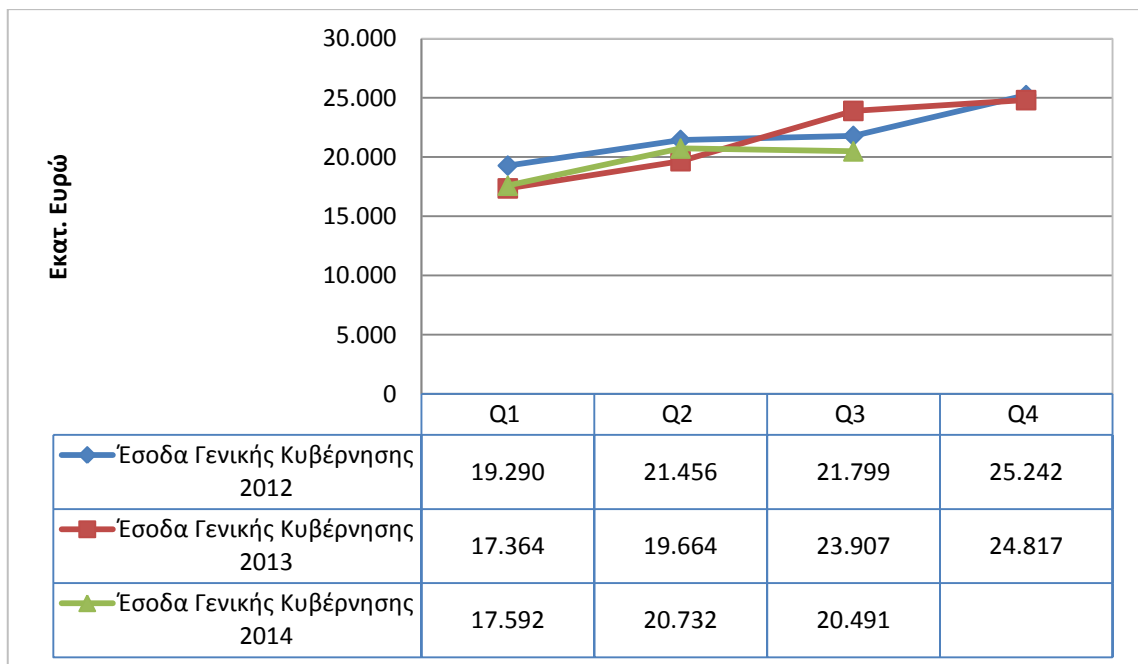
Πηγή: ΕΛΣΤΑ, 20/1/2015

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα παρατηρείται ότι τα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης από φόρους, κοινωνικές εισφορές, κεφαλαιακές μεταβιβάσεις και από λοιπά τρέχοντα έσοδα, το πρώτο τρίμηνο του 2014 (17.592 εκατ. ευρώ) παρουσίασαν μια μικρή αύξηση σε σύγκριση με τα έσοδα του πρώτου τριμήνου του 2013 (17.364

εκατ. ευρώ) η οποία είναι στα 228 εκατ. Ευρώ. Το δεύτερο τρίμηνο του 2014 (20.732 εκατ. ευρώ) τα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης παρουσίασαν σημαντική αύξηση σε σύγκριση με τα έσοδα του δεύτερου τριμήνου του 2013 (19.664 εκατ. Ευρώ), η οποία ανέρχεται στα 1.068 εκατ. ευρώ. Το τρίτο τρίμηνο του 2014 (το τελευταίο για το οποίο έχει δημοσιεύσει οικονομικά στοιχεία η ΕΛΣΤΑΤ), τα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης (20.491 εκατ. ευρώ) παρουσίασαν μεγάλη μείωση σε σύγκριση με το τρίτο τρίμηνο του 2013 (23.907 εκατ. ευρώ), η οποία είναι 3.416 εκατ. ευρώ. Στο διάγραμμα που ακολουθεί φαίνεται ξεκάθαρα ότι το τρίτο τρίμηνο του 2014 είχε τα λιγότερα έσοδα σε σύγκριση με το 2012 και το 2013. Ενώ συνολικά για την περίοδο 2012- 2014, τα λιγότερα έσοδα για την Γενική Κυβέρνησης παρουσιάστηκαν κατά το πρώτο τρίμηνο του 2013 και του 2014.

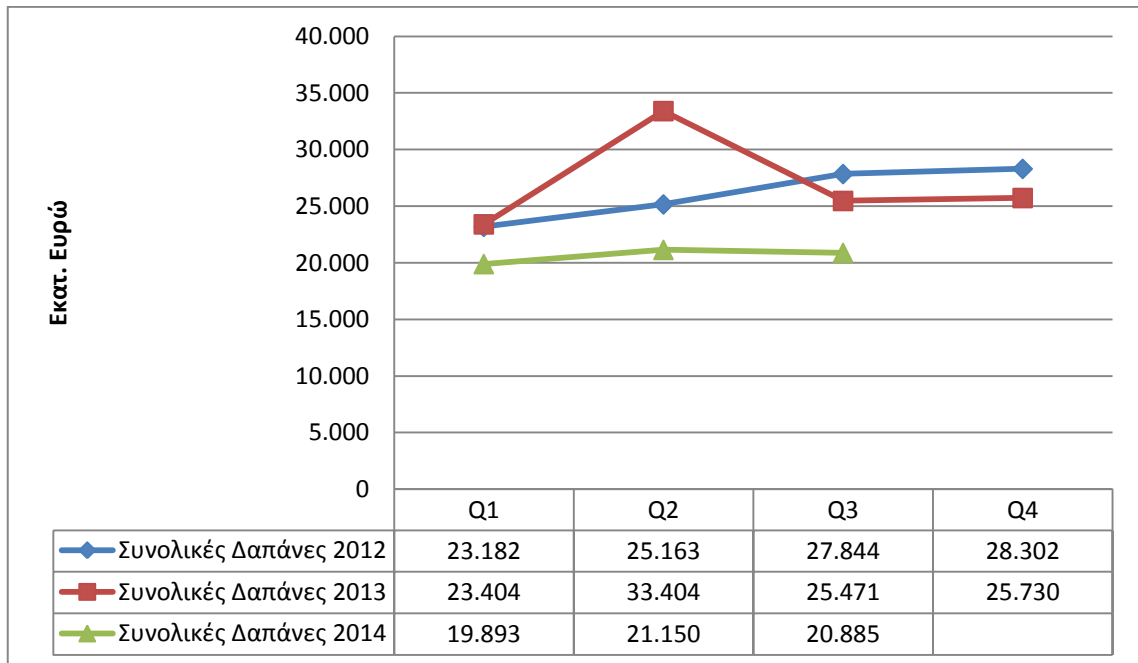
Διάγραμμα 3: Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης ανά τρίμηνο για την περίοδο 2012- 2014

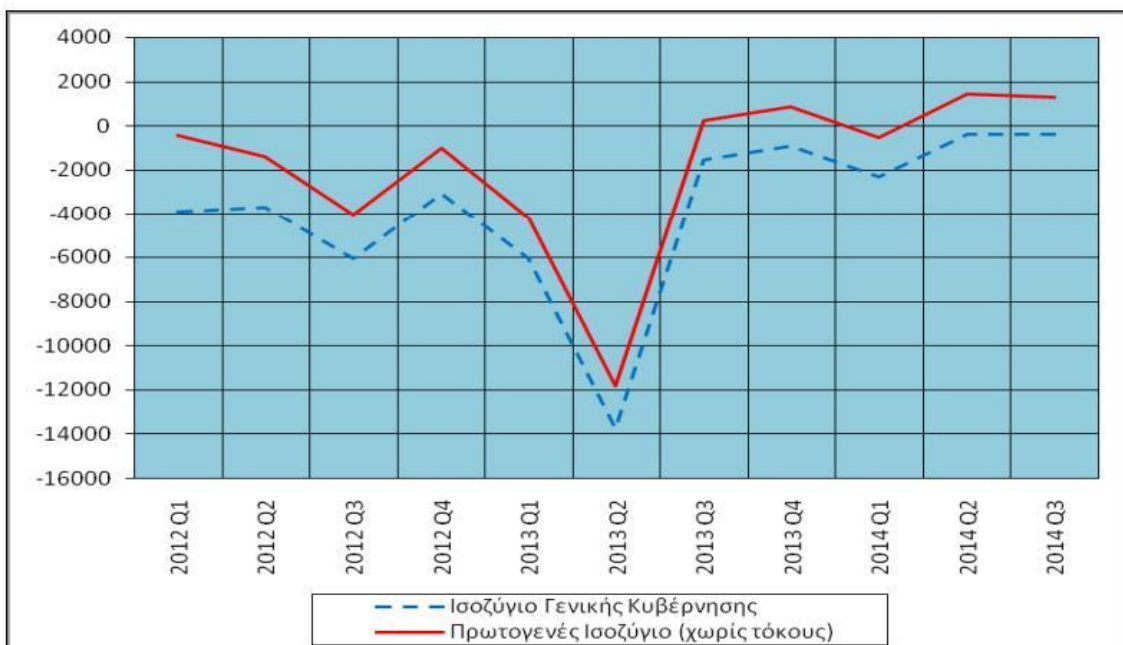
Στο επόμενο διάγραμμα παρουσιάζονται οι συνολικές δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για την περίοδο 2012- 2014, σύμφωνα με τον πίνακα 12. Είναι εμφανές ότι από το 2012 και μετά οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης παρουσιάζουν μείωση και ιδιαίτερα το 2014 όπου παρατηρείται και η μεγαλύτερη μείωση των δαπανών. Σύμφωνα με τα μέτρα λιτότητας που ακολουθούνται τα τελευταία χρόνια στη Ελλάδα, ως κύριος στόχος τίθεται η μείωση των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης και η

αύξηση των εσόδων. Την μείωση των δαπανών επιβεβαιώνει και το κατώτερο διάγραμμα, οι οποίες οφείλονται σε μειώσεις στις κοινωνικές παροχές, στις αμοιβές εξαρτημένης εργασίας, στις επιδοτήσεις κ.τ.λ.

Διάγραμμα 4: Συνολικές Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης ανά τρίμηνο για την περίοδο 2012- 2014

Διάγραμμα 5: Ισοζύγιο και Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 20/1/2015

Σύμφωνα με το Διάγραμμα 5, το δεύτερο τρίμηνο του 2013 παρουσίασαν μεγάλη πτώση το Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης και το Πρωτογενές Ισοζύγιο. Ενώ η μεγαλύτερη αύξηση και για τα δύο παρουσιάστηκε το τρίτο τρίμηνο του 2014.

Πίνακας 13:
Τριμηνιαίοι μη Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί Γενικής Κυβέρνησης 1^ο Τρίμηνο 2012- 3^ο Τρίμηνο 2014- Ποσοστιαία Συμμετοχή

Κατηγορίες	2012Q1	2012Q2	2012Q3	2012Q4	2013Q1	2013Q2	2013Q3	2013Q4	2014Q1	2014Q2	2014Q3
% επί των Συνολικών Εσόδων											
Φόροι στην παραγωγή και στις εισαγωγές	30,3	28,2	29,7	27,4	32,8	29,0	26,3	26,6	33,0	29,4	35,5
Φόροι στο εισόδημα	18,3	25,3	24,1	25,0	18,5	22,0	22,3	23,6	21,6	23,1	20,3
Κοινωνικές εισφορές	35,2	31,1	31,5	24,1	35,6	30,6	25,5	24,3	35,0	28,9	29,0
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	10,8	13,9	10,8	12,5	11,7	17,6	14,1	13,0	10,4	13,0	12,2
Κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	5,4	1,5	3,8	11,0	1,4	0,8	11,8	12,5	0,0	5,6	3,0
% επί των Συνολικών Δαπανών											
Πρωτογενείς Δαπάνες	85,2	90,9	92,9	92,8	92,2	94,3	93,0	93,2	91,1	91,3	92,1
Αμοιβές εξηρητημένης εργασίας	24,2	24,0	21,3	22,8	23,0	16,8	20,6	21,4	26,2	24,4	25,2
Κοινωνικές παροχές	46,0	44,2	37,3	41,9	39,6	29,0	36,8	39,1	46,3	44,8	45,4
Προϊόντα και υπηρεσίες	7,1	9,7	7,1	12,5	5,6	6,0	7,8	11,5	7,2	9,1	9,3
Επιδοτήσεις	0,9	0,5	0,3	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,8	0,6
Λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις	3,7	3,6	2,6	2,0	5,0	2,3	3,1	2,6	4,9	4,8	3,8
Κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	3,2	8,9	24,3	13,1	18,5	39,6	24,1	18,1	5,9	7,4	7,8
Τόκοι	14,8	9,1	7,1	7,2	7,8	5,7	7,0	6,8	8,9	8,7	7,9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 20/1/2015

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με την μεθοδολογία του ΕΣΛ'95, όπως παρουσιάζεται στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2015-2018 (taxheaven, 4/2014).

Πίνακας 14:
Πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με την Μεθοδολογία του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής (εκατ. ευρώ)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	ΔΥΕ ¹	ΔΥΕ ¹	Εκτίμηση	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη
1 Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία ESA95 (μεταφορά από πίνακα 3.2)	-1.531	3.816	6.448	6.854	8.638	10.761	12.661
Προσαρμογές Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής							
Μεταφορά εσόδων από ANFA και SMP (σε δεδουλευμένη βάση)	-654	-2.701	-2.443	-2.117	-1.683	-1.338	-1.076
Αναδρομική μείωση επιτοκίου δανείων 80 δισ. ευρώ από ΕΕ (GLF)		-286	0	0	0	0	0
Προσαρμογή για ΕΕΤΑ (πρώην ΕΕΤΗΔΕ)	-599	435	185	0	0	0	0
Προσαρμογή για επιστροφές φόρων προ Οκτωβρίου 2012		467	0	0	0	0	0
Προσαρμογή για το πρόγραμμα στήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	181	28	0	0	0	0	0
Έσοδα αποκρατικοποιήσεων		-301	0	0	0	0	0
2 Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής	-2.603	1.458	4.190	4.737	6.955	9.423	11.585
% ΑΕΠ	-1,3%	0,8%	2,3%	2,5%	3,5%	4,6%	5,3%
3 Στόχος Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής	-2.900	0	2.733	5.648	8.882	9.312	9.108
% ΑΕΠ	-1,5%	0,0%	1,5%	3,0%	4,5%	4,5%	4,2%
4 Δημοσιονομική Απόκλιση Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής	297	1.458	1.457	-911	-1.927	111	2.478
% ΑΕΠ	0,2%	0,8%	0,6%	-0,5%	-1,0%	0,1%	1,1%
ΑΕΠ	193.347	182.054	182.231	188.265	197.379	206.943	216.854

¹ ΔΥΕ: Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος

Πηγή: Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2015-2018

Ο Πίνακας 15 περιέχει όλα τα δεδομένα για την εξέλιξη του Χρέους της Γενικής Κυβέρνησης σε ενοποιημένη βάση, η κατηγοριοποίηση του χρέους σε καταθέσεις, χρεόγραφα και δάνεια, βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, γίνεται βάσει του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών ΕΣΛ'10. Το χρέος που παρουσιάζεται είναι σωρευτικό στο τέλος κάθε περιόδου.

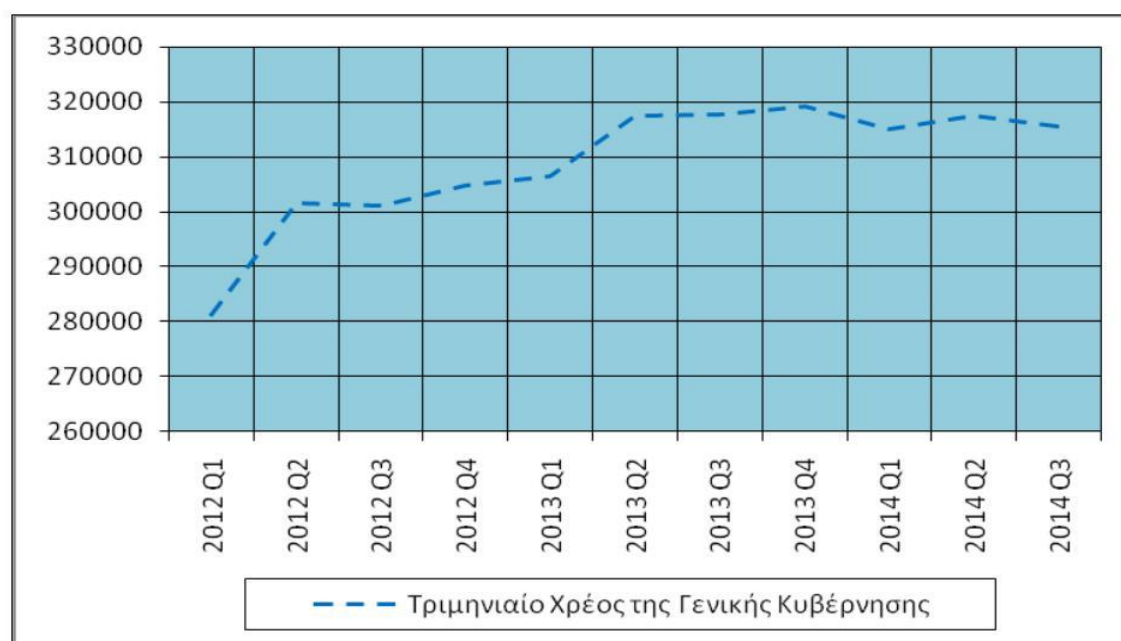
Πίνακας 15:
Τριμηνιαίο Χρέος της Γενικής Κυβέρνησης 1^ο Τρίμηνο 2012- 3^ο Τρίμηνο 2014
(εκατ. ευρώ)

	2012Q1	2012Q2	2012Q3	2012Q4	2013Q1	2013Q2	2013Q3	2013Q4	2014Q1	2014Q2	2014Q3
Ονομαστική αξία υπολοίπου χρέους που εκκρεμεί στο τέλος τριμήνου	281.212	301.491	300.910	304.691	306.300	317.384	317.713	319.154	315.026	317.530	315.509
Νόμισμα και καταθέσεις	763	956	959	774	762	974	1025	819	745	761	1.011
Χρεόγραφα	141.811	125.924	125.910	93.499	89.336	81.979	79.082	79.206	78.221	73.341	69.890
Βραχυπρόθεσμο (<1 έτους)	13.377	13.332	16.500	16.516	12.632	11.976	11.851	11.993	12.526	13.539	12.271
Μακροπρόθεσμο(>1 έτους)	128.434	112.592	109.410	76.983	76.704	70.003	67.231	67.213	65.695	59.802	57.619
Δάνεια	138.638	174.611	174.041	210.418	216.202	234.431	237.606	239.129	236.060	243.428	244.608
Βραχυπρόθεσμο	636	548	318	2.381	485	282	267	2.093	645	866	1.544
Μακροπρόθεσμο	138.002	174.063	173.723	208.037	215.717	234.149	237.339	237.036	235.415	242.562	243.064

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 20/1/2015

Στην συνέχεια παρατίθεται το σχετικό διάγραμμα για το τριμηνιαίο Χρέος της Γενικής Κυβέρνησης.

Διάγραμμα 6: Τριμηνιαίο Χρέος της Γενικής Κυβέρνησης

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 20/1/2015

Σύμφωνα με το ως άνω διάγραμμα το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης παρουσιάζει, με μικρές, διαφοροποιήσεις, ανοδική πορεία από το πρώτο τρίμηνο του 2012 που ήταν στα 281.212 εκατ. ευρώ μέχρι και το τρίτο τρίμηνο του 2014 που ήταν στα 315.509 εκατ. ευρώ. Δηλαδή σημείωση συνολική αύξηση 34.297 εκατ. ευρώ.

Στην έκθεση του Ιουνίου του 2014 του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), παρατίθενται οι εκτιμήσεις σχετικά με την εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας, σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση του Ινστιτούτου Εργασίας για το 2014 (σελ. 288) «παρά τις εξαιρετικά αισιόδοξες προβλέψεις για τους ρυθμούς ανάπτυξης και το ύψος των πρωτογενών πλεονασμάτων τη περίοδο 2014 – 2020, το χρέος δεν αποκλιμακώνεται σε βιώσιμα επίπεδα, ενώ και το ίδιο το ΔΝΤ αναγνωρίζει ότι παραμένουν οι κίνδυνοι για την ελληνική οικονομία.»

Βάσει του βασικού σεναρίου για το ακαθάριστο δημόσιο χρέος ως προς το ΑΕΠ, το οποίο παρουσιάζεται στον Πίνακα 16, παρά τις πολλές θυσίες που έχουν πραγματοποιηθεί θα φτάνει το 127,7% του ΑΕΠ. Όμως οι υποθέσεις του βασικού σεναρίου κρίνονται υπερβολικά αισιόδοξες (ρυθμοί ανάπτυξης άνω του 3,5% - πρωτογενές πλεόνασμα άνω του 4,2%) με βάση την έως σήμερα απόδοση του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής και την υπόθεση ότι θα συνεχίσει να εφαρμόζεται χωρίς καμία παρέκκλιση.

Πίνακας 16: Βασικό Σενάριο Εξέλιξης Δημόσιου Χρέους και οι Παραδοχές του

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Βασικό Σενάριο								
Ακαθάριστο Χρέος προς ΑΕΠ	175,1	174,2	171,0	160,5	152,0	144,6	135,3	127,7
Ρυθμός Ανάπτυξης	-3,9	0,6	2,9	3,7	3,5	3,3	3,6	2,6
Ονομαστικό Επιτόκιο εξυπηρέτησης Χρέους	2,4	2,3	2,9	3,1	3,4	3,5	3,5	3,4
Πληθωρισμός	-2,1	-0,7	0,4	1,1	1,3	1,4	1,8	1,8
Πρωτογενές πλεόνασμα	0,8	1,5	3,0	4,5	4,5	4,2	4,2	4,2

Πηγή: Ετήσια Έκθεση ΙΝΕΕ/ΓΣΕΕ 2014

Στον Πίνακα 17 παρουσιάζεται η εξέλιξη του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης από το 2012 έως και το 2018, όπως αυτή περιλαμβάνεται στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2015-2018. Παρατηρείται και σε αυτήν την περίπτωση ότι οι προβλέψεις για την εξέλιξη του χρέους είναι εξίσου αισιόδοξες. Παρόλο που στο Διάγραμμα 6 φαίνεται καθαρά ότι το χρέος από το 2012 έως και σήμερα ακολουθεί ανοδική πορεία.

Πίνακας 17: Εξέλιξη Χρέους της Γενικής Κυβέρνησης (ΜΠΔΣ) (εκατ. ευρώ)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	ΔΥΕ	ΔΥΕ	Εκτίμηση	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	303.936	318.703	316.950	316.800	313.700	308.500	301.750
ΑΕΠ	193.347	182.054	182.231	188.265	197.379	206.943	216.854
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % ΑΕΠ	157,2%	175,1%	173,9%	168,3%	158,9%	149,1%	139,1%

Πηγή: Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2015-2018

Ο επόμενος πίνακας περιλαμβάνει τους τόκους της Κεντρικής Διοίκησης σύμφωνα με το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2015-2018.

Πίνακας 18: Τόκοι Κεντρικής Διοίκησης (ΜΠΔΣ) (εκατ. ευρώ)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	ΔΥΕ	ΔΥΕ	Εκτίμηση	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη	Πρόβλεψη
Τόκοι σε ταμειακή βάση	12.224	6.044	5.900	6.100	6.600	6.900	7.300
Τόκοι σε δεδουλευμένη βάση (ESA 95)	10.397	7.606	8.100	9.200	9.400	10.600	11.000
Τόκοι σε δεδουλευμένη βάση ως % του ΑΕΠ	5,34%	4,18%	4,44%	4,89%	4,76%	5,12%	5,07%
Διαφορά ταμειακών-δεδουλευμένων τόκων (προσαρμογή κατά ESA)	1.827	-1.562	-2.200	-3.100	-2.800	-3.700	-3.700

Πηγή: Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2015-2018

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

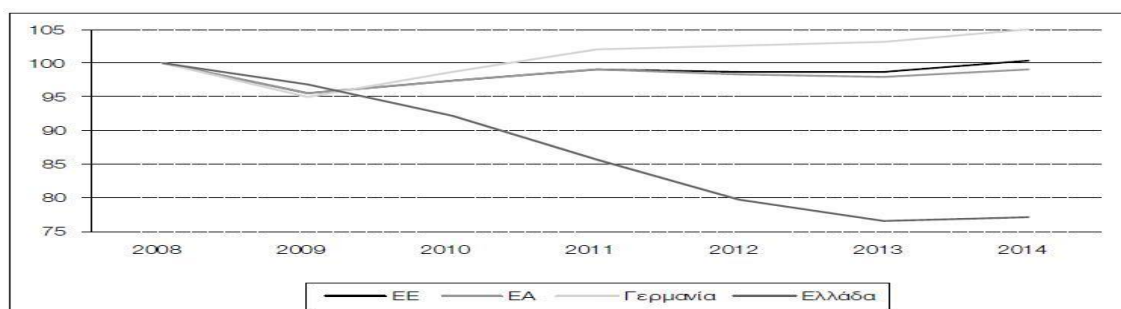
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ. ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ

6.1 Σύγκριση στοιχείων της Ελλάδας και των άλλων χωρών της Ευρωζώνης

Αποτέλεσμα της διεθνούς κρίσης αποτέλεσε η κρίση της Ευρωζώνης, η οποία έφερε στην επιφάνεια το πρόβλημα του υπερδανεισμού, όμως αυτό δεν συνεπάγεται ότι η Ευρωζώνη είναι περισσότερο υπερδανεισμένη από το Ηνωμένο Βασίλειο, τις ΗΠΑ ή από την Ιαπωνία. Όμως υπάρχουν χώρες της Ευρωζώνης όπως είναι η Ελλάδα, των οποίων τα δημοσιονομικά του βρέθηκαν εκτός ελέγχου. Κατά την διάρκεια του 2010 διαπιστώθηκε από τις αγορές ότι υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στον δημοσιονομικό τομέα και στην ανταγωνιστικότητα, μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης. Αυτό οδήγησε στην αμφισβήτηση της συνοχής της Ευρωζώνης. Το 2010 και το 2011 παρουσιάστηκαν θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης, οι οποίοι όμως κατά πλειοψηφία οφείλονται στις επιδόσεις των οικονομιών των χωρών της ανατολικής και της βόρειας Ευρώπης.

Κατά το 2013 το ΑΕΠ της Ευρωζώνης παρουσίασε μείωση κατά 0,4% και σε επίπεδο ΕΕ ουσιαστικά διατηρήθηκε σταθερό, με μια μικρή αύξηση της τάξεως του 0,1%. Με την έναρξη του τρίτου τριμήνου του 2013 το ΑΕΠ παρουσιάζει αύξηση στην οικονομία της ΕΕ και της Ευρωζώνης. Όμως ακόμα δεν έχει υπάρξει ανάκαμψη του ΑΕΠ από την μεγάλη κάμψη που υπέστη κατά την περίοδο 2008- 2009. Ενώ σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, την άνοιξη του 2014, το πραγματικό ΑΕΠ αναμένεται να φτάσει σε επίπεδα προ κρίσης, εντός του 2015.

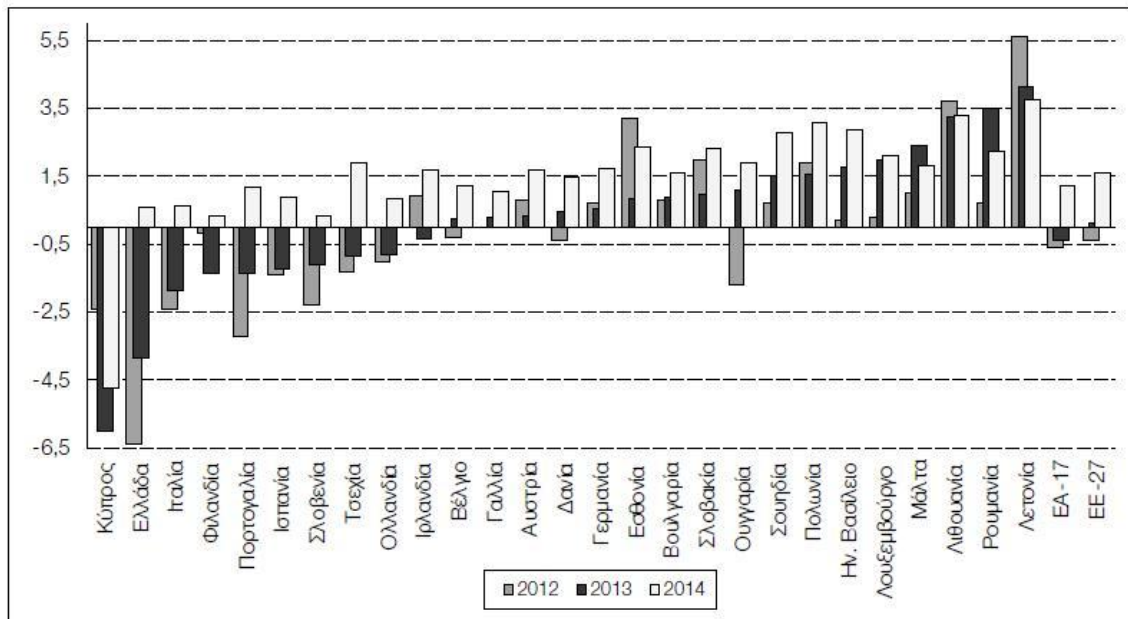
Διάγραμμα 7: Πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης ΑΕΠ, έτος βάσης 2008

Πηγή: Ετήσια Έκθεση ΙΝΕΕ/ΓΣΕΕ 2014

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εικάζει ότι το ΑΕΠ θα συνεχίσει να αυξάνεται όπως το τελευταίο τρίμηνο του 2013, καταγράφοντας μέτριους ρυθμούς ανάπτυξης και συγκεκριμένα, 1,6% στην ΕΕ και 1,2% στην Ευρωζώνη. Στο επόμενο διάγραμμα παρουσιάζονται οι ρυθμοί ανάπτυξης του ΑΕΠ για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την περίοδο 2012 – 2014.

Διάγραμμα 8: Ρυθμοί Ανάπτυξης του ΑΕΠ στις χώρες της ΕΕ, Περίοδος 2012-2014

Πηγή: Ετήσια Έκθεση ΙΝΕΕ/ΓΣΕΕ 2014

Σε αντίθεση με την ανάκαμψη της περιόδου 2010-2011 που όπως προαναφέρθηκε οφειλόταν στις χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης, η ανάκαμψη του 2014 παρουσιάζει μεγαλύτερη ισορροπία και οφείλεται σε μεγαλύτερο αριθμό χωρών. Σύμφωνα με το διάγραμμα 8 σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες η Ελλάδα παρουσιάζει τον χαμηλότερο ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ με αμέσως επόμενη την Κύπρο. Ενώ τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ τον έχει η Λετονία. Ως γενική εικόνα για τον ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ, παρατηρείται ότι υπάρχουν ανισότητες, υπό την έννοια ότι ταυτόχρονα υπάρχουν χώρες με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και χώρες οι οποίες έχουν χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Κατά το 2013, σύμφωνα με τα δεδομένα του διαγράμματος 8, δέκα χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέγραψαν μείωση στο ΑΕΠ (Κύπρος, Ελλάδα, Ιταλία, Φιλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία, Σλοβενία, Τσεχία, Ολλανδία και Ιρλανδία), για το 2014

συρρίκνωση εικάζεται ότι θα υπάρξει μόνο για την οικονομία της Κύπρου και αυτό οφείλεται στο ότι δεν έχει ακόμα καταφέρει να ξεπεράσει το πλήγμα που δέχθηκε στο χρηματοπιστωτικό της σύστημα.

**Πίνακας 19: Βασικά Μακροοικονομικά μεγέθη της Ευρωζώνης
(ποσοστιαίοι ετήσιοι ρυθμοί εξέλιξης)**

	2010	2011	2012	2013	2014*	2015*
ΑΕΠ	1,9	1,6	-0,7	-0,4	1,2	1,7
Ιδιωτική κατανάλωση	1,0	0,3	-1,3	-0,7	0,8	1,3
Δημόσια κατανάλωση	0,6	-0,1	-0,6	0,2	0,7	0,5
Επενδύσεις παγίου κεφαλαίου	-0,4	1,6	-4,0	-2,9	2,3	4,2
Απασχόληση	-0,5	0,2	-0,8	-0,9	0,4	0,7
Ρυθμός Ανεργίας	10,1	10,2	11,3	12,0	11,8	11,4
Πληθωρισμός	1,6	2,7	2,5	1,4	0,8	1,2
Δημοσιονομικό αποτέλεσμα (% ΑΕΠ)	-6,2	-4,1	-3,7	-3,0	-2,5	-2,3
Δημόσιο χρέος (% ΑΕΠ)	85,6	88,0	92,7	95,0	96,0	95,4
Συμβολή στην μεταβολή του ΑΕΠ						
Τελική ζήτηση	5,2	3,3	-1,1	-0,3	2,8	4,0
Εμπορικό ισοζύγιο	0,7	0,9	1,5	0,5	0,3	0,1

*= πρόβλεψη.

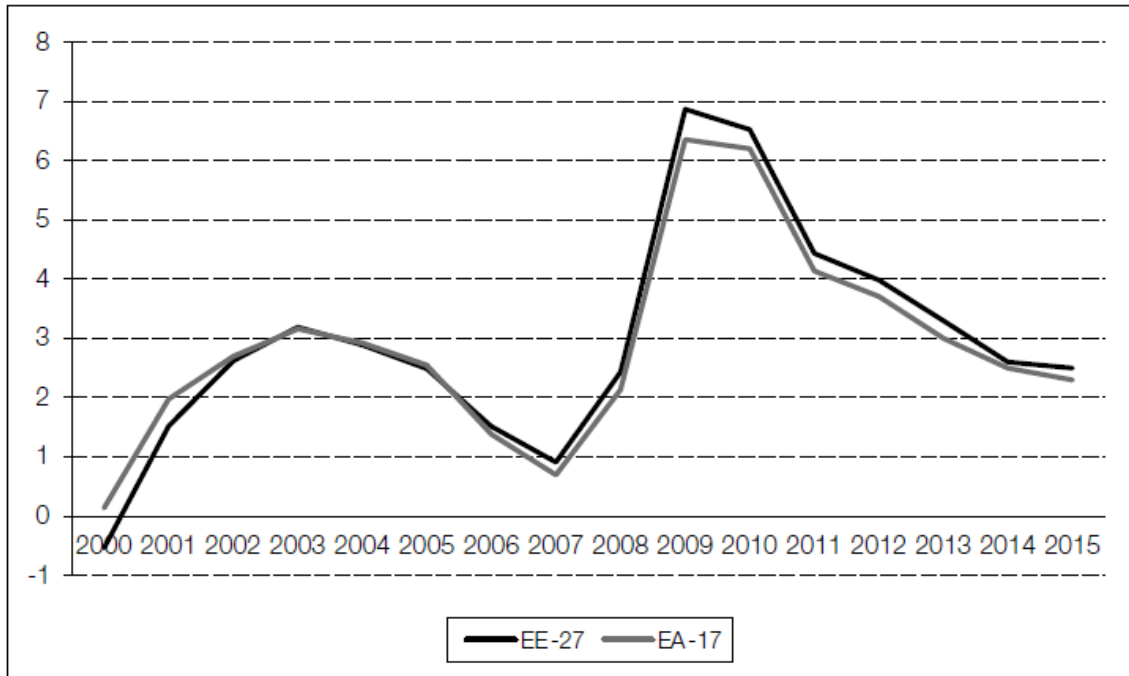
Πηγή: Ετήσια Έκθεση ΙΝΕΕ/ΓΣΕΕ 2014

Η ιδιωτική κατανάλωση επηρεάζει άμεσα και την εξέλιξη του ΑΕΠ, όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα το 2012 η ιδιωτική κατανάλωση παρουσίασε μείωση 1,3% και το 2013 κατά 0,7%, ενώ για το 2014 και 2015 προβλέπεται ότι θα παρουσιάσει αύξηση κάτι το οποίο θα συμβάλει και στην ενίσχυση του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τα δεδομένα του παραπάνω πίνακα οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου μειώθηκαν κατά 2,9%, ενώ σε σύγκριση με το 2008 κατά το οποίο σημειώθηκε και η μέγιστη τιμή τους, η μείωση των επενδύσεων πάγιων κεφαλαίων συμβάλει στην αρνητική εξέλιξη του ΑΕΠ. Για το 2015 αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση 4,2% το οποίο θα συμβάλει στην αύξηση του ΑΕΠ.

Από το 2011 και μετά ο πληθωρισμός παρουσιάζει συνεχή πτωτική τάση. Το 2013 έφθασε το 1,4% από 2,5 το 2012, ενώ το 2015 αναμένεται να αυξηθεί σε σύγκριση με το 2014 και να φτάσει στο 1,2%. Η κυριότερη αιτία για τη συνεχόμενη μείωση του πληθωρισμού αποτελούν οι εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο στις τιμές των βασικών εμπορευμάτων και της ενέργειας, η ανατίμηση του ευρώ και κυρίως η

ασθενής ζήτηση που κρατά σε χαμηλό επίπεδο τις τιμές των προϊόντων και των υπηρεσιών.

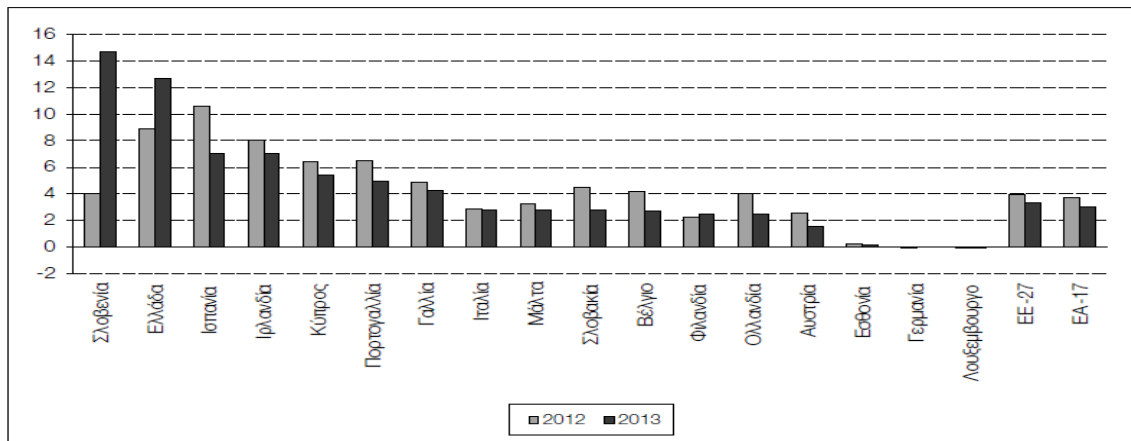
Διάγραμμα 9: Εξέλιξη Δημοσίου Ελλείμματος, σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωζώνη

Πηγή: ΙΝΕΕ/ΓΣΕΕ, Ετήσια Έκθεση 2014

Το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης παρουσίασε μείωση, το 2013 σε σχέση με τις δημοσιονομικές εξελίξεις, κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες στη ΕΕ και κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες στην Ευρωζώνη, φθάνοντας το 3,3% του ΑΕΠ και 3,0% του ΑΕΠ, αντίστοιχα.

Διάγραμμα 10: Εξέλιξη Δημοσίου Ελλείμματος στην Ευρωζώνη, 2012 – 2013

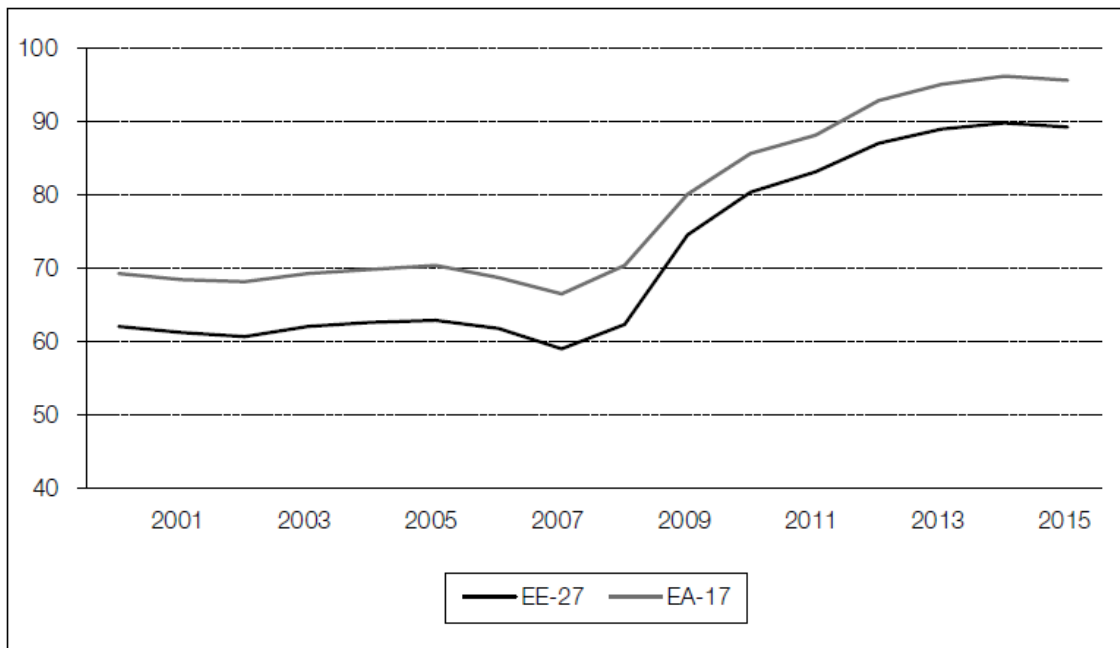

Πηγή: ΙΝΕΕ/ΓΣΕΕ, Ετήσια Έκθεση 2014

Το ΑΕΠ σε επίπεδο Ευρωζώνης μειώθηκε, ενώ σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο. Στην μείωση του ελλείμματος συνέβαλαν τα μέτρα περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής που ασκήθηκαν στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης η μείωση του ελλείμματος του δημόσιου προήλθε από τον συνδυασμό της μείωσης των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης και ταυτόχρονα από την αύξηση των εσόδων της, ενώ για την Ευρωζώνη η μείωση του ελλείμματος ήταν αποτέλεσμα αποκλειστικά της αύξησης των εσόδων. Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση του 2014 του Ινστιτούτου Εργασίας (σελ.256), «η αύξηση αυτή είναι αποτέλεσμα της θετικής επίδρασης της οικονομικής ανάκαμψης μετά την οικονομική κρίση, που οδηγεί στην αύξηση των εσόδων από έμμεσους φόρους (ΦΠΑ) και από την άμεση φορολογία (εισόδημα και πλούτος), αλλά και της πολιτικής αύξησης των συντελεστών φορολόγησης του εισοδήματος από εργασία και κεφάλαιο που ακολούθησαν πολλές χώρες μέλη. Αποτέλεσμα είναι τα δημόσια έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ να φθάνουν το 2013, το 46,8% και 45,7% στην Ευρωζώνη και στην ΕΕ, αντίστοιχα. Όπως, προκύπτει από τις εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και από πρωτοβουλίες της ΕΕ23, ο στόχος της είναι η δημοσιονομική προσαρμογή στο μέλλον να επικεντρωθεί στο σκέλος των δημοσιονομικών δαπανών θεωρώντας ότι δεν υπάρχει δυνατότητα για μεγαλύτερη αύξηση των δημόσιων εσόδων».

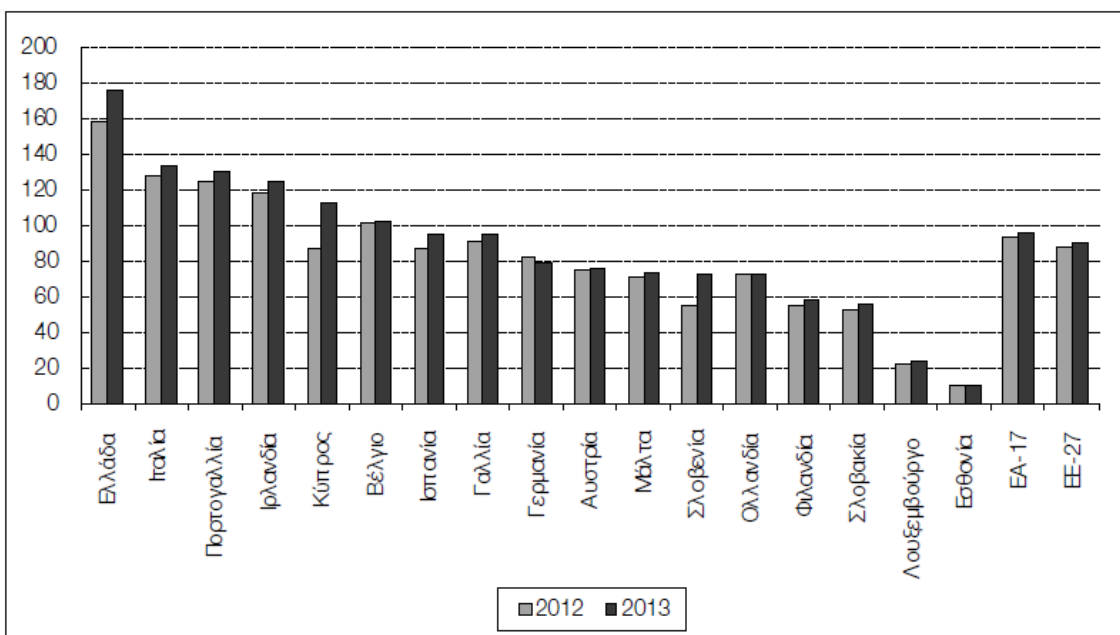
Σύμφωνα με το διάγραμμα 10, το 2012 το μεγαλύτερο έλλειμμα το παρουσίασε η Ισπανία, με την Ελλάδα να βρίσκεται στην δεύτερη θέση και την Ιρλανδία στην Τρίτη. Το 2013 η Σλοβενία βρέθηκε στην πρώτη θέση, η Ελλάδα παρέμεινε στην δεύτερη και η Ιρλανδία στην Τρίτη, ενώ η Ισπανία προχώρησε σε σημαντική μείωση του ελλείμματος της.

Διάγραμμα 11: Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωζώνη

Πηγή: ΙΝΕΕ/ΓΣΕΕ, Ετήσια Έκθεση 2014

Διάγραμμα 12: Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους στην Ευρωζώνη

Πηγή: ΙΝΕΕ/ΓΣΕΕ, Ετήσια Έκθεση 2014

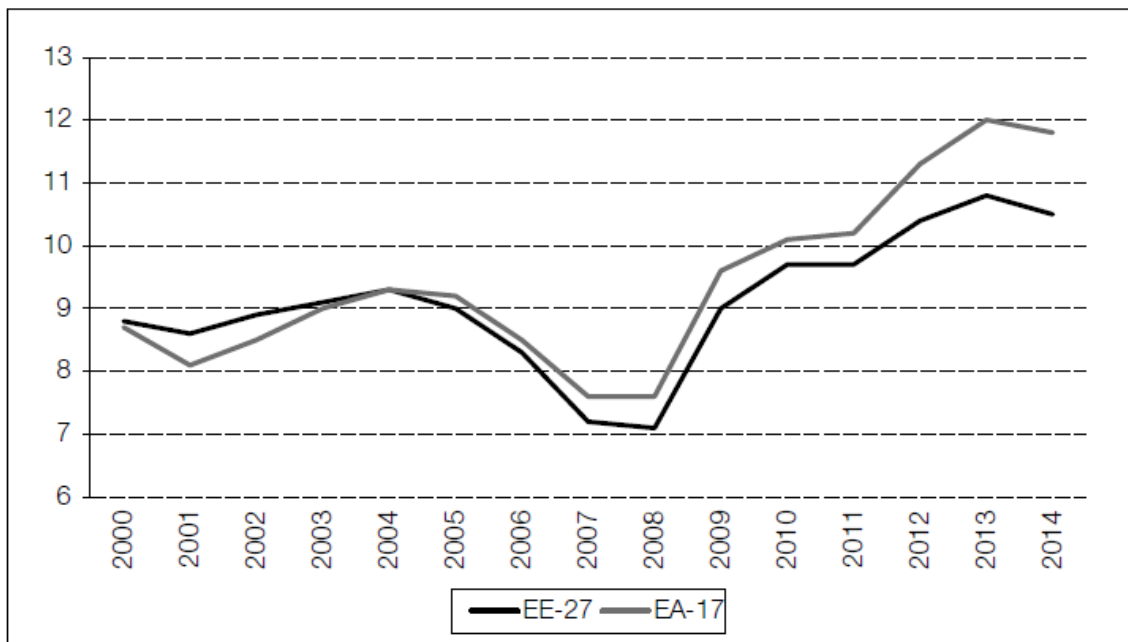
Το δημόσιο χρέος, σημείωσε αυξητική πορεία, σύμφωνα με το διάγραμμα 11, τόσο στην Ευρωζώνη, από 92,7% του ΑΕΠ το 2012 σε 95% του ΑΕΠ το 2013, όσο και στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από 86,7% του ΑΕΠ το 2012 σε 88,9% του ΑΕΠ το

2013. Στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα όπως προαναφέρθηκε υπήρξε μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, όμως το δημόσιο χρέος συνεχίζει να παρουσιάζει αύξηση, σε αυτό συνέβαλε η αύξηση των δαπανών για τόκους σε συνδυασμό με την μείωση των ρυθμών ανάπτυξης.

Η Ελλάδα τόσο για το 2012, όσο και για το 2013 κατείχε το υψηλότερο δημόσιο χρέος σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης, ενώ στην δεύτερη και τρίτη θέση βρίσκονται η Ιταλία και η Πορτογαλία.

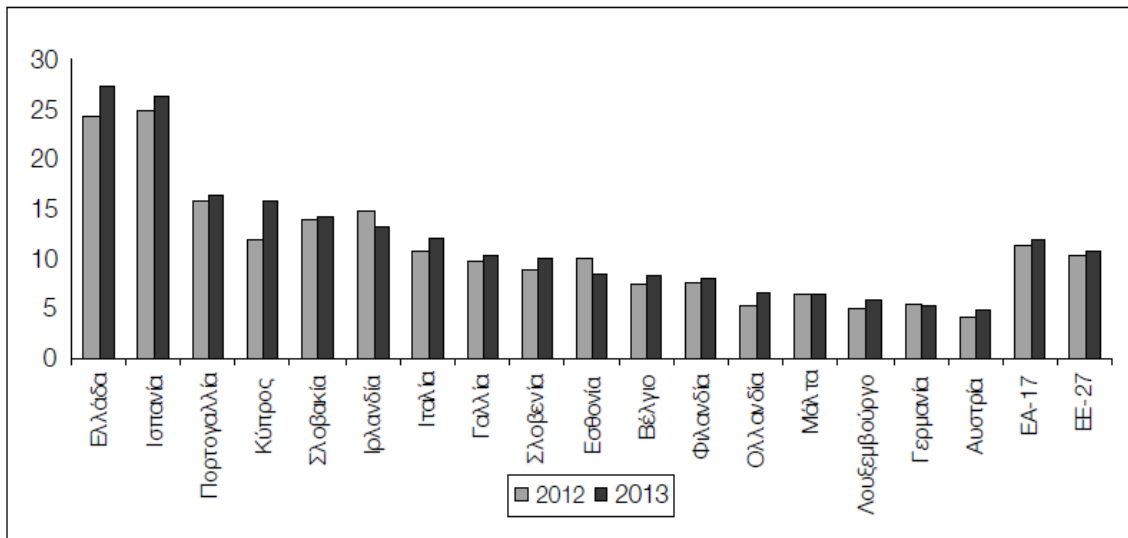
Μια σημαντική επίπτωση της οικονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη, είναι η ανεργία η οποία αυξάνεται με ταχύτατους ρυθμούς και προβλέπεται ότι η ευρωπαϊκή οικονομία θα ανακάμψει αλλά ταυτόχρονα θα υπάρχουν υψηλά επίπεδα ανεργίας. Οι άνεργοι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 2013 έφθασαν τα 26,4 εκατομμύρια αυξανόμενοι κατά ένα εκατομμύριο σε σχέση με το 2012. Παρόμοια εικόνα παρατηρείται και στις χώρες της Ευρωζώνης με τους ανέργους να φθάνουν το 2013 τα 19,1 εκατομμύρια από 18,1 εκατομμύρια, το 2012.

Διάγραμμα 13: Εξέλιξη ρυθμού ανεργίας σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωζώνη

Πηγή: ΙΝΕΕ/ΓΣΕΕ, Ετήσια Έκθεση 2014

Διάγραμμα 14: Εξέλιξη ρυθμού ανεργίας στην Ευρωζώνη

Πηγή: ΙΝΕΕ/ΓΣΕΕ, Ετήσια Έκθεση 2014

Το 2012 η Ελλάδα και η Ισπανία παρουσίαζαν τους μεγαλύτερους ρυθμούς ανεργίας στην Ευρωζώνη, σύμφωνα με το διάγραμμα 14, ενώ ακολουθούσε η Πορτογαλία. Το 2013 η Ελλάδα είχε μεγαλύτερο ρυθμό ανεργίας και από την Ισπανία ενώ στην Τρίτη θέση βρισκόταν και πάλι η Πορτογαλία, με την Κύπρο να ακολουθεί με μικρή διαφορά. Συγκρίνοντας το ρυθμός ανεργίας σε όλες τις χώρες της Ευρωζώνης είναι ξεκάθαρο ότι η Ελλάδα κατέχει την πρωτιά.

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εργασίας (Ετήσια Έκθεση 2014, σελ. 262), «μετά την οικονομική κρίση η ευρωπαϊκή οικονομία προσπαθεί σταδιακά να βγει από αυτή ανακτώντας το ΑΕΠ που χάθηκε. Μετά το 2009, ακολούθησαν δύο έτη, το 2010 και 2011 που η ευρωπαϊκή οικονομία σημείωσε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, λόγω των επεκτατικής δημοσιονομικής και χαλαρής νομισματικής πολιτικής που ακολούθησε η πλειοψηφία των κρατών μελών της. Αντίθετα, το 2012 και το 2013 η ευρωπαϊκή οικονομία επέστρεψε στην οικονομική ύφεση και στασιμότητα. Η ανάλυση των στοιχείων της, οδηγεί στην εξαγωγή δύο βασικών συμπερασμάτων:

1. Δεν έχει κατορθώσει να ξεπεράσει οριστικά τους κινδύνους και τις αδυναμίες που θα επέτρεπαν την ασφαλή πρόβλεψη για επίτευξη διατηρήσιμης και ισχυρής οικονομικής ανάκαμψης στο μέλλον.
2. Ακόμα και όταν κατορθώσει να ανακάμψει οριστικά, η ευρωπαϊκή οικονομία θα έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν της.

Θα πρόκειται δηλαδή για μία Ένωση, εντός της οποίας θα είναι έντονες οι αντιφάσεις, η αβεβαιότητα, η αστάθεια αλλά και οι αποκλίσεις των επιμέρους οικονομιών των κρατών μελών της.

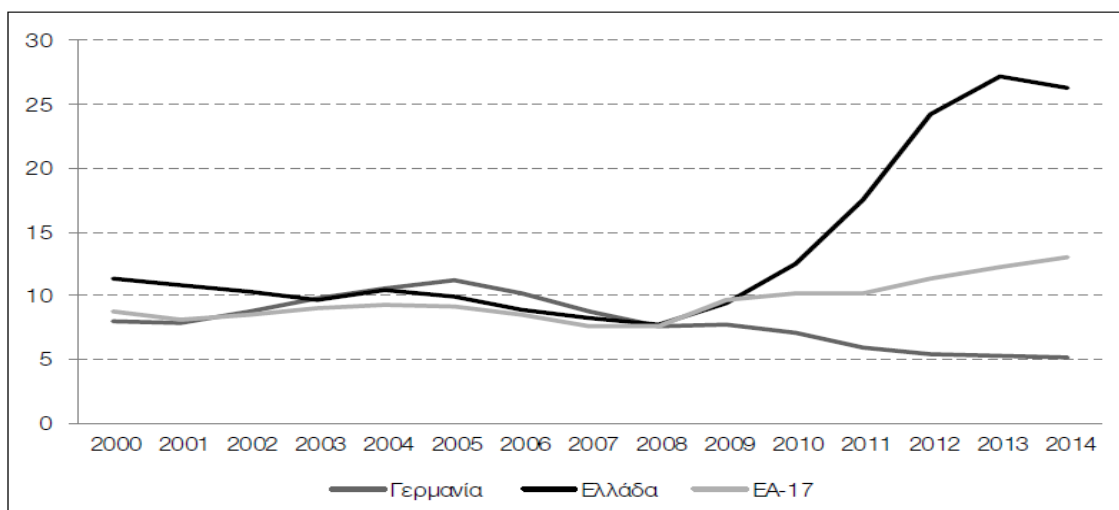
Το δεύτερο συμπέρασμα γίνεται εύκολα αντιληπτό εάν συγκρίνει κανείς δύο χαρακτηριστικές περιπτώσεις οικονομιών της Ευρωζώνης, την Ελλάδα και τη Γερμανία».

Διάγραμμα 15: Ρυθμοί Ανάπτυξης του ΑΕΠ, 2000-2014, Ευρωζώνης –Ελλάδας- Γερμανίας

Πηγή: ΙΝΕΕ/ΓΣΕΕ, Ετήσια Έκθεση 2014

Διάγραμμα 16: Ρυθμός ανεργίας, 2000- 2014, Ευρωζώνης –Ελλάδας –Γερμανίας

Πηγή: ΙΝΕΕ/ΓΣΕΕ, Ετήσια Έκθεση 2014

Θέτοντας ως βάση σύγκρισης τα δεδομένα των ανωτέρω διαγραμμάτων, παρατηρείται ότι από 2000 έως το 2008, η ελληνική οικονομία ακολουθεί μια πορεία σύγκλισης προς τις υπόλοιπες της Ευρωζώνης, και μάλιστα η ανάπτυξη της πραγματοποιείται με εντονότερους ρυθμούς σε σύγκριση με το μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης, αλλά και της Γερμανίας. Η βαθιά ύφεση στην οποία εισήλθαν οι χώρες της Ευρωζώνης λόγω της οικονομικής κρίσης, προκάλεσε δυσμενείς επιπτώσεις στο σύνολο των οικονομιών.

Η ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας, έως το 2011, έχει το εξής χαρακτηριστικό. Η γερμανική οικονομία ανακάμπτει έντονα, συμπαρασύροντας με το μέγεθός της, τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, ενώ η ελληνική οικονομία όχι απλά δεν μπορεί να ακολουθήσει την πορεία ανέλιξης, αλλά επιπλέον βυθίζεται περαιτέρω στην ύφεση, διευρύνοντας με αυτό τον τρόπο το τεχνολογικό, παραγωγικό και κοινωνικό χάσμα με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, χάνοντας ταυτόχρονα τα θετικά βήματα της δεκαετίας που προηγήθηκε. Το 2012, η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της Γερμανίας έχει ως συνέπεια την απώλεια της δυναμικής στο σύνολο της Ευρωζώνης που εισήλθε ξανά σε τροχιά ύφεσης, ενώ η ανάκαμψη από το 2013 και μετά προέρχεται και πάλι από τη γερμανική οικονομία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά από πέντε χρόνια από την έναρξη της οικονομικής κρίσης η οποία έχει πλήξει τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης, βυθίζοντας πολλές χώρες σε μακροχρόνια ύφεση με δραματικές επιπτώσεις στην οικονομία τους, οι θεσμοί της Ευρωζώνης έχουν αρχίσει να τίθενται υπό αμφισβήτηση κάτι το οποίο αποτελεί σημαντικό πλήγμα για την βιωσιμότητα της Ενωμένης Ευρώπης.

Σε πολλές χώρες εφαρμόστηκαν σκληρά και πολλές φορές δυσβάστακτα για τους πολίτες, μέτρα λιτότητας. Στην Ελλάδα τα τελευταία πέντε χρόνια εφαρμόζεται η σκληρή πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης, η οποία έχει επιφέρει μια τριπλή ισορροπία που χαρακτηρίζεται από σταθερό πληθωρισμό, ισοσκελισμένο εξωτερικό εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών και περίπου μηδενικό δημοσιονομικό έλλειμμα. Όμως το τίμημα αυτής της ισορροπίας είναι η μεγάλη μείωση που υπέστη το εισόδημα των εργαζομένων, το υψηλό ποσοστό ανεργίας, η αποδιάρθρωση του κοινωνικού κράτους, υποβάθμιση τόσο του φυσικού περιβάλλοντος όσο και των δημόσιων υποδομών, η αύξηση της φτώχειας και της πολιτιστικής υπανάπτυξης, οι μειώσεις των επενδύσεων και η συρρίκνωση του παραγωγικού δυναμικού, σωρεία ιδιωτικοποιήσεων, η αναδιανομή του εισοδήματος με καθόλου δίκαιο τρόπο.

Η Ελλάδα στην οποία εφαρμόστηκαν σκληρά μέτρα λιτότητας μπορεί να παρουσίασε μικρή μείωση του δημόσιου ελλείμματος σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης, αλλά εξακολουθεί να έχει μεγάλο δημόσιο χρέος και όλα αυτά σε συνδυασμό με το συνεχώς αυξανόμενο επίπεδο ανεργίας, το οποίο είναι και το υψηλότερο μεταξύ των χωρών μελών της Ευρωζώνης.

Όλες οι έως τώρα ενδείξεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης δεν απέδωσε τα προσδοκώμενα. Ένας από τους στόχους της ήταν αύξηση των εξαγωγών και η ανάκαμψη της οικονομίας χάρη στον αναπροσανατολισμό της από την εσωτερική αγορά στις διεθνείς αγορές, , όμως αυτό δεν έχει συμβεί δεδομένου ότι η οικονομία της Ελλάδας ουσιαστικά προσαρμόζει τα ελλείμματά της (εξωτερικό και δημοσιονομικό έλλειμμα) διαμέσου μίας διαδικασίας συρρίκνωσης του παραγωγικού δυναμικού.

Οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι που τίθενται για την Ελλάδα προβλέπουν την επίτευξη πολύ μεγάλων πρωτογενών πλεονασμάτων, έτσι ώστε να συνεχιστεί η αποπληρωμή του δημόσιου χρέους. Η Ελλάδα θα είναι υποχρεωμένη να συνεχίσει να ακολουθεί την αυστηρή δημοσιονομική πολιτική υπό την επίβλεψη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο την αποφυγή ελλειμμάτων. Όμως η συνέχιση των μέτρων λιτότητας σε μια περίοδο βαθιάς ύφεσης θα έχει καταστροφικές επιπτώσεις στην παραγωγή της χώρας, στην απασχόληση, στο κράτος πρόνοιας αλλά και στην λειτουργία του κρατικού μηχανισμού.

Η Ελλάδα για να μπορέσει να είναι ανταγωνιστική έναντι των άλλων χωρών της Ευρωζώνης θα πρέπει να εστιάσει στην αναζωογόνηση της οικονομίας, έτσι ώστε η χώρα να μπορέσει να μπει σε ρυθμούς ανάπτυξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΝΤΥΠΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βαρουφάκης Γ.- Galbraith J.- Holland S., 2014, "Μια Μετριοπαθής Πρόταση για την επίλυση της κρίσης του ευρώ", Εκδόσεις Ποταμός Αθήνα
2. Θαλασσινός Ε.- Σταματόπουλος Θ.Β., 1998, "Διεθνή Οικονομικά", Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ Αθήνα
3. Κανελλοπούλου – Μαλούχου Ν.- Μεταξάς Αντ.- Παπαδοπούλου Λ., 2014, "Δημοσιονομική κρίση και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση", Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα
4. Καραβίτης Ν., 2008, "Δημόσιο Χρέος και Έλλειμμα", Εκδόσεις ΔΙΟΝΙΚΟΣ Αθήνα
5. Καραμούζης Ν.- Χαρδούβελης Γκ., 2011, "Από την Διεθνή Κρίση στην Κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας", Εκδόσεις Λιβάνη Αθήνα
6. Λαπαβίτσας Κ., 2014, "Ένα ριζοσπαστικό πρόγραμμα για την Ελλάδα", Εκδόσεις Λιβάνη
7. Λαπαβίτσας Κ.- Καλντενμπρούνερ Α.- Λίντο Ντ.- Μίτσελ Τζ.- Παϊνσέιρα Χ.Π.- Πάουελ Τζ.- Πίρες Ε.- Στένφορς Α.- Τέλες Ν., "2010 Κρίση Ευρωζώνης, Φτώχεια του Δυνατού Πτώχευση του Αδύνατου", Εκδόσεις Νόβολι Αθήνα
8. Patomaki H., 2013, "Η μεγάλη αποτυχία της ευρωζώνης", Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ Αθήνα
9. Σταματόπουλος Θ.Β., 5/1/2014, "Εθνικοί Λογαριασμοί-Κοινωνική Λογιστική (Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών και Οικονομική Ανάλυση)"
10. Stiglitz J., 2011, "Ο Θρίαμβος της απληστίας", Εκδόσεις Παπαδόπουλος Αθήνα
11. Krugman P. R.- Obstfeld M., 2011, "Διεθνής Οικονομική", Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ
12. De Grauwe P., 2008, "Τα Οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης", Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ
13. Jovanovic M., 2006, "The Economics of International Integration", Publishing Edward Elgar

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΕΛΣΤΑΤ, "Ενημερωτικό σημείωμα σχετικά με το μητρώο των φορέων της γενικής κυβέρνησης"

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0701/Other/A0701_SEL08_MT_AH_00_2010_00_2012_02_F_GR.pdf

2. ΕΛΣΤΑΤ, 31/12/14, "Δελτίο Τύπου"

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0701/PressReleases/A0701_SEL08_DT_AH_00_2014_01AB_F_GR.pdf

3. ΕΛΣΤΑΤ, 14/4/14, "Δημοσιονομικά στοιχεία για την περίοδο 2010-2013"

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0701/PressReleases/A0701_SEL03_DT_AN_00_2014_01_P_GR.pdf

4. ΕΛΣΤΑΤ, 13/10/14, "Δημοσιονομικά στοιχεία για την περίοδο 2010-2013"

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0701/PressReleases/A0701_SEL03_DT_AN_00_2014_02_P_GR.pdf

5. ΕΛΣΤΑΤ, 23/7/14, "Τριμηνιαίοι μη χρηματοοικονομικοί λογαριασμοί της Γενικής Κυβέρνησης "

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0701/PressReleases/A0701_SEL05_DT_QQ_01_2014_01_F_GR.pdf

6. ΕΛΣΤΑΤ, 24/10/14,

"Τριμηνιαίοι μη χρηματοοικονομικοί λογαριασμοί της Γενικής Κυβέρνησης "

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0701/PressReleases/A0701_SEL05_DT_QQ_02_2014_01_F_GR.pdf

7. ΕΛΣΤΑΤ, 20/1/14, "Τριμηνιαίοι μη χρηματοοικονομικοί λογαριασμοί της Γενικής Κυβέρνησης "

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0701/PressReleases/A0701_SEL05_DT_QQ_03_2014_01_F_GR.pdf

8. ΕΛΣΤΑΤ, 20/1/2015, "Τριμηνιαίοι μη χρηματοοικονομικοί λογαριασμοί της Γενικής Κυβέρνησης"

9. http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0701/PressReleases/A0701_SEL05_DT_QQ_03_2014_01_F_GR.pdf

10. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 22/08/2014, "Οικονομική και Νομισματική Ένωση"

http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/index_el.htm

11. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), "Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE)"

<https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.el.html>

12. Ευρωπαϊκή Ένωση, "Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος"
http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/excessive_deficit_procedure_el.htm
13. Ευρωπαϊκή Ένωση, 2010, "Ενοποιημένες Συνθήκες Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων "
http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/pdf/consolidated_versions_of_the_treaty_on_european_union_2012/consolidated_versions_of_the_treaty_on_european_union_2012_el.pdf
14. Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ενημερωτικό Σημείωμα Βρυξέλλες, 28 Μαΐου 2014
https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCAQFjAA&url=http%3A%2F%2Feuropa.eu%2Frapid%2Fpress-release_MEMO-13-979_el.doc&ei=yuUCVaO9AebY7Abg5YHwDA&usg=AFQjCNGwvr9cyZPkN2UPser0uwFMkQv0sg&sig2=N7AsReRuT7LNmtY-iH-tEQ&bvm=bv.88198703,d.ZGU
15. Ευρώπη 2020, "Στόχοι της στρατηγικής "Ευρώπη 2020""
http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_el.htm
16. Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ενημερωτικό Σημείωμα Βρυξέλλες, 27 Ιουνίου 2012
http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-497_el.htm?locale=en
17. Ευρωπαϊκή Επιτροπή Βρυξέλλες, 29 Μαΐου 2013, "Έξοδος της Ευρώπης από την κρίση: συστάσεις ανά χώρα για το 2013"
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-463_el.htm
18. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, "Ευρωπαϊκή Ένωση: Οι κυριότερες χρονολογίες της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης"
<https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/ec/html/index.el.html>
19. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) , 1/7/2013, "Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση"
https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/facts/euint/html/ei_003.el.html
20. Europedia,2015, "Οι λόγοι δημιουργίας της ONE"
http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/7/1/index.tkl?lang=gr&all=1
21. EUROSTAT,1/12/2014,"Gross domestic product (GDP) per capita in PPS (Table)"
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tec00114>

22. EUROSTAT,1/12/2014,"Gross domestic product (GDP) per capita in PPS (Graph)"
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&language=en&pcod e=tec00114&toolbox=type>
23. EUROSTAT, "Harmonized Indices of Consumer Prices (HICPs) inflation rate Annual average rate of change (%) (Table)"
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tec00118 &tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>
24. EUROSTAT, "Harmonized Indices of Consumer Prices (HICPs) inflation rate Annual average rate of change (%) (Graph)"
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcode=tec00118&l anguage=en&toolbox=type>
25. Ινστιτούτο Εργασίας, "Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση Ετήσια Έκθεση 2012"
<http://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/02/files/EKTHESH%2014.pdf>
26. Ινστιτούτο Εργασίας, "Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση Ετήσια Έκθεση 2013"
<http://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/02/files/ekthesh-15email.pdf>
27. Ινστιτούτο Εργασίας, "Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση Ετήσια Έκθεση 2014"
28. http://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/09/EKTESH_16-27082014.pdf
29. Ιστοσελίδα taxheaven, "Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2015- 2018"
http://www.taxheaven.gr/pagesdata/AITIOLOGIKH%20EKTHESH_MPDS%202015-2018.pdf
30. Ιστοσελίδα taxheaven, 4/2014, "Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2015-2018"
http://www.taxheaven.gr/pagesdata/AITIOLOGIKH%20EKTHESH_MPDS%202015-2018.pdf

31. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2103/2005 του Συμβουλίου της 12^{ης} Δεκεμβρίου 2005 "για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3605/93 όσον αφορά την ποιότητα των στατιστικών στοιχείων στο πλαίσιο Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος"

https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/com2005_0071el01.pdf

32. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου της 7^{ης} Ιουλίου του 1997 "για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών"

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997R1466&from=EL>

33. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1055/2005 του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2005 "για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών"

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005R1055&from=EL>

34. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1175/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Νοεμβρίου 2011 "που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών"

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011R1175&from=EL>

35. Κανονισμός (ΕΚ) με αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου της 7^{ης} Ιουλίου 1997 "για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος"

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997R1467&from=EL>

36. Κανονισμός (ΕΚ) με αριθ. 1056/2005 του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2005 "για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος"

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005R1056&from=EL>